

T.C

KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİLM VE DRAMA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN TİYATRO
OYUNLARINDA GERÇEKÇİ ÖĞELERİN SAPTANMASI
VE GERÇEKÇİ BİR TİYATRO ESERİNİN YAZILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

AYŞE SANCAK

Danışman: Doç. Dr. ÇETİN SARIKARTAL

İstanbul, 2008

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZET	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
ÖNSÖZ	IV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

2.REALİZM	3
3.HENRİK İBSEN	4
4.NECİP FAZIL KISAKÜREK	6
5.İDEOLOGYA ÖRGÜSÜ VE BÜYÜK DOĞU	8
6.NECİP FAZIL OYUNLARINDA GERÇEKÇİLİK VE “BİR ADAM YARATMAK”	9
6.1.TOHUM.....	17
6.2.KÜNYE.....	21
6.3.SABİR TAŞI.....	22
6.4.PARA.....	24
6.5.PARMAKSIZ SALİH.....	26
6.6.REİS BEY.....	28

6.7.AHŞAP KONAK.....	30
6.8.SİYAH PELERİNLİ ADAM.....	31
6.9.KANLI SARIK.....	32
6.10.YUNUS EMRE.....	32
6.11.İBRAHİM ETHEM.....	33
6.12.PÜF NOKTASI.....	33
6.13.MUKADDES EMANET.....	34
6.14.ABDÜLHAMİD HAN.....	35
7. SONUÇ	35

İKİNCİ BÖLÜM

8.ÇIĞLIK (OYUN)	41
------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

9.ÇIĞLIK OYUNUNDAKİ “GERÇEKÇİ”LİKLE NECİP FAZIL’IN “GERÇEKÇİLİK” ANLAYIŞININ KARŞILAŞTIRILMASI	103
10.ÇIĞLIK’LA ÇIĞLIK ÇIĞLIĞA	106
11.KAYNAKÇA	111

ÖNSÖZ

Batılı manadaki gerçekçi tiyatro eserlerinin ülkemizdeki ilk örnekleri Cumhuriyet yıllarında verilmiştir. Yurtdışına eğitim için gönderilen aydınlar, gerçekçi eserlerle orada karşılaşmışlar ve yurda döndüklerinde Batıdakine benzer eserler vermeye çalışmışlardır. Necip Fazıl Kısakürek de bu yazarlarımızdan birisidir. Onun idealist dünya görüşü, Batılı normlara bağlı kalarak yazdığı gerçekçi eserlerini, hem teknik hem içerik anlamında etkilemiştir. Batının gerçekçilik anlayışı ile Necip Fazıl'ın idealist dünya görüşü uyuşmadığı için, Necip Fazıl'ın tiyatro eserlerinde bazı sorunlar ortaya çıkmıştır. Karakterlerinin sonunu kendilerine bırakan Batı tiyatrosu ile karakterlerinin sonunu kadere bırakan Necip Fazıl, gerçekçilik konusunda tezat düşmüştür. Necip Fazıl'ın Batı'dan eksik aldığı tespit edilen bu durum, bu çalışmada yeni bir gerçekçi oyun yazılarak aşılmaya çalışılmıştır. Bu süreçte bana yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sn. Doç. Dr. Çetin Sarıkartal'a, katkılarından dolayı değerli hocalarım Sn. Ezel Akay'a ve Sn. Dr. Gürsel Korat'a, kütüphanesinin kapılarını bana açan değerli arkadaşım Sn. Filiz Uygun Yüksel'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İstanbul, 2009

Ayşe SANCAK

GİRİŞ

Necip Fazıl Kısakürek, Türk edebiyatının önemli adlarından birisidir. Daha çok şiirleriyle ön planda olmasının yanında tiyatro dalında da eserleri vardır. Kendisi bir dava adamı olduğu için fikirleri, idealleri, dünya görüşü yazdığı oyunların içeriğini etkilemiştir. Maneviyata verdiği önemle bağdaşık görünmese de ileride inceleyeceğimiz nedenlerden ötürü tiyatro dalında oldukça başarılı, realitenin ön planda olduğu gerçekçi eserler vermiştir. O, Cumhuriyet yıllarının Batılı manada gerçekçi oyunlar yazan ilk kişisidir. Beliz Güçbilmez, Necip Fazıl'ın *Bir Adam Yaratmak* adlı eserinden yola çıkarak onun “gerçekçi tiyatro” ilkelerini eserlerine nasıl uyguladığını *Zaman/Zemin/Zuhûr* adlı kitabında ele almıştır. Bu çalışmanın ilk bölümünde Beliz Güçbilmez'e ek olarak Necip Fazıl'ın gerçekçi bakışı, onun tüm oyunlarında bulgulanılmaya çalışılmıştır.

Necip Fazıl'ın gerçekçiliğini incelemeyen önce ilk olarak Batıdaki gerçekçilik akımını ve onun Batıdaki en önemli temsilcilerinden Henrik İbsen'in gerçekçi oyunlarını kısaca incelemek gerekir. Necip Fazıl ile Henrik İbsen'in “gerçekçi” diye nitelendirilen oyunları karşılaştırılırken, onların hangi noktada birleştikleri ve ayrıştıkları, oyunlarında hangi temalara ağırlık verdikleri ve gerçekçi öğeleri eserlerine nasıl uyguladıkları ele alınmalıdır. Fakat bu karşılaştırma yapılırken Necip Fazıl'ın İslâmcı yönü göz ardı edilmemelidir; çünkü Necip Fazıl'ın dünya görüşünü yok sayarak yapılan bir değerlendirme, onun eserlerini çözmek ve anlamlandırmak için yetersiz olacaktır.

İkinci bölümde, Necip Fazıl Kısakürek'in gerçekçi tiyatroyla kurduğu ilişki

hem içerik hem biçim anlamında analiz edildikten sonra onun kullandığı gerçekçi unsurlar kullanılarak bir oyun yazılmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise, bu araştırmanın ardından yazılan “Çığlık” adlı oyunun dramatik yapısı kurulurken, Necip Fazıl’dan nasıl ve nerede etkilendiği, kullandığı dil ile yazarın kullandığı dil, sahne tasarımları, karakterlerin aksiyonları gibi teatral özellikler, her iki yazarın kullandığı yöntem açısından karşılaştırılmıştır. Son kısımda da, yazarın “Çığlık” adlı oyunu yazarken ne hissettiği, oyun yazma eyleminin ona nasıl bir deneyim yaşattığı bir performans çalışması şeklinde kaleme alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

REALİZM

“Modern tiyatronun başlangıcı gerçekçi tiyatroya dayanır” cümlesini kurmadan önce bu ortamı hazırlayan olaylara ve gelişmelere kısaca göz atmak gerekir. Batı toplumlarında özellikle İngiltere, Hollanda, İspanya, Fransa gibi kolonileri sayesinde zenginleşmiş ülkelerde, 17. ve 18. yüzyıllarda ulusal devlet anlayışı ve ekonomideki merkantilist politikalar dikkati çekmiştir. Ekonomilerinde merkantilist anlayışı benimseyen devletler, kolonyalizm ve oryantalizm politikaları sayesinde ticari yelpazelerini genişletmişlerdir. Buna paralel olarak tarım endüstrisi, sanayileşme ve serbest ticaret gelişir. Giderek güçlenen kapitalizm ve endüstrideki büyük değişimlerle birlikte toplum, birey, yaşayış biçimi, değer yargıları, farklı dünya öngörülerini gibi sosyal konularda da değişiklikler meydana gelmiştir. Böyle bir ortamda Romantizm, toplum sorunlarına olan ilgisizliği, her şeyi hastalık derecesinde abartması ve günlük sorunlara çözümsüzlüğü ile giderek makineleşen toplumda sorunlarıyla baş başa kalan bireyin ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmiştir. Toplum, ekonomik, sosyal, kültürel yönden hızla değişirken yazarlar bu duruma ilgisiz kalamamış, toplumun değer yargılarının yozlaşmasına tepki olarak hayatın gerçekliğini eserlerine yansıtmışlardır. Ve böylece tiyatrodaki gerçekçi akım, 19. yüzyılın ikinci yarısında romantizmin aşırılığına karşı yeni bir sanat anlayışı olarak ortaya çıkmıştır. Henrik İbsen, Anton Çehov, August Strinberg, Bernard Shaw bu akımın önemli temsilcileri arasında sayılır.

Gerçekçi akım, burjuva toplumunda bireyin iç dünyası ve dış dünyası arasındaki çatışmayı ve onun arada kalmışlığını gözler önüne serer. Bir nevi “burjuvanın trajedisi” bütün çıplaklığıyla izleyicinin karşısına çıkarılır. İnsan, doğası ve çevresi ile bir bütün olarak ele alınırken, aslında tabu sayılan konular, ahlaki değerler,

törelere, adetler doğruyu göstermek, düşünmek adına sahnede kendilerine yer bulur. Dönemin mevcut söylemi “sanat sanat içindir” görüşü yerine “sanat doğruyu göstermek içindir”¹ görüşü değer kazanır. Gerçeklere yaklaşırken yöntem olarak deney ve gözlem kullanılır, herhangi bir yorumdan kaçınılır, izleyici düşünmeye sevk edilir. Yazarın sonuç kısmında yorumdan kaçınması, müdahale etmemesi bilimselliğin getirisi olan nesnel bakış açısının korunması adınadır. Ayrıca bu bilimsel tutumun önemli odaklarından biri de insanı çevresiyle birlikte, gerçek hayatta olduğu gibi ele almaktır. Yani insan, “çevresine yazgılı insan”ın eylem ve düşüncelerinden, çok da sorumlu tutulamayacağı “kalımsal özelliklerinden, gövde ve ruh yapısından, toplumsal ortamdan, ekonomik koşullardan, değer yargılarından”² bağımsız ele alınamaz. Dramatik olan da, çevresine yazgılı olan bu oyun kişinin olaylar karşısında göstereceği tepkiden doğar. Bilimsel yöntemlerle somut gerçeğe yaklaşmak oyunun sanatsal hazzını kırdığı düşüncesiyle eleştirilere maruz kalmıştır.

HENRİK İBSEN

Akımın önemli temsilcilerinden sayılan Henrik İbsen aynı zamanda modern dramın öncülerinden biri olarak da kabul edilir. Oyunlarında, burjuva toplumunun sorunlu bireylerinin sahte yaşamlarını, iç ve dış dünyaları arasındaki karşıtlığın çatışmasını ele alır. Dramatik aksiyon da sorunların üstesinden gelemeyen bireyin ruhsal açıdan çökmesinden doğar. Oyunlarındaki “özgürleşme” teması, özgürleşme temasına bir karşı duruşla değil de, kendi kendini bilmek, “kimse sana kendinden yakın değildir” prensibinden yola çıkmak bağlamında bir birey özgürleşmesiyle ele alınır daha çok. Tümevarım gibi, birey özgürleşmesi toplum özgürleşmesi demektir bir anlamda. Buradan hareketle İbsen’in bireyciliği, “toplum hayatı karşısında kabuğuna çekilip seyirci kalan bir bireycilik değil, toplum olaylarını kendi bakış açısından tahlil etmeye

¹ Nutku Özdemir, “Dünya Tiyatro Tarihi I” Mitos-Boyut Yayıncılık İstanbul, Mayıs 2000, s.307

² Şener Sevdâ, “Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi”, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara Şubat 2000, s.167

çalışan ve gerçeği kendi kurallarına göre değiştirmek isteyen bir bireyciliktir”³ denilebilir. Toplumun aksayan yanlarını düzeltmek için öncelikle bireyden işe başlamak gerektiğine inanır. Kendisi de sorunlarla baş ederken ve toplum adına kaygı duyarken karakterleriyle aynı süreçten geçmiştir; yani bir yazar olarak yaratılış kudretlerini ve acı tecrübelerini tetkik ederken aynı yolu kullanmış, nihai yere, acı gerçeğe ruhu parçalanarak ulaşmıştır.

İbsen’in oyunları kapalı biçimli ve tek aksiyon odaklı oyunlardır. Yunan tragediyalarında ve neo-klasik oyunlarda olduğu gibi aksiyon sona doğru karakterin baht dönüşü yaşamasıyla başlar, genelde de kahramanın alacağı karara yönelik olur. Karakterlerinde üç hareket noktası vardır; saldırı noktası, önemli değişiklikler noktası, kriz, doruk ve sonuç üçgeninden oluşan bir çözüm noktası. İbsen karakterlerini çok yönlü olarak ele alır. İnsanın varlık olarak teklifi, biçim olarak çokluğu üzerinde durur. Geçmişin geleceğe etkisi genellikle bütün oyunlarında görülen özelliklerdendir.

İbsen’in ilk simgeci oyunlarından sonra gerçekçi tiyatro metinleri yazmaya başlaması “*Tahtta Hak Arayanlar*” (1863) adlı eserini yazdıktan sonra Brandes’den aldığı bir mektupta yer alan eleştirileri dikkate alarak “*Gençlik Birliği*” (1869) adlı oyununu yazmasıyla olur. Ama hem içerik hem teknik açıdan gerçekçi denebilecek özellikleri barındıran eseri, daha sonra yazdığı “*Toplumun Temelleri*”(1887) adlı oyunudur. Bu oyunda bireyin sorunlarına eğilerek aslında toplumun sorunlarına eğilir ve bireyleri “sarsıcı bir mizahi dille” ele alırken aslında bir “toplum taşlaması”⁴ yapar. Sosyal açıdan sınıf farklılıklarının ortadan kaldırılmasını savunan İbsen, kadının özgürleşmesi adına ilk sayılacak “*Bir Bebek Evi*” (1879) adlı oyunu yazar. Birey özgürlüğü, toplum özgürlüğüdür ve birey kendini özgürleştirdiği sürece toplumu da özgürleştirir. Oyunun kahramanı *Nora* kocasına ve çevresine başkaldıran biri olarak

³ Bozok Hüsamettin, “Türk Tiyatrosu Dergisi”, Sayı:203, 1 Nisan 1947, “Henrik İbsen, Büyük Münhani Üzerinde” s.6

⁴ Nutku Özdemir, a.g.e, s.320

özgürlüğünü ister. Teknik olarak gerçekçi oyunlarda genişçe yer verilen sahne ve dekor açıklamaları arkaya doğru açılan bir perspektif oluşturur, karakterler ve diyaloglar sahnede kendilerine yaşayacak alan bulur. İbsen “*Hortlaklar*” (1881) adlı oyunundan sonra simgeci anlayışına geri döner, konuları gerçekçi açıdan ele alırken simgelere de bolca yer verir. Bu oyunlar arasında *Toplum Düşmanı* (1882), *Yaban Ördeği* (1884), *Rosmersholm* (1886), *Hedda Gabler* (1890), *Denizden Gelen Kadın* (1888), *Yapı Ustası Solness* (1892) sayılabilir.

NECİP FAZIL KISAKÜREK (1904-1983)

Necip Fazıl Kısakürek, Cumhuriyet döneminde yetişen en önemli şair ve yazarlardan biridir. Onun önemi, “ideolojik tercihine kendiliğinden ulaşması, varoluşsal sorunları dile getirmesi”⁵ ve içinde yetiştiği topluma yönelik muhalif bir dil geliştirmesinde yatar. Bir geçiş dönemi yazarı olarak, yaşadığı dönemin sorunlarını derinden hisseder ve idealist dünya görüşünden yola çıkar. Hep bir çözüm arayışı içerisinde. Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda yurt dışına burslu olarak gönderilen ilk öğrenciler arasında yer almasına rağmen, Paris'teki eğitimini tamamlamadan yurda döner. Daha sonraları, muhafazakâr ve İslâmcı görüşleri iyice keskinleştiği zamanlarda Batı'ya olan eleştirisini Paris'te geçirdiği yıllara dönerek anlatır. Ona göre Batı, maddi alanda pozitif bilimlerde oldukça ileridir fakat maneviyattan da yoksundur. Bu nedenle, “karanlık ve harap”⁶tır. Maddi anlamdaki doymuşluğu bir mutluluk ögesi olarak gören Batı, aslında ruhani yönünün eksik olmasından dolayı bir buhran içinde kıvrınmaktadır. Batı toplumlarında eksik olan şeyi, doğu toplumlarındaki mistisizm ve manevi ruh

⁵“Hece Dergisi Özel Sayısı”, Sayı:97 Hece Yayıncılık, Ocak 2005 (Dergi içinde) Mustafa Orçan, “Geçiş Dönemi Aydınlarının “Çile”si” s.123

⁶ A.g.e. (Dergi içinde) Burhanettin Duran, “Kısakürek’in Siyasi Fikirleri Üzerine Bir Değerlendirme” s.79

zenginliği olarak tespit etmiştir.

Necip Fazıl yazarlığının ilk yıllarında daha çok modern çevreye yakındır ve dinsel çevreden uzak olan entellektüellerle arkadaşlığı vardır. Fakat ilk yazdığı şiirlerde yine de ontolojik bir kaygı içinde olduğu görülür. Ölüm, madde-ruh karşıtlığı, kader onun eserlerinin ana temalarıdır ve yıllar sonra onun Aldülhakim Arvasi denen bir din âlimiyle tanışmasından sonra bu temaları İslâmi bakış açısından değerlendirmiştir ve modern insanın kaygılarının, korkularının yerini dinsel yolla doldurmaya çalışarak çözümler sunmuştur. Necip Fazıl'ın kendisinin de yaşadığı sorunları yaşayan, modern dünyaya entegre olmakta zorlanan insan, Elizabeth Özdalga'nın deyişiyle “Bir taraftan parçalanmış insan, diğer taraftan bütün kainatla bütünleşen, harmoni içinde hayatını sürdürebilen mümin”dir⁷. Cumhuriyet döneminde “İslâm'ı bir ideoloji olarak formülleştiren ve bu çerçevede İslâm'ın inkılâbından ve devletinden bahseden”⁸ ilk kişidir o. Dünya görüşünden yaşam tarzına, eserlerinden verdiği konferanslara kadar bütün hayatı bu ideoloji çevresinde şekillenmiştir.

Necip Fazıl'ın, Paris'te geçirdiği yıllarda “Fransız sembolistlerden ve özellikle felsefesal sezgicilik bakımından Bergson'dan”⁹ etkilendiği söylenmiştir. Felsefede bilginin sezgiyle elde edilebileceğini savunan öğretilerin adı “sezgicilik” olarak geçer. Bergson'un kuramına göre “sezgi gerçeği bilme yetisidir. Gerçeği doğrudan doğruya kavratacak sezgiden başka hiçbir şey yoktur. Çünkü gerçek, maddesel doğa değil, ruhsal doğa, yani ruhsal yaşam, dolayısıyla yaşamdır”¹⁰. Yazarın hemen her eserinde madde-ruh karşıtlığı, kader, ölüm, ilim ve mânâ, tasavvuf gibi konuları işleme Bergson

⁷ Özdalga, Elizabeth. “Toplum ve Bilim Dergisi” , “Necip Fazıl Üstüne Bir Deneme”, Birikim Yayıncılık, Sayı:74 İstanbul 197, s.178.

⁸ Burhanettin Duran, ag.e. s.75

⁹ “Hece Dergisi Özel Sayısı” Ocak 2005, Sayı:97 (Dergi İçinde) Ali Emre “Duygulu ve “Çile”li Bir Adam Yaratmak”: Necip Fazıl Şiirinde “Lirik “ ve “Trajik” s.252.

¹⁰ Bergson Henri, “Gülme” Çev:Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, Ekim 1996 İstanbul, s.1

etkisini akla getirmiştir. Ayrıca Necip Fazıl'da sıklıkla karşımıza çıkan “sıkıntı, hafakan, vehim”¹¹ gibi temalar da “Bergson sezgiciliğinin” bir yansımasıdır. Orhan Okay, “iç arayışlarından, kendini ve varlığı metafizik yolla anlama çabasından dolayı onu spritüalist”¹² bir yazar olarak tanımlar.

“İDEOLOGYA ÖRGÜSÜ” VE “BÜYÜK DOĞU”

Kısakürek, mevcut siyasi ideolojilere karşın İslâm'ın merkeze alındığı bir dünya görüşünden yola çıkarak temelini “Büyük Doğu” idealinin oluşturduğu “İdeologya Örgüsü”nü kaleme almıştır. Bu ideal, her yönüyle Müslümanlığı içeren bir idealdir. Kendi deyişiyle “Yeryüzünü kâmil şifaya ulaştırıcı gerçek medeniyet (sembol)ü olan ezeli ve ebedi medeniyet kadrosu, bulunmak için aranmaya muhtaç değildir. Onu adı İslâmiyet'tir”¹³. Bu iddia, Doğu-Batı sorunsalının ve Türk modernleşmesinin içinde bulunduğu krizden muhalif bir düşünce sistematığı olmaksızın kendini tamamlayamayacağı ve her zaman eksik kalacağı anlamına gelir. Türk aydınının kişi ve toplum düzeyindeki sorunlara çözümü batıda değil doğuda aramasını, kendi iç dinamiklerimizden yola çıkarak Doğunun “metafiziğine” ve “mistiğine” ermesini ister. Eserlerinde sistematize ettiği görüşler Burhanettin Duran'ın ifadesiyle “kendini kurtaracak İslâmi bir inkılâp bekleyen dünyanın ve İslâm âleminin kurtuluşu ancak bu şekilde olacaktır. Devleti, toplumu ve bireyi yeniden şekillendirecek bir ideologya arayışı köyü, kenti, aileyi, okulu, mahkemeyi, sağlığı, sanatı ve orduyu kapsayacak genişliktedir”¹⁴ anlamını da içermektedir.

¹¹ “Hece Dergisi Özel Sayısı”, (Dergi İçinde), Ali Emre, a.g.e s.252

¹² Okay Orhan, “Üstad Necip Fazıl Kısakürek'in Şiiri”, Sufi Kültür Saat Yıllığı-Necip Fazıl Armağanı, Haziran 1984, s.171

¹³ Burhanettin Duran, ag.e. s.81

¹⁴ A.g.e, s.81

NECİP FAZIL OYUNLARINDA GERÇEKÇİLİK VE “BİR ADAM YARATMAK”

Beliz Güçbilmez *Zaman/Zemin/Zuhûr* adlı kitabında “mevcut Batılılaşma politikalarına siyasal, dinsel, zihinsel olarak” karşı olmasına rağmen Necip Fazıl’ın “Türk tiyatro yazınında Batılı tiyatro formlarına en uygun örnekleri veren” bir yazar olduğunu savunurken aynı zamanda onun “İslâmiyet’le yoğrulan zihninde açılan ontolojik yarığı da İbsenci kurguyla verdiğini”¹⁵ söyler. Beliz Güçbilmez’in *Bir Adam Yaratmak* oyunundan yola çıkarak yaptığı bu yorum Necip Fazıl’ın dramatik çatışmayı kurarken kendisini de bizzat karakterin yerine koyduğunu, dolayısıyla sorunla bizzat kendisini karşılaştırdığını ve karakteri çıldırma noktasına getirerek kendi bilincine de aynı deneyimi yaşattığını içerir. Yani Kısakürek’in, içerik olarak kendi iç savaşımını, toplumla ve kurulu düzenle olan hesaplaşmasını, biçim ve kullandığı yöntem olarak en Batılı şekilde ifade ettiği söylenebilir. A.Hamdi Tanpınar, onun eserlerinde “İbsen ve Strinberg’den gelme bir coşkunluk ve ferdiyetçilik olduğunu, onda bir türlü idare edemediği ve imajların saflığını zoraki hamlelerle bozduğu bir modernizm görüldüğünü”¹⁶ öne sürmüştür. Özdemir Nutku ise *Bir Adam Yaratmak* adlı oyunun “İbsen’in *Hortlaklar* adlı oyunuyla aynı yolu tuttuğunu”, oyun kahramanlarının kendileri ve toplumla çatışma içine girdiğini ve nihayetinde kaybettiklerini tespit etmiştir. Fakat İbsen ile Necip Fazıl’ın “çalışma yöntemlerinde ve teknik açıdan” karakterlerini işleyişlerinde farklılıklar olduğunu, ayrıca gerçekçiler bir karakterin sonunu kendi eylemlerine ve çevrelerine göre belirlerken Necip Fazıl’ın ise bunu daha çok “karakterin kaderine bıraktığını”¹⁷ da dile getirmiştir.

¹⁵ Güçbilmez Beliz, “Zaman/Zehir/Zuhûr, “Gerçekçi Türk Tiyatrosunda Minyatür Olgusu”, Deniz Kitabevi, Aralık 2006 Ankara, s.143

¹⁶ “Hece Dergisi Özel Sayısı”, (Dergi İçinde) Selma Günaydın, “Necip Fazıl’a ve Sanatına Yöneltilen Eleştirilere Toplu Bakış”s.471

¹⁷ Der. Osman Selim Kocahanoğlu, “Türk Edebiyatında Necip Fazıl Kısakürek” (İstanbul, Ağrı Yayınları, 1983) içinde Özdemir Nutku, “Söylevci Bir Yazar” s.339

İbsen, oyunlarında karakterlerinin gövde ve ruh yapısına ve kalıtım yoluyla miras kalan özelliklerine bağlı olarak, onlara geçmişe dair bağlar kurar. Onun bu şekilde kurduğu bir geçmişle ilişkiyi zorunlu kılan ve oyunun dramatik aksiyonunu, karakterin iç ve dış çatışmalarındaki gerilimini açığa çıkaran gerçekçilik anlayışı, geçmişini bir saplantı haline getiren ve bu saplantıyı da eserlerinin özü yapan Necip Fazıl için ortak bir tutumdur. İbsen, *Nora* karakterine ailesinin ve kocasının gölgesinde bir kadın olarak geçmişiyse geleceği arasında çok net bağlar kurarken *Hedda Gabler* adlı karakterinde bunu daha kapalı biçimde yapar. *Hedda*, kocasının karısı değil de babasının kızıdır, kocasının soyadını taşımaz bile. *Hedda* bir generalin kızıdır, çok dar ve askeri kast sistemi içinde yetiştiğinden ait olduğu sınıfın özelliklerini sergiler. Ölümler bile babasının silahını kullanır. Necip Fazıl'ın *Hüsrev* karakteri de babasıyla aynı sonu paylaşacağından korkar, bu korku bir yazar olan *Hüsrev* için hem yazdığı eseri etkiler, hem gerçek hayatta çevresindekilerle ilişkilerini etkileyerek nihayetinde kendi sonunu hazırlar ve çıldırır. *Hüsrev* babasının oğludur çünkü. Sezai Karakoç, babasının kaderiyle benzerlik gösterecek *Hüsrev*'e "bir nevi modern Oidipustur"¹⁸ der. Özdemir Nutku ise oyunun "kurgusu bakımından Oidipus metni"¹⁹ ile aralarında bir bağlantı kurar. Yoksa gerçekçi yazarlar olaylara kader açısından yaklaşmazlar; insan kendisinin ve çevresinin eylemleri sonucu bir yere varır, kendi yazgısını kendisi çizer. İbsen'le Necip Fazıl arasındaki en büyük fark da bu olmalı. Bunlardan biri gerçeğe eleştirel yaklaşım sonucu karakterine bırakırken diğeri gerçeği eleştirmesine rağmen karakteri idealleştirmekten de kendini alamaz. İbsen için birey özgürleşmesi ana meseledir. Bu özgürlük bireylerin kendi çabaları sonucu gelir ve buradan da toplumun özgürleştirilmesi söz konusu olur. Necip Fazıl'ın karakteri *Hüsrev*'se annesini bir kenara çekip, babasıyla ve onun ölümüyle ilgili sorular sorar. Çevresindekilerin ve yazdığı oyunun etkisiyle kendi kaderinin de babasına benzeyeceğinden endişe duyar. Yazdığı oyunda baba kendini incir ağacına asmıştır, geçmişinde de gerçek babası kendini incir ağacına asarak intihar etmiştir. *Hüsrev*; yazdığı oyun, geçmiş ve gelecek içinde debelenip durur, çatışma da onun bu üç boyut arasında gidip gelmesinden ve çevresindekilerin de bu gidip gelmeler arasında katalizör etki sağlamasından doğar.

¹⁸ A.g.e Sezai Karakoç, "Bir Adam Yaratmak" Diriliş, sayı:14 Kasım 1970, s.348

¹⁹ A.g.e. Özdemir Nutku, s.338

Beliz Güçbilmez, İbsen'in *Yapı Ustası Solnes* ve *Yaban Ördeği* oyunlarında arkaya doğru açılan bir perspektif anlayışından bahsederken bu kurgunun Necip Fazıl'ın sahne betimlemelerinde de görüldüğünü bulgular. *Yaban Ördeği* adlı oyunda, birinci perdenin başındaki sahne betimlemesinin, "sahne direktiflerinden türetilen bir derinlik"²⁰e örnek gösterilecek nitelikte olduğunu belirtir.

*"Werle'nin evinde, zengin, rahat döşenmiş çalışma odası. Yumuşak koltuklar, kitap dolapları. Odanın ortasında yazı masası. Masanın üstünde kağıtları dosyalar. Yeşil abajurlu lambalar yumuşak bir ışık vermekte. Arka duvarda çift kanatlı bir kapı. Kapı açık. Kapıdan zevkle döşenmiş büyük bir oda görünmektedir. Bu oda hafifçe aydınlatılmıştır. Önde sağda, duvarda çalışma odasından büro bölümüne açılan küçük bir gizli kapı. Önde solda soba, soba yanmakta, yine yolda az geride yemek odasına açılan çift kanatlı bir kapı..."*²¹

İbsen'de görülen bu derinlikli perspektif anlayışına Necip Fazıl'ın *Bir Adam Yaratmak* oyununda, benzer niteliklerle "sahne dekorunda ve betimlemesinde"²² rastlarız.

"Maçka taraflarında bir apartmanın büyük salonu. Karşısından ve orta yerde, bir buçuk metre genişliğinde, kapısız bir geçit. Bu geçit, salonun yarısı büyüklüğünde, sol nüsfa isabet eden bir iç odaya açılır. Salonun ortasından iç odanın yalnız sağ köşesi görünür. Bu köşede, kenarları yastıklarla çevrili bir duvar, duvarın önünde duvara

²⁰ Güçbilmez Beliz, a.g.e. s.128

²¹ İbsen Henrik, "Yaban Ördeği" Çev:Faruk Ersöz, Cumhuriyet Yayınları, Aralık 2000, s.31

²² Güçbilmez Beliz, a.g.e. s.127

bitişik tabure. Taburede bir abajur... ”²³

Sahne başlangıçlarındaki ayrıntılı dekor tarifleri gerçeğe oldukça yakındır ve oyunla içerik olarak da örtüşür. Dekordaki geriye doğru açılımlar insan psikolojisinin alt katmanlarını, bilinç ve bilinçaltını da gösterecek özelliktedir. *Hüsrev*'in saplantı haline getirdiği geçmişi neticesinde hastalıklı ruh durumunun, sistem karşısında köşeye sıkışmış halinin yaşadığı yerdir orası. Ayrıca başka bir sahnede dekor olarak incir ağacının olması da, *Hüsrev*'in babası gibi intihar edip etmeyeceği düşüncesinin sürekli canlı tutulmasını sağlar. İncir ağacı bir yandan da İbsen'in sembolist oyunlarındaki ölüm temasını çağrıştırır.

Yukarıda alıntılanan sahne betimlemesinde, geniş açıyla başlayan ölçeğin giderek küçülmesiyle beraber ayrıntının artması sadece dekoru tarif etmek için değildir. Bu betimleme aynı zamanda hemen ardından gelecek sahnenin ipuçlarını da içinde barındırır. *Hüsrev*'in yakasını bir türlü bırakmayan geçmişi, yazdığı oyundaki karakterin ölümünün kendi babasıyla aynı şekilde incir ağacına asılarak gerçekleşmesi ve bu incir ağacının hâlâ bahçede bulunması; oyunun en başından onun ruh problemlerinin eserlerine yansıtılmasının, ruhsal buhranlar yaşayan birisi olacağının, ruhsal çatışmalarla karşı karşıya gelip bu savaştan yenik çıkacağının ve nihayetinde onun çıldırarak olmasının tahmin edilebileceğinin bir göstergesidir. Ayrıca Beliz Güçbilmez, “bu metnin Freud’la ve dolayısıyla ruhbilimindeki ruhsal hastalıklarla, ruh doktorlarıyla ve tedavileriyle, akıl hastaneleriyle dolu bir oyun olacağının daha baştan kestirilebileceğini”²⁴ de söyler.

İbsen'in oyunlarındaki karakterlerin kalıtsal özellikleri, fizyolojik özellikleri,

²³ Kısakürek Necip Fazıl, “Bir Adamı Yaratmak” Büyük Doğu Yayınları, Ekim 2007 İstanbul, s.53

²⁴ Güçbilmez Beliz, a.g.e. s.129

içgüdüleri ve bilinçaltıları, onların iç ve dış uyumu, onun insana egemen olan doğa ve toplum yasalarına karşı nesnel bakışını içerir. Bu doğrultuda insan elinde olmayan nedenlerden dolayı olaylara sürüklenir, dramatik aksiyon da insanın bu yasalar karşısındaki mücadelesinin acizliğinden doğar. Aksiyon tek bir odakta toplanır. İbsen, teknik açıdan oyunlarını kurarken *Per Günt* hariç, kendinden önce gelen Scribe'in "İyi-kurulu-oyun" formülünden esinlenmiştir. Bu teknik, "seyirciyi önceden bazı bilgilerle donatmak, giderek merak uyandıracak yayı germek ve neticede bu merakı gidererek kurguyu boşaltmak" üzerine kuruludur. Bu formüle göre yazılan oyunlar, "serim, gerilim, çözüm aşamalarını içermelerinin yanında peripeti, anagrorisis, sürpriz, ironi, quiproquo (çapraz tersinleme), deus ex machina (makinadan gelen tanrı) gibi klasik tiyatroya ait"²⁵ tekniklerden de faydalanır. *Bir Bebek Evi*'nde kurgu, seyircinin bildiği *Nora*'nın kocasının bilmediği bir sır üzerine kuruludur. Ve en kritik nokta da açığa çıkan bu sır, giderek gerilimi artırır. *Nora*'nın hayatındaki mektup sahnesi, onun kendi kendisiyle yüzleşmesi açısından oyunun peripetisini oluşturur. *Nora*'nın yaptıklarını kocasının yanlış anlaması ise seyirciye önceden verilen bir bilgidir. Oyunun sonunda bütün bunlara mantıklı bir açıklama gelir ve bu çizgi bir şekilde küçük sahnelerle takip edilir.

İbsenci kurgunun bir benzeri *Bir Adam Yaratmak* oyununun dramatik gelişiminde vardır. Trajik kahraman diye nitelendirebileceğimiz *Hüsrev*, oyunun başında ruhen ve bedenen sağlamken oyunun sonuna doğru giderek delirir ve trajik yazgısının esiri olur. *Hüsrev*, yazdığı "*Ölüm Korkusu*" adlı oyundaki adam gibi babasının da kendini incir ağacına asarak intihar ettiğini, bu oyunun başoyuncusu Mansur'a açıklar. Bu bilgi seyircide *Hüsrev*'in de babasıyla aynı sonu yaşayıp yaşamayacağı merakına yol açar, seyirci bu bilgiyle önceden donatılmış olur. *Hüsrev*'in babasının oğlu olduğu için kalımsal özelliklerin ona da geçebileceği ve yazgısını istese de değiştiremeyeceği gibi merak uyandıracak düğümler serim bölümünde izleyici için atılmış olur. *Hüsrev*, yine yazdığı oyunda yanlışlıkla annesini öldüren kahramanının bunu tesadüfen yaptığını oradakilere göstermek isterken silah yanlışlıkla ateş alır ve

²⁵ Şener Seveda, a.g.e. s.191

oyundaki annenin yerine burada ölen, silahın önüne atlayan *Selma* olur. Seyirci ve sahnedekiler için bu bir sürprizdir. Bundan sonra da oyun, sürekli olarak *Hüsrev*'in gerçek hayatında ve yazdığı eserde olduğu üzere babası gibi kendini incir ağacına asıp asmayacağı şüpheleri etrafında şekillenir. *Hüsrev*'deki babasına olan benzerliği, *Batı*'nın gerçekçi tiyatrosundaki karakterlerin benzerlikleriyle ortakır.

Orhan Okay, *Batı*'nın gerçekçi tiyatro söyleminin Necip Fazıl'ı da etkilemiş olabileceğini şu sözlerle dile getirir:

*“Sembolik bir ifade ile asri bir idealizm, karamsar bir dünya görüşü ve korku duygularıyla tezahür eden Avrupalı yazarların (Ibsen, Strinberg, Maeterlinck) doğrudan doğruya veya Muhsin Ertuğrul tesiriyle Necip Fazıl üzerinde rolleri olduğu düşünülebilir. Bununla beraber Necip Fazıl'ın tiyatrolarında vak'a, mekân ve kahramanlar tamamen yerli olduğu gibi, tesir etmiş olduğu ileri sürülen bu temaların işleniş de yerli motiflerle gerçekleşmiştir.”*²⁶

Beliz Güçbilmez'in, Orhan Okay'dan aldığı bu cümle için ayrıca, başka bir inanç sisteminde İslâmcı bir yazar, *Batı*'nın modern dünya kaygılarının neden olduğu nihilist dünya görüşünü, Doğu ve İslâm felsefesi yoluyla algılar ve insanın Allah ve kader karşısındaki acizliğinin yarattığı karamsarlığı ifade ederken yerel unsurları kullanır da denilebilir. Necip Fazıl, *Hüsrev* karakterinin oyun yazma sürecinde bir adam yaratmak istediğini ve aslında Allah'a mahsus olan bu işe kalkıştığı için de bir nevi Allah'lık tasladığını ve bu uğurda aklını kaybettiğini, kendi ağzıyla *Hüsrev*' e söylettirir.

“Hüsrev: ...Bir hududu zorladım. Meğer kul olduğumu anlamak için Allah'lık

²⁶ Güçbilmez Beliz, A.g.e s.138

*taslamalıymışım! Meğer nasıl yaratıldığımı anlamak için bir adam yaratmaya kalkmalıymışım! (...) Anlayın bu azabı! Bir azap ki kul olduğum için çekiyorum, çekmemek için Allah olmak lazım. İnsana göre değil bu; yok bunu çekecek aza insanda.”*²⁷

İslâm inancına göre yaratma yetisi sadece Allah’a aittir. Onun yarattığı kulu resmetmeye çalışmak ya da Necip Fazıl’ın oyununda *Hüsrev*’in yaptığı gibi bir insan yaratmaya çalışmak, Allah’la karşılaşan kul açısından yenilgiyle sonuçlanacaktır. Yaratmak gibi tanrıya ait bir yetiyi kullanan İslâmcı yazar batılı bir formun içeriğini doğulu bir varlık anlayışıyla doldurur ve karakterinin hazin sonunu hazırlar. Necip Fazıl’ın oyunlarında “perspektifli resme benzeyen geriye doğru açılan derinlikli form” onu “kendi ontolojisinin yarığına sürükler” ve tamiri mümkün olmayan tesirler bırakır ki yazar “bundan sonra yazdığı eserlerde bu eserde yakaladığı niteliği”²⁸ yakalayamaz.

Necip Fazıl, yazdığı tiyatro eserleri arasında en çok *Bir Adam Yaratmak* adlı eserini beğendiğini söylerken, “yazarın yaratılmak cehtinde bir varlık olduğunu ve onun bir eseri, bir de kendisinin olduğunu” dile getirir ve “işte sanatkâr, çok defa, yaratmaya kalkıştığı tipin, yaratılmış olanın ta kendisidir” der. Bu oyunundan yola çıkarak karakter yaratmayı şu sözlerle dile getirir.

*“Bu piyeste sanatkâr, bir yemişin gizlice olurken ve bir maddenin toprak altında pişerken geçirdiği göze görünmez vücuda geliş safhaları gibi, mahrem hayatı ve iç planı içinde, resmedilmek istenmiştir.”*²⁹

²⁷ Kısakürek Necip Fazıl, a.g.e. s.140, s.68-69

²⁸ Güçbilmez Beliz, a.g.e. s.140

²⁹ “Hece Sayısı Özel Sayısı” içinde Necip Fazıl Kısakürek “Bir Adam Yaratmak” Türk Tiyatro Dergisi, s.82, 15.2. Teşrin 1937, s.262

Necip Fazıl'ın da bahsettiği gibi karakterlerin doğuşu, onların iç durumlarının da açığa çıkarılması ile olacaktır. 19. yüzyılın modern insanının mutsuzluğu, insanı kendiyle çatışmaya itmiştir, kendini ve tanrıyı sorgulamasına yol açmıştır. İnsanın çevresiyle çatışması kadar kendi *ben*'iyle de çatışması söz konusudur. Necip Fazıl'ın *Hüsrev* karakterinde bir "iç insan" meselesi vardır. Bu sadece psikanalitik bir "ben" değil hakikat arayışı içinde olan bir "ben"dir aynı zamanda. "Toplumun ve sistemin köşe başlarını tutmuş yüzeydeki insanlarla çatışmasının" aksine asıl olarak "daha çilesini çekmemiş bir ruhun Allah'ı taklide yeltenerek"³⁰ bir adam yaratmaya kalkışması *Hüsrev*'in "ben"inde çatlaklar meydana gelmesine yol açmıştır.

İbsen, Çehov, Shaw gibi gerçekçi yazarların amaçları, "seyirciyi belli bir görüş doğrultusunda eğitmek değil onları bir sorun üzerinde düşündürmektir"³¹. Sorunları tartışırlar ve ama yorum yapmaktan kaçınırlar. İbsen, eserlerinde toplum sorunlarına eğilmiş olmasına rağmen bir tezi savunmadığını da ifade etmiştir. Necip Fazıl ise "tiyatroyu sanat dalları içinde en büyük keşif" olarak görür ve gerçekçi yazarlardan farklı olarak tiyatrodaki tez konusuna önem verir. Tiyatroyu "tezin laf olmaktan çıkıp büyü olduğu yer, işte o esrarlı dört köşe"³² olarak tarif eder.

TOHUM (1935)

Necip Fazıl'ın bu ilk oyunu Milli Mücadele döneminde Maraş'lı *Ferhad Bey*'in yaptıklarını ve Maraş'lıların mücadelesini anlatır. Oyunun ana temalarından olan, Milli

³⁰ Der. Osman Selim Kocahanoğlu, kitap içinde Sezai Karakoç "Bir Adam Yaratmak", s.347

³¹ Şener Sevdâ, a.g.e, s.186

³² Kısakürek Necip Fazıl, "Para", Büyük Doğu Yayınları, Nisan 2007 İstanbul, Önsöz Yerine, Necip Fazıl'ın Tiyatro Üstüne Söyledikleri s.6

Mücadele döneminin kahramanlıklarının anlatılmasının dışında, alt metinde makinenin yerine manevi değerlerin yüceltilmesi “ruh maddenin esiri değil, içinde gerçekleri taşıyan bir tohum”³³dur teması da yatar. Oyunun adından anlaşılacağı üzere Necip Fazıl, “insanları Anadolu’nun içinde barındırdığı tohumu keşfe çağırır”³⁴. Olay, Maraş yakınlarında bir handa geçer. *Hancı*, esaretten dönen İstanbul’lu bir yolcuya Fransız işgalinin yol açtığı faciaları anlatır. *Hancı*, Maraş’ın kurtuluş umudunu *Ferhad Bey*’e bağlarken, *Ferhad Bey*’i manevi anlamda yüceltir. *Ferhad Bey*’in kardeşi *Osman* da kendisi gibi cesur ve vatan sevgisiyle doludur. Kendisine gelen bir mektup üzerine gözünü kırpmadan komitacılar üzerine gitmiş, ama komitacılar tarafından öldürülmüştür. Komitacılar ayrıca *Osman*’ın karısını da kaçırmıştır. *Ferhad Bey*, hem kardeşi *Osman*’ın intikamını almak hem de *Osman*’ın karısını onların elinden kurtarmak için komitacılara bir mektup göndererek, gece yarısı saat on ikide kendilerini meyhaneye ziyarete gideceğini bildirir. Tam on ikide oraya gidip bir sürü insanın içinden reislerini alıp dağa kaldırır. Fransızlar da *Osman*’ın karısını geri vermek zorunda kalır. *Osman*’ın karısı ise *Hancı*’ya, *Ferhad*’ın onu kurtardığını ama onun kirlendiğini düşündüğü için kendisiyle konuşmadığını söyleyip üzüntüsünü dile getirirken aslında *Ferhad Bey*’le aralarında platonik bir aşk olduğu izlenimini verir. *Ferhad* onu sevmiştir ama *Ferhad*’ın kardeşi *Osman* da kendisini sevdiği için, *Ferhad* aşkından feragat etmek zorunda kalmıştır. *Ferhad*, genç yolcuya, Anadolu ve İstanbul arasında kıyas yaparak bir anlamda madde ile ruhu karşılaştırır ve tohumun önemini anlatır. Bu sırada dışarıdan gelen sevinç seslerinden Maraş’ın düşman işgalinden kurtulduğunu anlaşılır. Oyunun sonunda kardeşinin karısını genç yolcu ile İstanbul’a geri gönderir.

Muhsin Ertuğrul, Necip Fazıl’ın kaleminin gücüne ve sanatçı duyarlılığına olan inancından dolayı ondan bir tiyatro eseri yazmasını ister. Necip Fazıl da bunun üzerine

³³ Der.Osman Selim Kocahanoğlu. Kitap içinde, Agah Sırrı Levend “Tohum” (Eserler ve Şahsiyetler) 1935, s.259

³⁴ “Hece Sayısı Özel Dergisi”. (Dergi İçinde) Sezai Çoşkun, “Necip Fazıl’ın Tiyatroları Üzerine Bir İnceleme” s.390

yedi günde *Tohum* oyununu yazar. Muhsin Ertuğrul oyunu çok beğenir ve hemen sahneye koyar, *Ferhad Bey*'i de kendisi canlandırır. Oyunun gösteriminden sonra sanat çevrelerinin eleştirileri olumlu olduğu kadar olumsuz da olur. Olumsuz yöndeki eleştiriler daha çok konunun bir “okul temsiliyle polis dramı arasında bocalaması”³⁵ şeklinde işlenişine yani biçimine yönelik olur. Oyunun kahramanı çok idealize bir tip olduğundan inandırıcı gelmez, dramatik aksiyon uzun süren konuşmalarla kesilir. Fakat içerik olarak, madde-ruh karşıtlığını Anadolu insanının içinde barındırdığı “tohum” üzerinden vermesi bakımından çok anlamlı bulunur. Cahit Sıtkı Tarancı oyunun ana teması olan madde-ruh karşıtlığını şu sözleriyle dile getirir.

*“Edebiyatımızın bulutlu göklerine bir kavsi kuzah çizen bu anlayış, Necip Fazıl için, Necip Fazıl’ın tefekkür dünyası için ne zamandan beri olgunlaşa olgunlaşa dallarını kırarak bir raddeye gelen meyvelerin çatlayıp düşmesi kadar tabii ve deruni bir zaruretti; zira “Tohum” Eflatundan Bergson’a kadar insanlığın yüzyıllardır yetiştirdiği bütün büyük kafaların uykusunu kaçırmış olan bir meseleyi ruh ve madde münakaşasını diriltmekte, Necip Fazıl’ın bütün estetiği ise öziin kabuğa, ruhun maddeye üstünlüğü prensibine dayanmaktadır.”*³⁶

Necip Fazıl’ın kendisi gibi kahramanları da madde-ruh karşıtlığı üzerinde yoğunlaşır. Kendi düşüncelerini kahramanları üzerinden verirken söylevci duruma düşer, lafı uzatır ve dolayısıyla dramatik gerilim sekteye uğradığı için gereken etki sağlanmaz.

Ferhad karakteri “iç insan” meselesinin işlendiği bir karakterdir. O da *Hüsrev* gibi kendi iç sıkıntıları içinde yaşar, kalbini ve sırlarını kimseye açmaz. Ama toplum sorunlarını derinden hisseder, Anadolu’nun kurtuluşunu içinde barındırdığı “tohum”lara

³⁵ Der. Osman Selim Kocahanoğlu. (Kitap İçinde) Peyami Safa “Necip Fazıl’ın Tohumu”, Tan Mecmuası 31 Teşrin’i Evvel 1935, s.235

³⁶ A.g.e, Cahit Sıtkı Tarancı, “Necip Fazıl ve Piyesi” Kurun Gazetesi, 4.11.1935, s.252

bağlar ve “ruh tohumların tohumudur” der. İstanbul’un Anadolu’ya bakışını bir turist bakışı gibi değerlendirirken aydınları bu konuda eleştirir. İstanbul’un “ikiyüzlü insanları”na ve fikirlerine tahammül edemediğinden kendine sığınacak kapı olarak Anadolu’yu seçer ve burada ruhun manasını “tohum”da bulur. *Ferhad Bey*, gerçekçi tiyatronun karamsar, çelişkili, mutsuz insanının, kendisiyle ve toplumla çatışmasına örnektir bu mânâda. Ayrıca *Ferhad* karakteri sadece milli mücadele döneminin kahramanlaşan bir tipi değil, toplum sorunlarını da derinden hissedene duyarlı bir kişilik olarak gerçek karakterlerle benzeşir. Kardeşinin karısına içten içe aşık olması onun çok da ideal bir tip olmadığını bir göstergesi kabul edilebilir. Ulvi bir kahraman olmasının dışında aşk gibi insani zaaflarının olması, onu ete kemiğe bürünen gerçek bir insana yaklaştırır.

Tohum’un başlangıç sahnesinde sahne betimlemesi geriye doğru açılan dekorla uyumludur. Perspektif giderek derinleşir ve ayrıntıyı verir. Bu ayrıntı, dekor düzeyinde mana yüklü olmasının yanında bir de görünen ardındaki gerçeklikle beraber son derece işlevseldir. Necip Fazıl bunu oyununun başına yazdığı açıklamada şöyle ifade eder.

“...Elverir ki, her kapı açılışında girdiğimiz odanın kapanına tutulmayarak iç odalara açılan geçitleri araştıralım ve birbirini gören saklıların ahengine sokulabilelim. Bu ancak, piyesin iç karakterlerinin kaba hendesinde kalmamakla mümkün olacaktır. Duvar, ne kadar şeffaf olursa olsun çehrenin kendisi değildir.”³⁷

Necip Fazıl teknik olarak oyununa soktuğu yeniliklerin içeriği gölgelemesini istemez ya da daha düzgün bir ifadeyle burada olduğu gibi dekorun arkasında gizli olanın önemli olduğunu vurgular, dekoru içerdiği anlamla beraber ele almayı ister. *Bir Adam Yaratmak* oyunundaki gibi büyük ölçek giderek küçülür, “Maraş yakınlarında bir

³⁷ Kısakürek Necip Fazıl “Tohum”. Büyük Doğu Yayınları, Nisan 2005 İstanbul, s:9

hanın sofası” diye başlayan sahne açıklaması “bir iki aralıklı hasır iskemle” ayrıntısına kadar derinleşir ve sahne yaşayan bir hal alır. Aynı şekilde ikinci perdede meyhanenin sahne betimlemesi ayrıntılı tarzdadır ve *Ferhad* Bey’in onları saat on ikide ziyaret edeceğini söylemesi üzerine sahnedekiler sürekli tezgâhın üstündeki büyük asma saate bakar.

Birinci sahnede, *Hancı* ile *Yolcu* arasındaki diyaloglarda *Ferhad* ve kardeşi *Osman*’ın kahramanlıkları anlatılır. *Osman*’ın öldürülmüş olması ile onun öcünün *Ferhad* Bey tarafından alınacağı izleyici açısından kestirilir, oyundaki mesele bir yerde ortaya konulmuş olur. Onun ardı sıra gelen sahnede *Osman*’ın karısının da kaçırıldığı haberi gelir. *Ferhad*, ırzlarına göz dikenlerin karşısında sessiz kalamayacaklarını söyleyerek, komitacılarla görüşmeye gideceğini bildirir. Fakat onun meyhaneye girdiği sahnede dramatik aksiyon bir anda kesilir. Bir anda zaman atlar, *Ferhad*’ın *Reis*’i dağa kaldırdığını ve *Osman*’ın karısının geri alındığını öğreniriz. *Osman*’ın karısıyla *Ferhad* arasında platonik bir aşk olduğunu sezen izleyici için yeni bir heyecan oyuna sokulur. Fakat ikisinin karşılaştığı sahne uzun konuşmalar sayesinde heyecanı düşürür. Oyunun sonunda *Ferhad* Bey gibi “ulvi özelliklerle donatılmış biri” bu aşkı kabul etmez ve onu genç yolcuyla beraber İstanbul’a gönderir. İbsen’in oyunlarındaki gibi burada da aksiyon tek odaklıdır, oyun *Ferhad* Bey üzerine kuruludur. Fakat Necip Fazıl’ın İbsen’den farkı; “İbsen oyundaki bütün karakterlerine önem verir, onları her yönüyle tanıtır”, böylece dramatik aksiyonda bir bütünlük sağlamış olur. Necip Fazıl ise sadece “başkarakter ile ilgilenir”, diğer yan karakterler “onun kişiliğine hizmet için oyuna sokulduğundan dramatik akışta bir bütünlük görülemez”³⁸. Özdemir Nutku ayrıca “*Ferhad, Osman, Hancı, Genç Yolcu ve Hanım*” karakterlerinin bütün iyi özellikleri kendilerinde barındırdıkları için onları “evrensel karakter” olarak görmez, hatta oyunun bu anlamda “melodram”³⁹a yaklaştığını da sözlerine ekler. Bunlara ek olarak, gerçekçi tiyatronun kalıtım yoluyla babadan oğla geçen özelliklere verdiği öneme bir örnek de, *Ferhad* ve *Osman*’ın kardeş olmalarından dolayı ikisinin de cesur,

³⁸ Der. Osman Selim Kocahanoğlu, ag.e, Özdemir Nutku, “Söylevci Yazar”, s.335

³⁹ A.g.e, s:330

iyi kalpli, zeki, vatan sevgisiyle dolu kişiler olmaları gösterilebilir.

KÜNYE (1940)

Künye oyunu kronolojik sıralamada *Bir Adam Yaratmak* adlı oyunundan sonra gelir. *Bir Adam Yaratmak* adlı oyunun gerçekçi tiyatroyla kurduğu ilişki önceki bölümde yapıldığı için burada tekrar ayrıntılı olarak ele alınmayacaktır. Fakat bütün oyunlar onu referans noktası göstereceği için zaman zaman onda yapılan analizlere geri dönelecektir. *Künye* adlı oyunda, idealist bir kişi olan *Gazanfer*'in yurdun değişik bölgelerinde değişik zamanlarda başından geçenler anlatılır. *Gazanfer*, tek işi askerlik olan bir kişi olarak askerliğe, devlete, millete ait değerlere son derece bağlıdır. Siyaset ve askerliğin bir arada olamayacağına inanır, insancıl yönünün kuvvetli olmasından dolayı askeri anlayışta olmaması gereken duygusal kararlar verir ve hayatında tek önemsendiği rütbe olan paşa rütbesine eremez. Kendisinin kimsesi olmadığından tek varlığı künyesidir, bu künye onun için “aşılması gereken, aşıldığı ölçüde muvaffak olunabilen bir şeydir”⁴⁰

Oyunun klasik tiyatro anlayışına göre dramatik bir çatısı yoktur ve epizodlardan oluşur. Her sahne kendi çatışmasını içinde taşır. Bütüne ait bir çatışma *Gazanfer*'in kendi künyesiyle ilgili çatışmasıdır. Necip Fazıl'ın söylevci yanının üstün gelmesinden olacak *Gazanfer* tipine kendi düşüncelerini uzun uzun söyler, onu kendine tercüman seçer. *Gazanfer*'in konuşmaları yer yer çok uzadığından epizodlardaki aksiyon düşer. Tiyatro tekniği açısından birçok yönden eksik sayılır bu oyun, hem diyaloglar çok uzundur, hem dramatik çatıdan yoksundur, hem de gerçekçi tiyatronun evrensel kişisi yoktur. Hatta bu oyunda belli bir karakterden değil de, idealist bir “tip”ten bahsedilebilir. Biraz zorlama bir yorum olsa da gerçekçi tiyatronun sorunlu

⁴⁰ “Hece Dergisi Özel Sayısı” dergi içinde, Şaban Sağlık “Tiyatro Yazarı Olarak Necip Fazıl” s.360

insanı, askerliği idealleştirdiği için sorunlar yaşayan *Gazanfer* tipinde görülebilir. Ayrıca onun babasının yolundan gitmek istemesi ve askerliği her şeyden üstün tutması babasıyla arasındaki ortak bağı akla getirir.

Sahne başlarında resme benzeyen nitelikte dekor tasarımları vardır. Bütün bir dekoru en ayrıntısına kadar verdiği için sahne okunmasa bile bu dekordan sahnede geçecek olaylara dair bilgilere ulaşılabilir.

“Edirne’de Kıyık tabyası yakınlarında alay kumanda yeri. Toprağın içi oyularak açılmış dört köşe bir çukur ortasında, sağ, sol ve ön duvarı taştan bir kulübe. (...) Masada vızıltılı bir telefon, dürbün ve bir sefertası. İki tahta iskemle. Kulübenin giriş cephesi önünde, sağ ve sol koridorları birleştiren bir iki metrelik bir boşluk (...)”⁴¹

Bu betimlemelerin hemen ardından parantez arasında aksiyonların yer aldığı açıklamalar gelir. Aksiyonları, bu resmi izleyen birinin kafasında canlanan hayaller gibi görürüz. Diyaloglar ise, daha çok *Gazanfer*’in ideallerini, düşüncelerini dile getirmek için kullanılmıştır. Yazar, izleyicinin hayal dünyasındaki özgür alanları doldurur, hatta oyunu sahneye koyacak yönetmene bile boş alan bırakmaz.

SABIR TAŞI (1940)

Necip Fazıl, üstün bir ahlâk felsefesini savunmuş ve bunu topluma iletmek için sanatını düşüncelerinin hizmetine sunmuştur. *Sabır Taşı* adlı oyunda “sabır”ın sonunun muhakkak iyi olacağı, iyiliğin de kötülüğün de karşılıksız kalmayacağını ele almıştır.

⁴¹ Kısakürek Necip Fazıl, “Künye” Büyük Doğu Yayınları Ağustos 2007 İstanbul, s.56

Olayı bir Türk masalından aldığını oyunun başında belirtir. Böyle olunca da karakterlerin her yönüyle “iyi” ya da her yönüyle “kötü” kişiler olmasına mantıklı bir zemin hazırlamış olur. Oyunun başkarakteri iyi kalpli *Genç Kız*’dır. Ninesiyle sade bir yaşam sürerken birden kendini sarayda uyuyan şehzadenin başında bulur. Kötü kalpli *Cariye*’yi korsanların elinden kurtarmasına rağmen *Cariye* ona kötülük eder. *Şehzade* uyanınca, *Şehzade*’yle kendi evlenir ve *Genç Kız*’ı da kendisine hizmetçi yapar. Bütün bunlar karşısında büyük bir sabır gösteren *Genç Kız* ilahi bir kabullenişle sesini çıkarmaz. Sabrının meyvesini de oyunun sonunda *Cariye*’nin maskesinin *Şehzade* karşısında düşmesiyle alır. Bu oyun bir doğu masalı niteliği taşır ve nihayetinde mutlu sona ulaşırken “ibret” olgusuna da vurgu yapılır. İyilik karşılıksız, kötülük cezasız kalmayacaktır. Yeryüzü bir imtihan yeridir, kötülükler karşısındaki sabrı sınanmıştır *Genç Kız*’ın.

Oyunun dramatik kurgusu iyidir, ilk sahne bir ön oyun gibi bazı düğümlerin atıldığı yerdir. *Kız*’ın rüyaları, kuşlar, yanlarına gelen derviş onlara gelecekte haber getirir, bir sonraki sahnede olacıklardan haber verir. *Genç Kız*’ın güzelliği ve iyiliği, onun daha sonra kötülerle karşılaşacağına ipuçlarını taşır. *Genç Kız* gösterdiği sabırla hiçbir çatışmanın içinde yer almaz ama kötülüğün timsali olan *Cariye* yine de çatışmayı onun üzerinden yaratır. Asıl olarak o iyi olduğu için iyi-kötü çatışması vardır ve diğer karakterler onun iyiliğini ve sabrını ortaya çıkarmak içindir. Klasik tiyatro tekniklerine göre yazılmış olan bu oyunun diyalogları da oldukça sağlamdır. Yazar bu oyunda gereksiz laf uzatmalarına gitmemiştir. Bunun bir masaldan yola çıkılarak yazıldığı düşünüldüğünde, Batı’nın evrensel karakterini burada aramak anlamsız olur. Gerçi İbsen’in *Per Günt* adlı oyunu fantastik bir öykü anlatmasına rağmen *Per Günt* karakteri kişiliğinde çelişkiler barındırır, tutarsızdır, söz verdiği bazı şeyleri yapmaz. İbsen bu oyunda “özgürlük” temasını sorgularken bile gerçekçi form kullanmıştır. Necip Fazıl’ın bu oyunu ise dramatik açıdan bütünlüklü bir yapıya sahip olduğundan, gerçekçi tiyatroya daha çok biçim olarak yaklaştığı söylenebilir.

PARA (1941)

Necip Fazıl, kapitalist sisteme eleştirisini oyunun ana kişisi olan banka sahibi “O” sayesinde verir. “O” etrafındaki her şeye para ölçüsünde değer verir, ailesini de bu ölçüye göre yetiştirir. *Karısı, Kızı ve Nişanlısı, Oğlu ve Oğlu’nun Nişanlısı, Katib’i, Noteri* hepsi paraya tapmıştır. Günün birinde *Katib’i* onun benzerini bulur ve bankayı basan alacaklılarının karşısına da benzerini çıkarır. Parçalanmaktan son anda kurtulan “O” herkesin gözünde olduğu kadar yozlaşmış ailesinin de gözünde bir ölüdür artık. Kendisinin “O” olduğunu ailesine inandıramaz. Ailesi bir nevi bu şekilde onu cezalandırır. “O” karakteri ektiğini biçer. Sadece para üzerine kurduğu dünyası şimdi onu da önüne katıp yok etmiştir. Kendisinin ölü olmadığını ailesine inandıramadığında, ya da ona inanmak ailesinin işine gelmediğinde kalkarak, onların “ahlaka dön” sözleri karşısında şu cevabı verir.

“Ahlâka mı dönmek? Ahlâka dönmekten başka çare bırakan var mı bana? Ahlâka dönüyorum. Dünyanızı ahlâksızlıktan o kadar ileriye götürdüm ki, nihayet beni, anamdan doğduğum günün çıplaklığına iade edip ahlâkla baş başa bıraktınız. Ahlâka dönüyorum, siz döndürüyorsunuz...”⁴²

Bütün felsefesi yerle bir olur, o artık Shakespeare’in *Kral Lear* karakterine dönüşmüştür. Kendi “ben”iyle baş başa kalmıştır. Sadece “ben”i dışında hiçbir şeyi kalmamıştır ki o “ben”i bile resmiyette yaşamayan birisidir. Kapitalist düzen, yozlaşan ahlâki değerler onu yutup, inandığı her şeyi yok etmiştir. “O” her şeyini kaybettiğinde insanlığı açığa çıkar, ya da elinde insanlığından başka bir şeyi kalmaz.

⁴² Kısakürek Necip Fazıl, “Para” Büyük Doğu Yayınları, Nisan 2007 İstanbul, s.113

Oyun beş perdeden oluşur, ilk perdede “O” karakterinin iş ve özel yaşamında paraya verdiği değer göz önüne serilir. “O”, ailesi ve çevresindekiler paranın kıymetli olduğu düzen içerisinde tanıtılır. Necip Fazıl burada İbsenci bir tutumla başkarakterin yanında yan karakterler üzerinde de durmuştur. Onların dördüncü perdede “O”ya olan tutumlarının sebepleri, “O”nun onları kendi para felsefesiyle yetiştirmiş olmasındandır. Yani “O”nun çocukları, babalarının çocuklarıdır. İbsen’in *Hedda Gabler*’i nasıl bir askerin kızı olarak askeri disiplinde yetiştirmişse “O”nun çocukları da paranın hâkim olduğu bir düzen içinde yetişmişlerdir. Onlar babalarının öldüğüne inanmakla olağanüstü bir şey yapmazlar, kendilerinden bekleneni yaparlar. “O” düştüğünde, sistemin dışına çıkan insanlarla beraber olur. Bu, eğer parasızsan parasızların, suçluysan ancak suçluların yanında kendine yer bulursun tarzında bir söylemi de beraberinde getirir.

Oyundaki çatışma temelde “O”nun paraya olan düşkünlüğü üzerinden verilmiştir. “O” paraya bu kadar değer vermeseydi, bunlar başına gelmeyecekti. Dolayısıyla etrafındakilerin onunla girdiği çatışmalar hep para yüzündendir. “O” kendi felsefesini şöyle açıklar:

“Ahlak yok, akıl var, üstün menfaat hesabı var. İşte felsefem ve usulüm! Enselenmeyecek hırsız çalsın! Enselenecek olan da dürüst kalsın! (...)”⁴³

Bu felsefe gün gelip onun sonunu hazırladığında o artık kendi iç çatışmaları ve çevresindekilerle girdiği çatışmalarla baş başa kalır. İnsanları, kendi olduğuna inandıramayınca bir anlamda *Hüsrev* gibi çıldırır. “Ben”in önemli olmadığı anda onu tanımayan düşkün insanların içine girer ve kendi hazin sonunu hazırlar. İkinci perdede onun bir benzerinin olduğu bilgisi seyirciye verilerek daha sonra olacaklar için iyi bir

⁴³ A.g.e. s:58

düğüm atılır. Böylelikle seyircide, onların birbirlerinin yerine geçeceği anın beklentisi oluşur. “O”nun kendi para felsefesi ve etrafındakilerin bu düzene nasıl adapte olduğu sıkıcı hale geldiğinde yazar bu düğümü atarak seyircinin ilgisini çekmeyi başarır.

PARMAKSIZ SALİH (1948)

Necip Fazıl bu oyununda toplumun başına illet olan “kumar tutkusu”nu ele alır. *Nam’ı Diğer Parmaksız Salih* kumar uğrunda karısını kaybetmiş, küçük çocuğunu da bir başkasına bırakarak Mısır’a kadar gitmiştir. Zar atmasındaki ustalığından dolayı zamanında iyi paralar kazanmış fakat bir gün şehadet parmağında çıkan dolama yüzünden parmağını kestirmek zorunda kalmıştır. Zar atmadaki hünerini kaybettiğinden elindekileri kısa sürede tüketmiştir. Fakat bu illet onun yakasını hiçbir zaman bırakmamış, gittikçe daha da hırslanmıştır. Necip Fazıl, karakterindeki kumar tutkusunu, oyununa dair yazdığı önsözde, karakterinin şu sözlerle dile getirdiğini söyler:

“Kumar bu, bilmez misiniz, doktoru ve ilacı olmayan hastalık”⁴⁴ (s.2)

Parmaksız Salih, eskisi kadar iyi zar atamadığından İstanbul’da bir kumarhane açar ve orada kumar oynayanlardan para kazanarak hayatını idame ettirir. Günün birinde kumarhanesine küçük yaşta bakıma verdiği oğlu Yusuf kumar oynamaya gelir. Onun, kendi oğlu olduğunu anlayınca, onu bu illetten uzat tutmak için kendi hayatını ortaya koyar.

Parmaksız Salih’in birinci perdenin sonunda *Yusuf*’un kolundaki yanık

⁴⁴ Kısakürek Necip Fazıl, “Parmaksız Salih” Büyük Doğu Yayınları, Şubat 2006 İstanbul, s.15

lekesinden oğlu olduğunu anlaması oyunun peripetisini oluşturur. Bu bilgi sahnede sadece *Salih* tarafından bilinir, bundan sonraki olaylarda izleyici onların baba-oğul olarak karşılaşma anlarını bekleyecektir. Yazar bir yerde merak uyandıracak bilgiyi önden vererek gerilimi yüksek tutmak ister. Necip Fazıl'ın burada, Aristoteles'in tragedya için belirlediği “olay örgüsü karakterden önce gelir”⁴⁵ kuralına sadık kaldığını söyleyebiliriz. Onun da İbsen gibi Yunan tragedyelerinden etkilendiği bir gerçektir bu anlamda. Kumar gibi başlı başına toplumsal bir sorunu ele alan Necip Fazıl, onun toplumda yarattığı yozlaşmayı, aile facialarını *Parmaksız Salih* karakteri üzerinden verir. İbsen'in oyunlarında olduğu gibi burada da kriz noktası son perdede *Yusuf*'la *Salih*'in evde karşılaşmasıyla başlar ve *Salih*'in ölmesiyle çözümlük noktasına varır. *Parmaksız Salih*, kumar illetinin ona verdiği zararını bilir, özellikle oğlunun da kumar tutkusunu gördükten sonra kendisiyle çatışmaya girer. İçine giren kurt onun ruhunu kemirir ve “oğlunu kumarbazların elinden kurtarma gayreti her tarafını sarar”⁴⁶. *Parmaksız Salih*, kumar yüzünden düştüğü durumu şu sözlerle ifade eder: “*Biz efendi ile it arası insanlarız*”⁴⁷. İbsen gibi Necip Fazıl'da karakterlerine bir derinlik katmıştır, özellikle *Salih*, *Yusuf*, *Semra* gibi kişileri sadece ideal tip olarak değil aynı zamanda onları karakter boyutlarında iyisiyle kötüsüyle incelemiştir. *Parmaksız Salih*, oğluna kumar tutkusunun kendisinden geçtiğini düşünür. Bu düşüncesiyle, İbsen'in eserlerinde işlediği düşünce ve davranışların kalıtsal olarak aileden miras alınabileceği meselesine örnek oluşturur. Kalıtım yoluyla kendi tutkusunun oğluna geçtiğini düşünen *Parmaksız Salih*, oğlunu düştüğü bataktan kurtarmak adına hayatını tehlikeye atar. *Hüsrev*'in korkusu bir oğul olarak babasına benzemek iken, *Parmaksız Salih*'in korkusu bir baba olarak oğlunun ona benzemesidir.

Yazar bu oyununda evrensel bir konuyu ele alarak toplumsal duyarlılık gösterirken, Batı'nın gerçekçi tiyatro ölçütlerini kullanmıştır. Sahne başındaki dekor betimlemeleri gerçek bir kumarhaneyi anımsatacak kadar sahicidir. En ince ayrıntıyı veren bu tablolar, sanki bir ruhun üzerlerine üflenmesiyle canlanmaya hazır gibi durur.

⁴⁵ Aristoteles, “Poetika”, Çev: İsmail Tunalı, Remzi Kitabevi, Ocak 2001 İstanbul, s.25

⁴⁶ “Hece Dergisi Özel Sayısı”, dergi içinde, şaban Sağlık, a.g.e. s.362

⁴⁷ Kısakürek Necip Fazıl, “*Parmaksız Salih*”, a.g.e. s.16

REİS BEY (1964)

Oyunun baş kişisi ağır ceza hakimi olan *Reis Bey*'dir. Katı kurallara sahip olan bu yargıç, günün birinde Nişantaşı'nda bir evde annesini öldürmekle suçlanan bir adamı idam ettirir. Fakat kadının katili oğlu değil, oğlunun kumarhane arkadaşı çıkar. *Reis Bey*, suçsuz yere bir adamı idam ettirmiş olmanın psikolojisinden bir türlü kurtulamaz. Suçluyu yargılarken merhameti ve psikolojiyi göz ardı ettiği için, kendini merhameti öğrenmeye adanarak emeklilik yaşamını, suçluların, düşmüşlerin, ezilmişleri içinde geçirir. Kumarhanede suçluları telkinle yola getirmeye çalışırken oradakilerin birinin tuzağına düşer ve polis tarafından yakalanır, cezaevine konulur. Çalıştığı sırada kendisine saygı duyan hapishane müdürü tarafından saygısızca aşağılanır, buna layık olduğunu düşünüp sesini çıkarmaz. Suçsuzluğu kanıtlanınca hapishaneden çıkarılır, O ise ruhunun çekeceği cezanın bitmediğine inanarak yine dışarıdaki suçluların arasına geri döner. Toplumla merhameti öğretmeyi ve ağlamayı kendine ulvi bir amaç edinir.

Bu oyun içerdiği çatışmalar yönünden oldukça zengindir. Özellikle *Reis Bey*'in kişiliğinde meydana gelen değişme, onu, bir Shakespeare karakteri olan *Kral Lear* gibi kendi iç çatışmasına götürür. İdamına karar verdiği *Mahkum*'un şu sözleri aklından çıkmaz: “*Ağlayabilseydiniz, anlardınız!*”⁴⁸. Bu söz onun değişiminin anahtar cümlesidir. Bundan sonra bütün hayatını, merhameti öğrenmeye ve de öğretmeye adar. O zamana kadar kısa yoldan sonuca ulaşmayı kendine “*Düzlüklerin açık manası dururken ille dolambaçlı yol aramak niçin?*”⁴⁹ sözleriyle ülkü edindiğini anladığımız *Reis Bey*'in, ruhundaki değişimden sonra, “suç”u ve “suçlu”yu farklı bir perspektiften görmeye çalıştığını görürüz. O ruhundaki değişimi kişisel olmaktan alır, suçlu insanların içindeki merhameti dışarı çıkarmaya çalışarak bir nevi onları sağaltır ve ülküsünü sosyal bir

⁴⁸ Kısakürek Necip Fazıl, “Reis Bey” Büyük Doğu Yayınları, Aralık 2005 İstanbul, s.50

⁴⁹ A.g.e. s.35

boyuta taşır. “Acımak” gibi herkesi ilgilendiren bir konuyu toplum perspektifinden ele alırken çatışmayı da bu yöne kaydırır.

Yazar yine birinci perdede meseleyi ortaya koyar, *Reis Bey*’in kişiliğini özel yaşamı içinde gösterir. *Reis Bey*’le *Mahkum*’un karşılıklı konuşmalarından *Reis Bey*’in işindeki tutumu ortaya çıkar ve ikisi de meseleyi farklı bakış açılarından gördüğü için ilk çatışma unsuru belli olur. *Reis Bey* kararlarında katiliği savunurken hislere yer vermez, *Mahkum*’sa olaylara bakarken biraz da duygusal olmak gerektiğine inanır. Bir tarafta somut delillerle hareket eden *Reis Bey*, bir tarafta suçu işlemediğini söyleyip kendine merhamet edilmesini isteyen *Mahkum*. *Reis Bey*’in kendisinde merhametin olmadığını, acı sözlerle onun yüzüne karşı *Mahkum* şöyle söyler:

“(…)Siz merhametten, acıma duygusundan yalnız kötülük doğacağına inanmışsınız. Yerinde haklısınız. Fakat ondan ne büyük iyilik doğacağını unuttuğunuz için, en büyük hakkı kaybediyorsunuz. Rahmet, kaldırılmış sizin kalbinizden (...)”⁵⁰

Bu sözleri *Reis Bey* duymaz bile, “işimize dönelim” der. *Mahkum*’un bu sözleri onu izleyici karşısında büyütürken, *Reis Bey*’i küçültür. İkinci perdede *Reis Bey*’in yanlış karar verip suçsuz olan *Mahkum*’u idam ettirmesi, çatışmayı suçluluk psikolojisi hisseden *Reis Bey*’e döndürür. Onun iç çatışması, maddi ve manevi olarak bulunduğu yüksek yerden düşmesi, izleyici için yeni bir düğüm noktasını oluşturur. Bundan sonra *Reis Bey*’in çatışması hem içe hem dışa yönelik olur. Üçüncü perdenin sonunda *Reis Bey*, kendisini almaya gelen *Dadı*’yla, ruhunun daha çekecek çok cezası var diye gitmez. Oyun kendi içinde bir çözüme ulaşır ama bu izleyicinin beklentisi yönünde olmaz. *Bir Bebek Evi*’ndeki son gibi ucu açık bırakılır. Dramatik açıdan son derece sağlam bir yapı üzerine kurulan bu oyun, Necip Fazıl’ın iç ve dış aksiyonu en iyi

⁵⁰ A.g.e. s.50

verdiği oyunlarından biridir. Kurgu, gerçekçi tiyatrodaki gibidir; olay örgüsü karakterin önüne geçmez, olay örgüsüne karakterin ruhundaki değişim yön verir.

AHŞAP KONAK (1964)

Yozlaşan manevi değerleri temsil eden yeni kuşakla geleneği ve ahlâkı yücelten eski kuşak arasındaki çatışma esastır bu oyunda. Oyunun başkişisi geleneği temsil eden *Recai*, aslında Necip Fazıl'ın kendisidir. *Recai*, *Karısı* ve erkek torunu *Yüksel* iyi karakter olarak betimlenirken, kızı *Belkıs*, torunu *Aysel* ve onun nişanlısı *Tekin* de kötü karakterler olarak betimlenir. Üç katlı ahşap konağın en üst katında dede ve nine, orta katta anne, alt katta da çocuklar oturmaktadır. Bu üç kat aslında aralarında olan çatışmayı da gösterir. *Recai*, kızını ve torunu *Aysel*'i, batının maddeci yönüne kapılıp manevi yönden yozlaştıkları için eleştirir. *Yüksel*, annesini ve kız kardeşini aynı sebepten dolayı eleştirirken, *Aysel* ve annesi de onu geri kafalı olmakla suçlar. *Aysel*'in nişanlısı *Tekin*'le, annesi *Belkıs*'in gizli ilişkisi vardır. *Aysel*, zaman zaman annesiyle bu yüzden çatışmaya girer. Kızının ve torununun, sorumsuz, lakayıt, ahlâksız yaşamlarına daha fazla tahammül edemeyen *Recai*, onlar esrar âlemindeyken konağı yakar. *Aysel*, *Belkıs*, *Tekin* ve kendisi içinde yanarak ölür.

Recai için *Yüksel* geleceğe dair bir umuttur. Konağı yakacağı sırada ona engel olmaya çalışan torununa çatinin çoktan yıkıldığını, artık kendi “saf ve temiz” çatısını kurmasını söyler. *Yüksel* manevi değerlere kıymet verir, yaşadığı konağa bağlılığını göstermek için onun maketini yapar. Kardeşinin maddeci arkadaşlarından, dans ve içki partilerinden hoşlanmaz, aksine Eyüp'te bir dükkânda tanıştığı mutaassıp kızı sever. Necip Fazıl maddeci dünyanın yozlaşan insanların karşısına, manevi duygulara bağlı, ideal bir genç olarak *Yüksel*'i koyarak bir ölçüde kurtuluşun onda olduğunu göstermiştir.

Bu oyundaki karakterler, Necip Fazıl'ın Batı ve Doğu üzerine olan düşüncelerini doğrulamak için sahnededir. Onları buldukları sosyal çevre içerisinde incelemekten çok, iyi-kötü birer tip olarak ele almıştır. Çatışmayı zaten kendisi baştan eski ve yeni üzerine kurduğundan, buradaki kişiler sadece bu karşıtlığı temsilen sahnede yer alır. Gerçekçi tiyatronun kendileriyle sorunlu derinlikli karakterleri yoktur burada. Çatışmaya girdikleri karşıtlıklar, çevrenin onlara dayattığı bir şey değil de onların çevrelerine dayattığı şeyler olduğundan, karakterler kendi iç çatışmalarını göstermeye fırsat bulamaz. Ayrıca *Recai*'nin kızı hiç kendisi gibi değildir, onu asilik ve maddecilikle suçlar. *Yüksel* de annesi gibi değildir. Gerçekçi tiyatronun, geçmişinden bağımsız ele alınamayan insanının aksi bir insan vardır bu oyunda.

SİYAH PELERİNLİ ADAM (1949)

Fantastik öğeler taşıyan bu oyunda *Şair* ile *Şeytanı* temsil eden, siyah pelerinli adam, kadın, kanbur, iskelet arasında geçer. *Şair* varlığın manasını yaratanda bulur. Bir gece yarısı nefsiyle mücadeleye girer, *Şeytan* onun nefsine hâkim olmak için değişik görüntüler içinde karşısına çıkar. Buradaki şeytan Batı'nın ünlü şeytanı "Mephistofeles"dir. *Şeytan* onun ruhuna hâkim olmak için her türlü yolu dener, ona güzelliği ve parayı vadeder. Bunların hiçbirisine kanmayan *Şair* en sonunda onu Kur'an-ı Kerim'in hikmetiyle yok eder. Böylece *Şair*'in nefsiyle imtihanı başarıyla sonuçlanır.

Tek perdelik olan bu oyun Necip Fazıl'ın iman ve nefisle ilgili aforizmaları gibidir. Aksiyon tamamen *Şair*'in kafasının içinde gerçekleşir. Nefsi değişik şekillere bürünerek onu sınar. Kendi kendiyile çatışan *Şair*'in iç seslerinin ayrı ayrı karşısına gelmesi ve onları vücudlaştırması kurgusal olarak başarılıdır. Fakat *Şair*'in hala aklını muhafaza etmiş olması kendini idealleştirmesi bakımından başarısızdır. Necip Fazıl'ın çatışma yaratmaktaki ustalığı, insanın karşısına nefsini çıkarmakla bir kere daha kendini göstermektedir. Necip Fazıl, temeldeki inanç meselesini, Batı'nın "iç insan" çatışması

üzerinden sorunsallaştırmıştır.

KANLI SARIK (1967)

Bu oyun üst bir kurguyla *İhtiyar Timsal* ile *Fraklı Adam*'ın, Kars'ın tarihini anlatması üzerine kuruludur. *İhtiyar Timsal*, bilgili, tecrübeli ve olgun kişiliğiyle Doğu'yu simgelerken *Fraklı Adam* modern bakışıyla Batı'yı temsil eder. Onların tarih anlatısı içinde olaylar değişik kişiler tarafından sahneye konur. Anlatıların değişmeyen kişileri arasında *Mazlum Hoca* ve *Yetim Hoca* yer alır. Necip Fazıl, Kars'ın tarihteki yerini, kahramanlık öyküleriyle anlatırken bu destana şiirleriyle de katkıda bulunmuştur. Oyun bütünlüklü ya da çizgisel bir yapıya sahip olmadığından oyunun bütününe yayılmış kişiler arası bir çatışma yoktur. Kars'ın tarih boyunca kimlerin eline geçtiği ikili diyaloglar halinde verilir. Yazarın vatan sevgisi yönündeki duygularının bir ifadesi olarak kullanılan şiirler ise, oyunun oynanmaktan çok okunmak için yazıldığını gösterir gibidir.

YUNUS EMRE (1969)

Bu oyunun başkışisi olan *Yunus Emre*, ölümsüzlüğü aramak adına yollara düşer, bu yolda karşısına çıkan siyah elbise giymiş nefsinin yener ve Allah yoluna girmekte kendisinden farklı düşünen *Molla Kasım*'la çatışır. *Yunus Emre*, *Siyah Pelerinli Adam* oyunundaki *Şair*'in geçtiği sınavdan geçiyor bir yerde. Oyunun dış çatışmasında *Yunus Emre*'nin Moğollarla çatışması vardır. Oyun sahnede oynanacak kadar teatral özelliklere sahip değildir. Yazar bu oyunu *Yunus Emre*'nin dörtlükleriyle doldurduğu için gözden çok kulağa hitap ediyor denilebilir. Manzum bir hikaye tarzında yazılmış gibidir. Oyun muhteva olarak tasavvufi bir inancı içerdigi için *Yunus Emre*'nin bu yolda çektiği çile yükü gösterilmek istenmiştir.

İBRAHİM ETHEM (1978)

Belh Sultanı *İbrahim Ethem*, tacını ve tahtını terk edip Allah yolunda bir derviş olmak için yollara düşer. Dervişliği hak etmek için de, ne yapması gerekirse onu yapar, gerektiğinde hamamda tellak, gerektiğinde çalı çırpı satan biri olur. Yolun sonu Allah'a ulaşmak olacağı için, bu yoldaki sınavlar da zor olacaktır. Nefsi olumsuz bir "ses" olarak onu takip eder. *Vezir*, *Meçhul Adam* ve *Vali* maddeci dünyayı temsil ettiklerinden olumsuz karakterlerdir. *İbrahim Ethem*'in çatışması kendisiyledir aslında. Bu oyun, *Yunus Emre* ve *Siyah Pelerinli Adam* oyunları ile benzerlik gösterir, nefis mücadelesi her üç oyun için ortaktır. Necip Fazıl'ın ilk yıllarda yazdığı oyunlarda yer alan, insana dair güçlü iç ve dış karşıtlıklar, son yıllarda yazdığı oyunlarda sadece Allah'a iman yolunda karşımıza çıkan durumlardan ibaret bir hal alır. Daha bireysel ve daha manevi hayata ait karakterler sahne üzerine çıkar. Diyebiliriz ki giderek gerçekçi tiyatro formundan uzaklaşan Necip Fazıl'ın, inancı dolayısıyla manevi yönü üstün gelir ve bu da oyunlarına yansır.

PÜF NOKTASI (...)

Oyunun başkişisi şair *Recep Kafdağlı* yaşadığı bohem hayatta bir gün önemli bir kişiden "ya öl, ya ol" lafını duyar. Bunun üzerine ilk iş olarak kendini öldürmeye çalışır, fakat bunu başaramayınca "ol"maya karar verir. *Recep Kafdağlı* bir gün kahvehanede külhanbeyi *Efe*'ye meydan okur, *Efe* onun büyük biri olduğunu düşünür ve ona saygı gösterir. *Recep* için "püf noktası"ını bulduğunu düşünür ve o günden sonra medya-banka-siyaset üçgeninde yükselmeye başlar. Fakat geldiği yerden memnun olmaz, mutlu olamayınca aklına tacını bırakıp derviş olmaya giden *İbrahim Ethem* gelir ve eski yoksulluğuna geri dönmeye karar verir.

Necip Fazıl'ın "püf noktası" diye nitelendirdiği şey aslında hayata tutunmanın yolunu öğrenmek, ehil olmak gibi bir şeydir. Birinci perdede "ya öl, ya ol" cümlesiyle yazar derdini ortaya koyar. Kendini arayan bir şair olarak *Recep Kafdağlı* önce ölmeye sonra da olmaya çalışarak aslında kendisiyle çatışma içinde olan bir karakteri yansıtır. Kendi çatışmasından yola çıkarak toplumun değişik katmanlarından olan insanlarla çatışır. Yaşadıkları lehine olsa da o içindeki "iç insan"ı susturamaz. Yazar kendi derdini böyle sorunlu bir karakter yaratarak onun üzerinden vermiştir. *Recep Kafdağlı*'nın uzun diyalogları Necip Fazıl'ın kendi sözleridir. Sorunlu insan tiplerini sürekli sahne üzerine taşıması biraz da onlarda kendini bulduğundandır ve ideallerini bu yolla topluma sunmak istemesindedir. Onun bu karakterleri Batı'nın tutunamayan karakterleri ile benzeşir ama taşıdıkları misyon yönüyle onlardan farklılaşır.

MUKADDES EMANET (1971)

Necip Fazıl, geleneği ve İslâm'ı temsil eden *Abdullah* ile Batı'yı, maddeciliği, komünizmi temsil eden oğul-torunları arasındaki çatışmayı, Meşrutiyet yıllarından alarak 1970'lere kadar getirir. Oyunda olay çok olduğu için çatışma da çoktur. Kişiler arasındaki çatışmanın temelini fikirsel zemindeki çatışma oluşturur. Düşünce ve siyasi akımları temsil eden kişiler, onların birer sözcüsüdür. Dolayısıyla derinlikli karakterlerin yerini burada akımların temsilcisi olan tipler alır. Necip Fazıl, kendi İslâmi düşüncesinden dolayı geleneği ve idealist felsefeyi savunan *Abdullah*'ın yanında yer alır. Necip Fazıl'ın hemen hemen bütün oyunlarında umut vardır. Bu oyundaki umut, *Abdullah*'ın kız torununun oğluna "mukaddes emanet"i teslim etmesi üzerinden verilir.

ABDÜLHAMİD HAN (1965)

Oyunun kahramanı adından da anlaşılacağı üzere Osmanlı'nın 34. Padişahı

Sultan Abdülhamit'tir. Abdülhamid Han'ın devlet ve siyaset politikasına bakışını göstermek oyunun ana konusunu oluşturur. Padişahlığı süresi boyunca karşısına çıkan sorunlara, nasıl çözümler getirdiğine bakılır. Oyunda çatışma unsuru olarak Yahudiler'in ondan toprak istemesi ve İttihat ve Terakki Partisi'nin Hareket Ordusu'yla İstanbul'a gelip onu devirmesi yer alır. *Abdülhamid Han*, ne yaptıysa ülkesini savunmak için yaptığını söyleyerek kendini savunur. Necip Fazıl, onun politikalarını olumlayan bir yazar olarak onun tarafından yazar, onu idealleştirir. Bu oyun daha çok *Abdülhamid*'i halkın gözünde yüceltmek için yazılmıştır ve Necip Fazıl *Abdülhamid*'in karşısına Yahudi gibi dinsel bir figür koyarak çatışmayı bir yerde Müslümanlık-Yahudilik karşıtlığına yönlendirdiği söylenebilir. Necip Fazıl, yine söylevci yanının üstün gelmesinden dolayı, dramatik kurguya pek önem vermez bu oyunda. Fikir sanata üstün gelir, tiyatro sanatı insanları etkilemek için sadece bir araca dönüşür.

SONUÇ

Necip Fazıl'ın, Batılı manada gerçekçi tiyatronun özelliklerini, en iyi şekilde saptamaya müsait eseri *Bir Adam Yaratmak* adlı eseridir. Bu eserinde yarattığı *Hüsrev* karakteri, yaşadığı dönemle çatışma içinde olan bir yazardır ve çevresindekilerin de etkisiyle kendi iç hesaplaşmasından yenilgiyle çıkar. Necip Fazıl bu karakteri yaratırken, onu her yönüyle ele almıştır. İnsana özgü zaafı olan *Hüsrev* içten içe kendinden yaşça küçük kuzeninden hoşlanarak ve gazeteci arkadaşının karısıyla ilişki yaşayarak gerçekçi tiyatronun evrensel insan tipine yaklaşmıştır. Necip Fazıl, *Hüsrev*'in içsel çatışmalarının haricinde, onun dışsal çatışmaları için etrafındaki insanları çıkarıcı, ikiyüzlü, maddeci insanlar olarak çizmiştir. *Hüsrev*, mevcut düzenin bireye dayattığı zorluklarla ve onun yarattığı bireylerle de karşı karşıya gelmiştir. *Hüsrev*'in yazdığı oyundan herkes kendine göre bir anlam çıkarır, Gazeteci dostu *Hüsrev*'in yazdığı oyundaki gibi çıldırmasını ve intihar etmesini haber yaparak gazetesinin tirajını artırmak, doktor arkadaşı kendi kliniğinin reklamı için onun çıldırmasından faydalanmak ister. Necip Fazıl, bu oyununda dramatik yapıyı ve gerilimi, -diğer

gerçekçi oyunlarında olduğu gibi (“*Tohum*”, “*Reis Bey*”, “*Parmaksız Salih*”, “*Para*”, “*Ahşap Konak*”)- başkarakterin hem kendisi hem etrafıyla olan çatışmaları üzerinde kurmuştur. Karakterler olay örgülerinden ön plandadır, kendi kararlarını kendileri verirler, fakat oyun sonlarında kendi kararlarını verecekleri yerde yazarın tercihi olarak yazgılarının esiri olurlar. Bu da Necip Fazıl’ın, İslâm inancının oyunlarına olan etkisindedir.

Necip Fazıl, genel olarak oyunlarının ilk sahnesinde meseleyi ortaya koyar, ilerleyen bölümlerde ortaya çıkan sürprizlerle düğümleri atar. Sonuç kısmında üst seviyeye ulaşan gerilimi, çözümün gelmesiyle beraber düşürür ve oyun son bulur. *Bir Adam Yaratmak* adlı oyununun ilk sahnesinde, *Hüsrev*’in *Mansur*’la olan diyaloglarından onun bir oyun yazarı olduğunu ve yazdığı oyundaki karakterin kendini öldürdüğünü ayrıca kendisinden de bunun beklenildiğini ortaya koyar. İzleyici bundan sonra *Hüsrev*’in babası ya da yazdığı oyundaki karakter gibi intihar edip etmeyeceği şüphesiyle sürekli rahatsız edilir. “*Para*” adlı oyunda “*O*”nun ilk sahnede paraya olan düşkünlüğü ve hırsı ortaya konulur. “*Parmaksız Salih*” de “*Salih*”in kumar geçmişi açıklanır ve bir oğlunun olduğu bilgisi verilir. “*Tohum*” oyununda *Hancı*, oyunun başkarakteri *Ferhad*’ı ve Maraş’ta geçen olayları özetleyerek ilk sahnede bu bilgilerle seyirciyi donatır. Karakterin olay örgüsünden ön planda olduğu ve özellikle karakter üzerine kurulu olan “*Reis Bey*” oyununda başkarakter *Reis Bey*’in karakteri ilk sahnede tanıtılır. Necip Fazıl’ın ilk sahnede meselesini ortaya koyması aynı zamanda onun tezli bir yazar olduğuna da işaret eder.

Necip Fazıl, “gerçekçi oyun” özelliği gösteren oyunlarında, karakterlerine geçmişe ait bağlar kurar, özellikle erkek çocuklar babalarına fiziksel ve ruhsal olarak benzer. *Hüsrev*’in babası gibi saplantılı biri olduğunu vurgular ve oyundaki gerilimi de *Hüsrev*’in babası gibi intihar edip etmeyeceği üzerinden verir. *Parmaksız Salih* oyununda *Salih*’in oğlu kendisi gibi kumar batağına saplanmış ve kolunda bir yanık izi vardır. *Para* adlı oyunda da “*O*” nun çocukları onun gibi paraya düşkündür ve

dünyalarını para üzerlerine kurarlar. *Ahşap Konak* adlı oyunda *Recai*'nin maneviyata ve geçmişine olan tutkusu, torunu *Yüksel*'e geçmiştir, o da dedesi gibi maneviyata değer verir, geleneği savunur. *Tohum*'da ise *Ferhad* ile *Osman* kardeş oldukları ve aynı soydan geldikleri için, ikisi de cesurdur, akıllıdır, atiktir ve merhametlidir. Ama Necip Fazıl bu karakterleri tam manasıyla iyi insanlar olarak çizmez, kişiliklerinde bazı çelişkilere yer verir. *Hüsrev* saplantılıdır, arkadaşının karısıyla ilişki yaşar, kuzeninden gizliden gizleye hoşlanır. *Ferhad*, kardeşinin karısını sever. *Salih*, kumarbazdır ve bulunduğu ortamın gereklerine göre hareket eder. Para hırsı *O*'nun gözünü bürür, *Reis Bey*, kanunların hükmünü her şeyden ileri sayarak merhameti unuttur. Yazar, karakterlerin kendi iç çelişkilerinin yanında, onların karşısına bir de sistemi ya da sistemin kötüleştirdiği insanları çıkarır. *Hüsrev*'in karşısına gazeteci ve doktor arkadaşını, *Reis Bey*'in karşısına, beraber çalışırken *Reis Bey*'e hayranlık duyan ama *Reis Bey* hapishaneye düştükten sonra ona işkence eden hapishane müdürünü, *Parmaksız Salih* oyununda *Salih*'in kendisi gibi kumarbaz olan oğlu *Yusuf*'un karşısına arkadaşı *Ali*'yi, *Tohum* oyununda *Ferhad*'ın karşısına, Fransızlar ve komitacıların reisini, *O*'nun karşısına paraya düşkün ailesini, *Ahşap Konak* oyununda ise *Recai*'nin karşısına, kızını ve torunlarını çıkarır. Oyunların sonunda karakterler başlangıçta oldukları yerden düşerler. *Reis Bey*, emekli olur, hapse girer, mal varlığını bağışlar. *O*'nun mal varlığı çocuklarının eline geçer, *O* beş kuruşuz ortada kalır. *Ferhad*, kardeşini kaybeder. *Yüksel* annesini, kız kardeşini, dedesini ve konağı kaybeder. *Salih* bütün parasını oğluna bırakarak ölür. Yenilgi gibi gözükse de aslında *Hüsrev* hariç hepsi galip gelir, dünya nimetlerini hiçe sayıp tercihlerini maneviyattan yana kullanırlar. *Hüsrev*, aklını kaybedip kaybetmemek arasında sürekli gidip gelir, babası gibi intihar etmez ama sonunda aklını kaybedip hastaneye yatırılır. *Reis Bey*, iç huzuru ve merhameti bulmayı amaçlayıp yollara düşmeyi tercih eder, *Ferhad* sevdiği kadını İstanbul'a gönderip ölen kardeşi *Osman*'ın ve kendisinin onurunu korur. *Salih* son nefesinde oğlunun kumar borcunu ödeyip kendisini oğluna affettirir. *Yüksel*, sevdiği kızı ve ümit ettiği geleceği kazanır, *O* beş kuruşuz kaldıktan sonra insanlığının farkına varır.

Necip Fazıl, oyun başlarında sahne dekorlarını en ince ayrıntısına kadar verir. Bu ayrıntılar katmanlı olarak geriye doğru açılır. Ön planda sahne daha geniş bir alanı gösterir, sahne derinleştikçe, arkaya doğru açıldıkça ayrıntı artar. *Hüsrev*'in yaşadığı ev tarif edilirken öncelikle yalının dış görüntüsü, yalının arka planında görünenler anlatılır, daha sonra yalının içine geçilir ve *Hüsrev*'in içinde bulunduğu odaya kadar girilir. *Künye*, *Reis Bey*, *Para*, *Ahşap Konak*, *Tohum* oyununda da, yine dekorlar önce genel görüntü şeklinde anlatıldıktan sonra görüntü büyüyerek ayrıntılar verilir. Oyunlarının tümünde görülen bu anlatım şekli Necip Fazıl'ın gerçeği, çağrışımlara ya da soyut kavramlara başvurmadan birebir gündelik yaşamdaki gibi verdiğini gösterir. Seyirci sahnede gördüğü yaşam alanını gerçekte kendi yaşadığı yaşam alanları gibi algılar. Baktığında gördüğü şey, gerçekte yaşadığı şeydir. Necip Fazıl'ın bu görüntüyü vermekteki amacının, izleyiciye gerçek yanılsamasını yaşatıp aslında arka planda görünmez olana dikkat çekmek olduğunu söyleyebiliriz.

Necip Fazıl'ın eserlerinin arka planını, onun idealist dünya görüşü oluşturur. Eserlerini daha çok, kendi görüşlerini dile getirmek için araç olarak kullanır. Batının gerçekçi tiyatrosu, karakterlerini çevresine yazgılı insanlar olarak çizmesine rağmen, yine de kişi, eylemlerine kendisi karar verir. Fakat Necip Fazıl'ın idealist görüşü, karakterlerinin kendi kararlarını kendilerinin vermesini engeller, onlar oyunun sonunda daha büyük bir gücün -Allah'ın- takdiriyle hareket etmek zorunda kalır. Başka bir deyişle, kişi kendiliğinden ya da çevresinin etkisiyle bir sona ulaşmaz, eylemlerine kendisi yön veremez, bir üst bilinç sayesinde kendine yazılmış sonun, yani kaderinin kurbanı olur. *Hüsrev*'e sunulan çözümler onun ahlâk anlayışına terstir. Bu kadar ahlâksızlığın arasında onun normal bir insan olarak kalması anormaldir ve delirmesi kaçınılmazdır. *Hüsrev* için başka çıkış noktaları olsaydı ya da kendi kararını kendi verebilseydi belki de içinde bulunduğu buhranlı durumdan çıkabilecekti ve "ben"indeki çatlakları tamir edebilecekti. Necip Fazıl'ı gerçekçi tiyatro açısından, onu bir sonraki noktaya taşıyamayan yer de burasıdır. Aksiyonu karakter üzerinden yaratmaktaki ve "iç insan" meselesini dramatik olana dönüştürmekteki başarısını, karakteri bir karar verirken onu özgür bırakmakta gösteremez. İbsen'in, *Bir Bebek Evi*'ndeki *Nora*

karakteri, oyunun sonunda gerçeklerin ortaya çıkması ve kocasının onu affetmesine rağmen, o, yine de kendi kararını kendisi verir ve evden gider. Çünkü İbsen, seçimi karakterine bırakır. *Nora*'nın başına gelen olaylar onun aydınlanmasına, kendinin farkına varmasına neden olur.

Necip Fazıl, karakterini yaratır, meseleyi ortaya koyar, düğümleri atar, gerilimi sürükler. Fakat çözüm aşamasına geldiğinde, karakter ilahi adalete teslim olmak zorunda kalır. Bu tutumundan dolayı, izleyici onun yarattığı karakterlere eleştirel yaklaşamaz. Çözümün zorunlu bir seçimle beraber gelmesi, karakterin izleyici üzerinde yaratacağı etkiyi hafifletir. *Reis Bey'e* de değişik çözümler sunulmaz, yaptığı vicdan muhakemesinden yenik çıkar. Bunun yegâne sonucu olarak da, kendisinin, insanlara merhamet öğretmek için bulunduğu yüksek yerden inerse, olacağına inanır. İyi insan olmanın peşinde koşmakla, kendini affedeceğini düşünür. Kendisini sorgusuz suâlsiz yargılar ve bu sorgulamadan yenik çıkar. Bundan sonraki amacı, -Necip Fazıl'ın istediği nihai yer olan- "huzur"a ulaşmak olacaktır. Bu durum "*Tohum*", "*Parmaksız Salih*" oyunlarındaki başkarakterler için de geçerlidir. Olay örgüsünü etkileyecek düğümler, sadece başkarakterin aksiyonu üzerine odaklandığı için, önlerine konulan çözümleri kabul etmekten başka seçenekleri kalmaz. Bu da, karakterleri gerçekçi karakter olmaktan çıkarır, onları yazarın idealleştirdiği tipler haline getirir. Karakterin, aksiyonu ortaya çıkarmakta olay örgüsü karşısındaki üstünlüğü yıkılır. Karaktere müdahale edildiği için, o kaderinin kurbanı olur. Kendi özgür iradesini kullanamaz. Gerçekçi tiyatronun, yozlaşmış toplum karşısındaki sıkışmış insanı, toplum ya da ahlâk yasaları karşısında, kendi dışında bir gücün sayesinde özgürleşemez.

Necip Fazıl'ın, karakterlerine kendi istediği çözümleri sunması ve onları idealleştirmesi aslında onun "tez"li bir yazar olduğunu gösterir. Bundan dolayı karakterler, sürekli kendileriyle ve toplumla çatışma içindedir. Savundukları görüşü izleyiciye doğrulatmaya çalışırlar. Karakterler, Necip Fazıl'ı haklı çıkartmak için oradadır. Çevrelerinde çatışma içine girdikleri insanlar, kötülük timsali insanlardır.

Özellikle *Bir Adam Yaratmak* oyununda *Hüsrev*'in gazeteci ve doktor arkadaşları, *Reis Bey* oyunundaki hapishane müdürü, *Ahşap Konak*'daki *Aysel ve Kızı*, Parmaksız Salih oyunundaki *Ali*, *Para* oyunundaki *O'nın kızı*, karısı, oğlu, noteri gerçekçi tiyatrunun evrensel karakteri olmaktan uzaktır. Aksiyona katkıları, sadece başkarakterin düşüncesinin ya da eyleminin karşısında olmalarıdır. Varlıkları, başkarakterin oyun boyunca üst bir yerde konumlandırmak ve yukarıda tutmakla sınırlıdır.

Necip Fazıl, başkarakterlerinin iç çatışmalarını kurgularken ya da onları var olan sistemle yüzleştiren, onların evrensel nitelikler taşımasına özen gösterir. Ama bu çizgiyi, gerçekçi niteliklere sahip olan oyunlarında, sona taşıyamaz. İnandığı her şey yerle bir olan ve kendine yenik düşen karakterin elinde, onurundan başka bir şey kalmaz. Necip Fazıl'ın karakterlerini ulaştırmak istediği nokta da burasıdır. Elinizde hiçbir şey kalmadığı anda görünenin ardındakini algıyorsunuz. Her türlü dünya nimetini göz ardı edersiniz ve "huzur"a erersiniz. Karakterin bunu anlaması için bu deneyimi yaşaması, bu sınavdan geçmesi gerekir. Bu aynı zamanda Doğunun mistik anlayışıyla da denktir. Karakter istese de kendi seçimini yapamaz, çünkü o hem yaratılıştan getirdiği bazı özelliklerin, hem de yaratanın esiridir. Dramatik aksiyonun doruk noktaya ulaştığı yerde çözümün kader yoluyla gelmesi, gerçekçi karakterlerin takınacağı bir tavır değildir. Bu nedenle, Ibsen'in kaderlerini kendileri belirleyen, gerçekçi nitelikler taşıyan karakterlerinin aksine, Necip Fazıl'ın kaderine yazgılı karakterleri, daha az gerçekçidir denilebilir.

“ÇIĞLIK”

İKİ PERDELİK OYUN

YAZAN

AYŞE SANCAK

BİRİNCİ PERDE

BİRİNCİ SAHNE

FERİDE, CEMAL, NİHAT, HÜLYA

Üç katlı, gri boyalı, dış kapısı caddeye açılan bir apartman. Apartmanın arkası, sağ, solu kendisi gibi binalarla dolu. Gökyüzü sınırlı bir alandan görülüyor. Apartmanın ikinci katındaki evin oldukça dağınık olan salonu. Salona açılan dört kapı. İki sağ tarafta ikisi sol tarafta, ayrıca dış kapıda salona açılıyor. Koltuğun üzerinde uyuyan bir adam. Sağ tarafta camın önünde altı kişilik bir masa, sandalyeler gelişigüzel masanın kenarında duruyor. Camın önünde, sehpanın üstündeki saksılardaki çiçekler solmuş, yaprakları asılmış. Sehpanın üstündeki telefon gelişigüzel duruyor, kablosu birbirine sarılmış. Perdenin bir kısmı kornişten çıkmış aşağıya doğru sarkmakta. Boş kısımdan karşı apartman görüntüleri. Sol taraftaki kiremit kırmızısı rengindeki koltukların üzerinde kıyafetler, oraya buraya saçılmış minderler, sehpanın üzerinde yarısı içilip bırakılmış su bardakları. Yerde Anadolu motifleriyle süslü bir kırmızı rengin hakim olduğu bir halı. Halının üstünde boş bira kutuları. Yerlere saçılan gazeteler. Masanın karşısında sağ tarafta duvarda büyük bir tablo. Tabloda uçurumun kenarında beyaz bir elbiseyle duran genç bir kız görülür. Bedeni uçuruma doğru, başı arkaya yani tablonun ön yüzüne dönüktür, gözlerinin biri renkli diğeri kahverengidir, yüz ifadesi mutsuzdur ve upuzun saçları rüzgarda savrulmuş bütün tabloya ince bir sis halinde dağılmıştır. Elleri kollarından ayrı bir yeredir. Bir eli eteğinin ucundan tutmuştur.

(Kapı iki kere çalınır. Uykulu gözlerle Cemal kalkar ve kapıyı açar)

CEMAL -(gözlerini ovuşturarak) Feride? Hayırdır bu saatte? Ne o elindeki valiz?

FERİDE - Günaydın baba. Girebilir miyim?

CEMAL - Gir bakalım.

(Feride içeri girer, kapıyı kapatır. Valizini bir kenara koyar, dağınık salona şöyle bir göz atar. Koltuklardan birinin üstündeki dağınıklığı toplayarak oturur.)

FERİDE - Bir müddet burada kalabilir miyim?

CEMAL - Niye? Ahmet'le aranızda bir sorun mu oldu?

FERİDE - Biraz kafamı dinlemek istiyorum da...

CEMAL - İyi, sen bilirsin. Ben uyumaya devam edeceğim.

(Cemal koltuğa uzanır.)

FERİDE - İşe gitmeyecek misin?

CEMAL - Gideceğim bir işim mi var? Kapattım dükkânı.

FERİDE - *(sessizce)* Dükkânı kapattın.

CEMAL - Kızım annen iki aydır hastanede yatıyor. Bu işler parayla oluyor. Ne sanıyorsunuz siz? Hayat bedava mı?

FERİDE - Annemin sağlığı her şeyden önemli değil mi?

CEMAL - Eee! Biz de bir şey demedik, yatırdık işte. Dükkânı kapatmak zorunda kaldım. Daha ne yapayım?

FERİDE - *(kendi kendine)* Doğru, hastaneye yatırdın.

(Cemal'in gözüne yerdeki bira kutusuna takılır. Kalkar onu yerden alır, içinde bira olup olmadığına bakar.)

FERİDE - Ziyaret hala yasak mı?

CEMAL - *(kutuyu ağzına götürür)* Evet, yasak.

FERİDE - Ah anneciğim. Hayat doluydun sen. Ne oldu da hayata küstün? Kimseyle konuşmaz oldun.

(Hülya uykudan kalkmış, saçı başı dağınık halde bir odadan çıkar, ablasını görmeden başka bir kapıdan içeri girer. Feride arkasından bakakalır.)

FERİDE - *(Hülya'ya)* Günaydın Hülya.

CEMAL - *(kendi kendine)* Kim içip bitirmiş bunları yahu? Bir damla bile kalmamış. Hülya mı içti acaba?

FERİDE - Baba uyuyacaktın ya.

CEMAL - Uyuyacaktım değil mi? Unuttum, akıl mı kaldı bende?

FERİDE - İçmesen baba...

CEMAL - Ben içmeyeyim de kim içsin? Para, pul yok.

(Sifon sesi duyulur, Hülya tuvaletten çıkar, gözünü bile açmadan salondan geçerek odasına gider.)

FERİDE - *(Kendi kendine)* Buraya gelmekle doğru mu yaptım?

CEMAL - Kızım, kendi kendine ne konuşuyorsun?

FERİDE - Gidecek başka bir yerim yok.

CEMAL - Feride! Para diyorum para! İşine gelmedi galiba. Kalk bari, misafir gibi

oturma, kahvaltı hazırla.

FERİDE - Kusura bakma baba, duymadım. Üzerimi değiştireyim, hemen hazırlarım.
(*Feride kalkan paltosunu çıkarır, valizini alır ve bir odaya girer. Cemal bir koltuğa uzanır.*)

CEMAL - Bütün sıkıntının üstüne, bir de bu kız geldi. Doyacak bir boğaz daha... Soruyorum da söylemiyor. Aynı annesi. Gururundan burnundan kıl aldırıyor. Biraz kafa dinleyecekmiş. Tam kafa dinlenecek yer!
(*Nihat odasından çıkar.*)

NİHAT - Ablamın sesini duydum uyku arasında. Doğru mu?

CEMAL - Uyanabildin çok şükür. Doğru duydun, annenin gidişiyle bir kişi azalmıştık şimdi tekrar çoğaldık.

NİHAT - Ne diyorsun sen baba ya! Ablam niye gelmiş?

CEMAL - Ne bileyim ben! Kafa dinleyecekmiş biraz hanımefendi. (*Dalga geçer gibi*) Hem de bu evde!

NİHAT - Kim bilir, o hayvan herif ablama ne yaptı? Yazık ablama! Keşke onunla evlenmeseydi. Hiçbir zaman sevmedim onu.

CEMAL - Senin sevip sevmemenden kime ne? Sevmiyormuş onu! Bak sen! Ablan sevsin yeter! Ne yani evlenmeseydi de, sizin gibi evde mi pinekleseydi?

NİHAT - Baba yine başlama, ablamın eve gelişiyse bunun ne ilgisi var? Her lafı bize getirme.

CEMAL - Yalan mı, ne hayrınızı gördük? Evde yatıp şişmenin dışında bir işin mi var, söylesene? Aylardır evde yatıyorsun. Bu değirmenin suyu nereden geliyor diye soruyor musun? Lafa sıra gelince susmak bilmezsiniz ama işe sıra gelince ortalıkta gözükmeyersiniz

NİHAT - (*başını sallar*) Yatıyorum evet yatıyorum!

(*Nihat etrafına bakar, yerdeki kağıtları toplamaya çalışır*)

NİHAT - Bir sabah da söylenmesen şaşardım zaten. Hava yağmurlu olur Nihat suçlu olur, dükkan kapanır Nihat suçlu olur, Hülya eve gelmez Nihat suçlu olur. (*Hem etrafını toplar, hem söylenir kendi kendine*) Evi ben dağıttım, gazeteleri ben yere attım, biraları da ben içtim, baba sen rahatsız olma, söylenmeye devam et!

CEMAL - (*Uzandığı yerden hafifçe doğrulur*) Dil papuç kadar. Bu azmi konuşarak heba etme, çalış da paran konuşsun.

NİHAT - Baba, senin gözün her şeyi para diye mi görür? Para, para, para, paarra, paarrrrra!

CEMAL - Sus be sus! Parasız ne oluyor bir söyle bakalım? Annenin deliliğine servetimizi döktük, beş kuruşsuz ortada kaldık.

NİHAT - İki lafın biri anneme deli deme baba! Hadi biz hayırsız çıktık ama annem otuz beş yıldır senin derdini çekiyor. Bu mu karşılığı? Ayıp be ayıp!

CEMAL - Ona deli ben demiyorum, doktor diyor. Doktor deyince kabahat değil de, ben dediğim de mi kabahat? Hangi hastanede yatıyor? Deli hastanesinde. Demek ki deli!

NİHAT - (*sesini yükseltir*) Baba yeter artık! Ben anneme deli delirtmem! Annem niye delirdi acaba? Onu kim delirtti? Her şeye şahidim. Unutmadım baba, unutmadım!

CEMAL - Ne söylemeye çalışıyorsun sen? Kimmiş onu delirten? Evi kırıp döken, avazı çıktığı kadar bağırın ben miydim?

NİHAT - Niye bağırıp çağırdı? Canı yandığında olmasın. Herkesi inandırabilirsin ama bizi inandıramazsın. Biz bu evde yaşıyoruz!

CEMAL - Ehh! Bırak zırvalamay! Her şeye burnunu sokma.

NİHAT - Anneme deli demek kolay.

CEMAL - Annesine de laf dedirtmez. Ne olacak, anasının oğlu. Doktorun kaç sayfalık raporu var, olsun ama sen yine de deli deme. Sen daha iyi bilirsin ya!

(*Bu sırada Feride üzerini değiştirmiş saçlarını toplayarak içeriye girer. Üzerinde koyu renkli bir elbise var.*)

FERİDE - Günaydın Nihat.

NİHAT - Günaydın abla, hoş geldin.

FERİDE - Hoş bulduk, sizi de erkenden uyandırdım, rahatsız ettim.

NİHAT - Abla olur mu öyle şey, ne rahatsız etmesi? Ama sen böyle sabah sabah hiç gelmezdin, ne oldu bir sorun mu var?

(*Feride bir müddet cevap vermez.*)

NİHAT - Söylesene abla.

FERİDE - Yok bir şey...Enişten...

NİHAT - Yaa! Yine ne sorun çıkardı?

FERİDE - Boş ver, siz ne haldesiniz?

NİHAT - İyiyiz abla.

FERİDE - Gelemedim, ilgilenemedim sizlerle.

CEMAL - İlgilensen ne yapacaksın ki? Bunca sene benim düzene sokamadığım kardeşlerini sen mi düzene sokacaksın, adam mı edeceksin?

NİHAT - Ne derdin var bizimle anlamadım? Bizi düşman görüyorsun. Sanki başkasının çocuğuyuz.

FERİDE - O ne biçim laf Nihat...

CEMAL - Oo, onda ne laflar var daha. Ağzına geleni esirgemez, söyler sağ olsun.

NİHAT - Baba kusura bakma da senin söylediklerin karşısında ne cevap vereceğimi şaşıyorum.

FERİDE - Tamam Nihat... Annem olsaydı keşke... Ah anneciğim! Bir an önce iyileşsen de eve dönsen.

CEMAL - İyileşeceğini mi sanıyorsunuz? Güldürmeyin beni.

FERİDE - Annem iyileşecek. Basit bir buhran. Değil mi Nihat?

NİHAT - Elbette iyileşecek.

CEMAL - Basit bir buhran için mi bütün bunlar? Özel odalar, özel tedaviler, özel doktorlar. Kabul edin çocuklar, anneniz ruh hastası. Yani deli!

FERİDE - Anneme deli deme lütfen. Benim annem deli olamaz. Biraz bunalmış o kadar.

NİHAT - Abla görüyorsun işte, sabahtan akşama kadar ne annemin deliliği kalıyor ne de bizim.

FERİDE - *(yüksek sesle)* Annem deli değil Nihat! Bir daha bu lafı ağzına alma!

CEMAL - Amann! Sizin dediğiniz olsun... Benim karnım aç, karnım!

FERİDE - Tamam baba, şimdi hazırlarım.

NİHAT - Babamın kusuruna bakma abla, sen misafirsin ben hazırlarım.

FERİDE - *(duraklar)* Misafir... misafir...

NİHAT - Abla öyle demek istemedim, yoldan geldin yorgunsun yani.

CEMAL - *(alaylı)* Hadi bakalım, yok mu başka gelen Cemal Baba tekkesi burası!

NİHAT - Baba!

FERİDE - *(Babasına bakarak)* Ben hazırlarım kardeşim sen otur. Kahvaltı hazırlamanın misafiri mi olur?

CEMAL - Tartışmanız bittiyse çayı koyun artık, açlıktan öleceğiz.

FERİDE - Hemen yaparım bir şeyler, merak etmeyin.

(Feride mutfağa girer, sağ kapıdan Hülya uykulu gözlerle gelir, koltuğun üstüne yığılır.)

CEMAL - Ooo Hülya Sultan, uyandınız mı? Henüz kalkma saatiniz değil, bu saatte yüzünüzü görmeyi neye borçluyuz?

HÜLYA - *(uykulu)* Sesinizden uyumak mümkün olmadı, sabahtan beri vız vız da vız vız.

NİHAT - Saati görmüyor musun? Öğlen olmuş, sen hangi saatten bahsediyorsun? Bizim gibi akşam yatanlar sabah kalkar. Ama senin gibi gece kuşu olanlar sabah yatar, bir daha akşama ancak kalkar.

HÜLYA - Üffff be.

NİHAT - Kutup yıldızı gibisin. Akşam karanlık çökmeye başlayınca ortaya çıkıyorsun.

CEMAL - Kış uykusundaki ayı gibi desen daha doğru olacak. Etrafında olup bitenden bi haber. Yan gel yat, o ne rahat.

HÜLYA - Efendim, baba bir şey mi dedin?

CEMAL - Yok kızım. Ne diyeceğim sana? Uyu sen uyu, rahatsız olma.

NİHAT - Uyan Hülya uyan! Kendine gel yahu, ablam geldi.

HÜLYA - Hııı? Niye gelmiş?

NİHAT - Gelmiş işte, uyansan da derdi neymiş diye bir sorsan.

HÜLYA - Niye? Uyanmasam da sen sorsan olmaz mı?

NİHAT - Aaa yeter ama, git elini yüzünü yıka kahvaltıya oturacağız birazdan. Uyku uyku nereye kadar, geceler torbaya mı girdi? Aç gözünü bir etrafına bak, belki birinin sana ihtiyacı vardır. Kıyamet kopsa haberin olmayacak.

HÜLYA - Tamam ne bağıırıyorsun abi, şimdi kalkar yıkarım.

(Hülya salına salına banyoya gider.)

CEMAL - O sadece cepten para aşırmayı bilir, gerisi ona külfet.

NİHAT - Hülya mı? Para mı aşırıyor?

CEMAL - Evet, geceleri cüzdanım suyunu çekiyor.

NİHAT - Baba bu çok ağır bir suçlama.

CEMAL - Hülya'ya hiç ağır gelmiyor demek ki. Gece uykuya dalmak üzereyken evde dolanıyordu, ben uyuduktan sonra kesin ceplerimi karıştırdı. Hem bu ilk değil ki. Son zamanlarda bu sık olmaya başladı.

NİHAT - *(yerden topladığı bira şişelerine bakarak)* Bazen içkiyi çok kaçıırıyorsun,

halüsinasyon görmüş olmayasın.

CEMAL - (*kızgın*) Ne yani! Sen beni annen gibi deli mi sanıyorsun? Ben içsem de içemesem de her şeyi görürüm.

NİHAT - Eminim her şeyi gördüğünden ama yalnız kendi halini göremiyorsun.

CEMAL - Ne varmış halimde?

NİHAT - Daha ne olsun. Sürekli içiyorsun. Bir kendine gelsen, hepimizi bir toparlasan.

CEMAL - Hepiniz koca adamlar oldunuz. Babaya laf edecek kadar büyüyenin toparlanmaya ihtiyacı olmaz...(*Düşünceli*) Aslında kafamda bir iş var ama para lazım para. Lanet para, onsuz kıl kıpırdamıyor.

NİHAT - Ne işi?

(*Feride içeriye gelir masanın üzerine kahvaltılıkları yerleştirir. Gözü duvardaki tabloya takılır. Gidip yakından inceler.*)

CEMAL - Emlak işi. Çok para var bu işte namussuzum. Zahmetsiz temiz para.

NİHAT - Zahmetsiz parayla işler yürümüyor. Sen önceki işinden bunu daha iyi bilirsin.

CEMAL - Bir tutturdum mu bak sen, ne para gelir. Biraz reklam, biraz laf işi götürürüm ben.

(*Hülya banyodan gelir koltuğa serilir.*)

NİHAT - Baba sen hülyalara dalmışsın, ben ne diyorum sen ne diyorsun.

CEMAL - Bir kere de destek olsan şaşardım zaten.

HÜLYA - Abla, ne öyle dikilmiş tabloya bakıyorsun. Hu hu!

FERİDE - Hıı, sen miydin? Günaydın.

HÜLYA - Unuttun galiba, sen yapmıştın onu.

FERİDE - Unutmadım... Unutmadım...

HÜLYA - Sanki yeni görmüş gibisin

FERİDE - Dikkatimi çekti.

HÜLYA - Bunca yıldır şimdi mi dikkatini çekti? Yaparken aklın nerdeydi?

FERİDE - Beyazı biraz fazla kullanmışım.

HÜLYA - Bunu düşünmek için geç kaldın.

FERİDE - Neyse, bir hoş geldin demek yok mu?

HÜLYA - Hoş geldini mi kaldı? Neredeyse güle güle vakti geldi.

(*Feride cevap vermez*)

NİHAT - Hülya kendine gel!

HÜLYA - Ne yaptım ki!

NİHAT - Sataşmaktan başka bir şey bilmez misin sen? Ablamı böyle mi karşılıyorsun?

HÜLYA - Ne yapmamı bekliyorsunuz? Kırmızı halı mı sermeliyim?

NİHAT - Mesela büyüklerine karşı daha terbiyeli olmaktan işe başlayabilirsin.

FERİDE - Eskiden böyle değildi.

HÜLYA - Benim terbiyem bana yeter. Siz kendinize bakın. Sabah sabah sizinle uğraşamam.

CEMAL - *(alaylı)* Hıh terbiyeliye de bak...

HÜLYA - *(sessizce)* Kime benzemişim acaba.

CEMAL - Hadi, hadi kalkın kahvaltıya. Dırdırınızı çekemem. Açlıktan öldüm yahu.
(Cemal masaya oturur, kahvaltıya başlar, diğerleri de yavaşça toparlanıp masaya oturur.)

İKİNCİ SAHNE

FERİDE, NİHAT, HÜLYA

Pencereden görüldüğü kadarıyla dışarıda puslu bir hava var, apartmanın önünden geçen işportacılar. İki koltuk ve iki yatağın olduğu bir oda. Dolabın kapağında sarkan kıyafetler, açık çekmecelerden sarkan çamaşırlar. Yataklar toplanmamış. Feride'nin valizi yerde. Odanın bir köşesinde bir resim tuvali, yerde boyalar. Perde yarıya kadar kapalı. Feride'nin saçları omuzlarından aşağıya sarmakta. Yüzünde ufak tefek boya lekeleri. Tuvalin arka yüzü seyirciye dönük. Feride tablonun karşısında düşünüyor, arada tuvali boyuyor. Duvardaki saat gecenin üçünü gösteriyor.

FERİDE - Uzun zamandır yapmayınca unutmuşum...Haki rengini elde etmek için ne kadar beyaz kullanacaktım?...*(Fırçayla boyaları karıştırır)* İstedğim tonu bir türlü elde edemiyorum... Bundan mı kullanmalıyım acaba? Hadi bakalım biraz da kahverengi... Al sana kahverengi... Kahverengi... Kahverengi... Kahverengi geceler... Ama karanlık istemiyorum ki aydınlık istiyorum aslında... Aydınlık...

(Feride fırçasını palettteki beyaz rengin olduğu kutucuğu daldırır, yeni bir renk elde etmeden direkt tuvalin üzerine sürer, tuvaldeki renkler birbirine girer)

FERİDE - *(üzgün)* Olmuyor işte olmuyor. İstedğim renk olmuyor, bu değildi kafamdaki renk... İstesem de beceremiyorum. Halbuki okuldayken hocalarım ne kadar da iftiharla bahsederdi benden, gördükleri her yerde överlerdi beni. Kaybetmişim yeteneğimi...On yıl geçti üzerinden....Ah gençliğim ah... Nasıl da heba ettim onu, hem de değmeyen bir insan için... İlle de çocuk yapacaktım *(çocuklaşır)* Ama daha ben çocuğum, nasıl bir çocuk doğurabilirim ki!

(Bir müddet durur, tuvale diker gözlerini)

FERİDE - Hatırlamalıyım, yapmalıyım bu tabloyu. Sevgili annem için yapmalıyım. *(Fırçayı tekrar eline alır, hızla boyaları birbirine karıştırır)* Fırça tutmayı bile unutmuşum... Biraz şundan, biraz bundan, biraz da bundan... Ooo şöyle de bir karıştırayım...*(Durur, ortaya çıkan renge bakar)* Olmadı, yine olmadı...*(yüksek sesle)* Yapacağım, annem için yapacağım!

(Nihat uykulu gözlerle odaya girer.)

NİHAT - Ne oldu abla? Sesini duydum. *(Tuvali görür)* Bunlar da ne? Resim yapmaya mı başladın yoksa?

FERİDE - Evet, eskiden resim yapmak iyi gelirdi bana. Şimdi yine deniyorum.

NİHAT - Bu çok güzel abla. Gün boyu evde sıkılıyordun zaten. Hem böylece o aptal adamı da unutmuş olursun.

FERİDE - Unutmaktan başka şansım yok. Aldatılmayı kaldıramıyorum Nihat. Ben aldatılmayı hak etmedim.

NİHAT - Haklısın abla. Kabul edilecek bir şey değil. Bence hiç üzülme, o bunlara degecek biri değil.

FERİDE - Ama can yanıyor işte... Neyse, hele şu tabloyu bir bitireyim. Annem iyileşip eve dönecek, eski günlerdeki gibi olacağız.

NİHAT - Eski günlerdeki gibi?

FERİDE - *(gülümseyerek)* Elbette eski günlerdeki gibi.

NİHAT - Çok mu mutluyduk? Hatırlayamadım birden.

FERİDE - İşte bu renk! Evet, evet işte!

NİHAT - Anlamadım!

FERİDE - İstedğim rengi buldum Nihat!

(Feride bulduğu rengi tuvale sürer, Nihat onu izler. Bu sırada Hülya içeri girer.)

NİHAT - *(Duvardaki saate bakar)* Bu gece erkencisiniz bayan.

HÜLYA - Benimle uğraşmaktan başka bir işin yok mu senin?

FERİDE - *(Nihat'e)* O daha küçük, belli ki ne yaptığımı çok iyi bilmiyor.

HÜLYA - Neyi bilmiyormuşum abla? Pekâla gezmeyi de, tozmayı da, hayattan zevk almayı da çok iyi biliyorum. Ne yapmamı bekliyorsunuz? Sizin gibi evde oturup kokuşayım mı?

NİHAT - Sen ne biçim konuşuyorsun Hülya? Bazı şeylerine göz yumuyorum ama abartma istersen.

HÜLYA - Kusura bakmayın da, ben kendi kararlarımı kendim verecek yaştayım. Onbeş yaşında değilim, hatırlatırım ondokuzumdayım. Gençliğimi şimdi yaşamayacağım da ne zaman yaşayacağım?

FERİDE - Tabi ki bunlar senin hakkın, ama biz senin başına bir şey gelir diye endişeleniyoruz. Daha çok gençsin, önündeki çukurları göremeyebilirsin.

HÜLYA - Ben her şeyi görürüm, siz endişelenmeyin. Beni rahat bırakın yeter.

NİHAT - Sen burnunun önünü görmekten acizsin.

FERİDE - Gecenin yarısı tartışmayalım isterseniz.

(Feride önüne döner, paletinde renkleri karıştırmaya devam eder.)

HÜLYA - Sorun ben değilim, sizsiniz. Abim yetmiyordu, bir de sen geldin.

FERİDE - Biz sana ne yapıyoruz ki?

HÜLYA - Daha ne yapacaksınız, her şeyime bir laf söylüyorsunuz.

NİHAT - Abla boş ver. Uğraşmaya değmez. Gecenin bu saatinde kime laf anlatmaya çalışıyoruz. Ayıkken durumunun farkında değil, sarhoşken nasıl olsun?

FERİDE - Bu genç yaşta bu kadar içilir mi? Yazık, gençliğine yazık.

NİHAT - *(Hülya'yı göstererek)* Hele bir yüzüne bak. Kırkını aşmış alkolik kadınlara benziyor.

HÜLYA - Beni bırakın da siz, kendi halinize bakın. İkiniz de kafayı yemişsiniz, beni kendiniz gibi yapamayacaksınız

NİHAT - Ne varmış halimizde?

HÜLYA - Çok kasvetlisiniz. Hiç çekemem. Hele sen abi, kadın gibisin. Ablama destek olacaksın diye kadın mevzularına iyice merak sardın. Akşama kadar annemle kaynatırdın, şimdi o yok yerini ablam aldı.

FERİDE - Bunun nesi kötü? Belki senin doldurman gereken yeri dolduruyor.

HÜLYA - Ben öyle saçma sapan şeylerden anlamam. Yok kocaymış, yok aldatılmamış, yok çocukmuş, yok hastalıkmuş. Şekerim ne anlıyorsunuz bunlardan?... Sen de artık iyice kafanı dinlemiştir, eniştem gelsin de alsın seni.

NİHAT - Buna sen mi karar veriyorsun? Ablam bir daha o aptala dönmeyecek. Buna izin vermem.

HÜLYA - Sana ne oluyor anlamadım? Tabii! Her şeyine laf denen, odası işgal edilen kişi benim de ondan. Sen niye rahatsız olasın ki? Senin keyfin yerinde. Yemeğin önüne geliyor. Yine buldun kullanacak birini.

NİHAT - Çok konuşuyorsun sen. Sen, önce kendine bak.

FERİDE - *(Hülya'ya)* Eskiden bu odayı beraber kullanırdık. Hem, ben ne yapıyorum ki bu odaya?

HÜLYA - Benim bir düzenim var bu odada, değil mi? Niye gelip bozuyorsun?

(Nihat odaya bir göz atar.)

NİHAT - Düzene de bak! *(yerdeki bir kıyafeti kaldırarak)* Her şey, her yerde.

FERİDE - Mecbur olmasaydım gelmezdim.

HÜLYA - Madem geri gelecektin niye evlendin?

FERİDE - Bilseydim...Bilseydim...

NİHAT - Sana mı soracaktı ne yapacağını?

HÜLYA - Sen onun avukatı mısın? Her lafıma bir şey söyledin. Gündüz birlik olup akşam bana saldırıyorsunuz.

NİHAT - Rahat durmayan sensin!

(Tuval Hülya'nın dikkatini çeker, tuvalin yanına gidip yerdeki boyaları eline alır)

HÜLYA - Bu boyalar, bu fırçalar ne?

FERİDE - Resim yapmaya başladım yeniden.

HÜLYA - Bu da nereden çıktı? Yıllardır yapmadığın şey şimdi mi aklına geldi? Ben odamda böyle bir şey istemiyorum!

FERİDE - Bu tabloyu yapacağım ve anneme hediye edeceğim.

NİHAT - Annem çok sevinecek buna.

HÜLYA - Bırak Allah aşkına. Annemin dünyadan haberi mi var? Ne anlar o hediyeden?

FERİDE - Babamla sen kadını ölmeden mezara koydunuz. Meğer ne kadar çok istiyormuşsunuz onun ölümünü.

HÜLYA - *(Üstünü değiştirmeye çalışır)* Hayır abla ben gerçekçiyim. Babama doktorlar ne söylemiş? Annemin paranoid bozukluğu varmış, siz niye anlamak istemiyorsunuz? Bundan sonra annem iyileşse de bir daha eskisi gibi olamayacak. Tabi eğer kendini öldürmezse.

NİHAT - Ağzından yel alsın. Ne söylediğini kulağın duyuyor mu senin?

FERİDE - Allah korusun!

NİHAT - Sen iyice azıttın, babam gibi içtikçe kafayı yiyorsun. Bir daha geceleri dışarı çıkmak yok!

HÜLYA - Oldu canım, bunu kim emrediyor? Benim dışarı çıkmama karışamazsınız.

NİHAT - Karışırım canım, ben senin abinim.

(Hülya kendini yatağına atar.)

HÜLYA - Tartışamayacağım sizinle. *(Lafı geveleyerek)* Örümcekler sarmış bu evi.

FERİDE - Ah anneciğim. İyileşeceksin, tekrar aramıza döneceksin. Sabret anneciğim,

bir an evvel bitireceğim bunu. İyileştireceğim seni.

HÜLYA - Hem de öyle böyle değil, tarantula bunlar tarantula.

NİHAT - Ne geveliyorsun ağzında?

HÜLYA - Uyuyacağım ben, ışığı kapatın ve gidin buradan. Tablo yapacakmış da annem iyileşecekmiş. Hey Allahım ya, bir bu eksikti.

FERİDE - Aynen öyle olacak, annem eve geri dönecek.

(Hülya sırtını döner ve sızar.)

NİHAT - Yokk, bu böyle olmayacak. Bu kıza iyi bir disiplin lazım. Küçüktür, annemin rahatsızlığını kaldıramaz dedim üstüne gitmedim. Ama yüz buldukça astarımı istedi. Babamsa daha ayrı bir dert. Kendine faydası olmayanın evine ne faydası olur?

FERİDE - O da ne yapsın? Parasızlıktan ne yapacağını şaşırıldı.

NİHAT - Annem hastaneye yattığından beri, iyice yoldan çıktı. Zaten ne zaman yola girmişti ki... Bak, hala eve gelmedi. Annemin hastalığının da sebebi o. Kadın her türlü sıkıntıya göğüs gerdi, kimseye bir şey demedi içine attı... Hülya da babamın eseri. Kendine onu örnek aldı. Bir laf söyle, bin tane geri işitirsin.

FERİDE - Benim sıkıntım da bunların üstüne geldi tabi. Bence babam beni de sıkıntı ediyor. Bu parasızlıkta bir de benim yüküm...

NİHAT - Olur mu öyle şey, sen yabancı mısın? Ha bir eksik olmuş, ha bir fazla. Hem babam için biz neyse sen de osun. Sıkıntı ettiğin şeye bak.

FERİDE - Ah Nihat! Sen de olmazsan ben ne yapardım.

(Nihat ablasının saçını okşar. Feride'nin gözü valizinden yere dökülen eski fotoğraflara takılır. Elindeki fırçayı bırakır, kalkıp onlardan birini alır.)

FERİDE - Aaa bak, ikinci sınıftayken çektirmiştim bunu. Ne kadar gençtim o zaman bir baksana, yanaklarım al almış .

NİHAT - Abla hala öylesin, çok güzelsin.

FERİDE - *(fotoğrafa bakarak)* Bak, bak bu solumdaki Yılmaz. Kafası resimden çok, ticarete çalışırdı. Şu kızların yaptığına bak, boyları beze değil yüzlerine sürmüşler. Bu yüzden hocadan devamlı fırça işitirlerdi. "Hocam avangard sanat yapıyoruz" diye şaklabanlık ederlerdi. Kim bilir ne yapıyorlar şimdi? Hepsi de çok güzel çizirdi. Keşke okulu bitirseydim, şimdi bir işim olurdu en azından.

NİHAT - Aşık oldun o aptala, bıraktın okulu... Nesine aşık olduysan...

FERİDE - Aşk işte. Gerçekle uzaktan yakından bir ilgisi yok. Ne zaman ki gerçekleri

görüyorsun, işte o zaman iş işten geçiyor.

NİHAT - (*başka bir fotoğraf eline alır*) Olsun abla, zararın neresinden dönsen kâr. Ne hali varsa görsün. Gitsin sevgilisinden çocuk peydahlasın.

FERİDE - Adam aklını çocukla bozdu, evlendiğimizde bana bebeğim derdi. Son zamanlarda yüzüme bile bakmaz oldu.

NİHAT - (*dişini sıkarak*) Bebekmiş!... Abla bak sen burada köşede duruyorsun, nereye bakıyorsun?

FERİDE - (*fotoğraftı eline alır*) Bilmiyorum ki... Üzerinden uzun zaman geçti.

NİHAT - Başka bir kadın olduğunu anladığın zaman niye hemen gelmedin? Niye bana söylemedin?

FERİDE - Öyle kolay değil bunlar Nihat. Evlilik başka bir olay, öyle ha deyince çıkıp babanın evine gelemiyorsun. Belki düzelir diye bekliyorsun.

NİHAT - O adamın nesini bekleyeceksin? Bir insan neyse odur.

FERİDE - Ama başlangıçta iyi biriydi, ağzımdan çıkan kelimeyi beklerdi. Beni nasıl mutlu edeceğini şaşırırdı.

NİHAT - Bence numara yapıyormuş, yoksa seven insan sevdiğini üzer mi? Çocuk yüzünden aldatır mı?

FERİDE - Aldatmanın hiçbir gerekçesi olmaz bence. Onu asla affetmeyeceğim.

NİHAT - Abla, biliyorsun her zaman yanıdayım.

FERİDE - Çok iyisin Nihat...Çok sağol... Biraz daha tabloyla uğraşayım... Biliyor musun Nihat çok heyecanlıyım?

NİHAT - Neden heyecanlısın?

FERİDE - Hissediyorum, tabloyu bitirdiğimde annem iyileşecek. Bunu gerçekten hissediyorum.

NİHAT - İnşallah abla inşallah.

(*Feride tabloyu yaparken Nihat onun saçlarını örmeye çalışır.*)

ÜÇÜNCÜ SAHNE

NİHAT, HÜLYA

Nihat'le Hülya karşılıklı koltuklarda uzanmışlar. Televizyon açık. Nihat elindeki kâseden çekirdek yiyor. Kabukları oraya buraya atılmış. Televizyon kumandası Hülya'nın elinde. Belli ki yemek masasında yemek yenilmiş, tabaklar toplanmamış. Ortalıkta bir dağınıklık var. Perdeler kapalı.

NİHAT - Oynayıp durma şu kanallarla. Reklam bitmiştir. Aç şu maçı artık.

HÜLYA - Bize ne İtalya liginden? Sabahtan beri sen izliyorsun, biraz da ben izlemek istiyorum.

NİHAT - Aç dedim sana. Az kaldı, bitmek üzeredir.

HÜLYA - Boş ver yaa. Ne lazım sana elin futbolu?

NİHAT - Bizimkiler top mu oynuyor, adamlar topla sanat yapıyor sanat.

HÜLYA - Bize ne onların sanatından? Karnım aç benim yahu. Bana yemek bırakmamışsınız.

NİHAT - Ablam ayırmıştı ama babam hepsini yedi. Hadi ver kumandayı.

HÜLYA - Babam nerede?

NİHAT - Dışarı çıktı... Geceleri dışarı çıkmak bizim evin adêti oldu.

HÜLYA - Bana söylemediğiniz laf kalmadı. Sıkıyorsa babama da söyleyin.

NİHAT - Sen kendini babamla bir mi tutuyorsun?

HÜLYA - Kimseyle bir tuttuğum yok. Bana karışmayın yeter!

NİHAT - Çok konuşma sen! Ver şunu dedim sana.

HÜLYA - Televizyonda da izlenecek bir şey yok ki? Hep aynı teraneler.

NİHAT - İyi ya, ver bari maç bitmeden izleyeyim. Al şu çekirdekleri de. Avâre ettiler beni.

(Kâseyi Hülya'ya uzatır. Hülya'dan kumandayı alır.)

HÜLYA - Sen keyif yapmayı seversin. Ne oldu?

NİHAT - Çok yedim midem bulandı. Kalkmışken bir bardak su ver bana.

HÜLYA - Oo, çok oluyorsun ama. Karşında ne annem var ne de ablam.

NİHAT - Ne olmuş yani? Bir su vermekle canın mı çıkar?

HÜLYA - Ablamın gelişi işine yaradı değil mi? Her istediğini ona yaptırıyorsun. Aman yerinden kalkma, yumurtaların soğur.

NİHAT - Ablam yokken evdeki işleri kim yapıyordu? Sen mi? Bir su istedim çok mu?

HÜLYA - Gelmesi senin işine yaradı tabi. Her işi o yapıyor, sana da burada zıbarmak kalıyor.

NİHAT - Sus da şu maçı izleyeyim. Harekete bak bee. Bizimkiler topu seyreder. Adamlara bak, top onları seyrediyor... Çok istiyorsan sen yap. Masayı kaldırmaktan işe başlayabilirsin.

HÜLYA - Üff be, bana ne senin maçından? Bir de kalkıp, onunla ilgilenmiyorsun diye bana laf söyleme. Sen onu kullanıyorsun.

NİHAT - En azından onu yalnız bırakmıyorum. Evde misafir gibi takılmıyorum.

HÜLYA - Onunla berabersin de neyi çözdün? Eniştemle arasını mı yaptın? Ömrü billâh evden gitmesin diye ona destek oluyorsun.

NİHAT - Niye bu kadar rahatsızsın ondan? Hem sana ne oluyor? Burası onun da evi. İster burada oturur, ister evine gider. Bundan sana ne?

HÜLYA - Evin düzenini bozuyor. Görmüyor musun? Her şeye karışıyor. Annemin yerine koydu kendini.

NİHAT - Bunun neresi kötü?

HÜLYA - Senin işine gelebilir ama benim gelmiyor. Bu evin bir düzeni var. Herkes kendi evinde düzen kursun. Burası böyle. Ne o öyle, her şeye karışmak?

NİHAT - Ne o? İşine mi gelmedi? İstedığın gibi gezemedin mi, istediğin saatte çıkamadın mı?

HÜLYA - Bana hiç karışamaz o. Ben artık büyüdüm. Evin küçük kızı değilim.

NİHAT - O gelinde küçük kardeş olduğunu mu hatırladın? Olması gereken bu değil mi? Dön de, biraz kendine bak.

HÜLYA - Ben kendimi görüyorum. Asıl siz beni görmüyorsunuz. Benim de kendime göre bir hayatım var. Bana müdahale etmeyin.

NİHAT - Hala bu evde yaşıyorsun, dikkatini çekerim... Bak şu yedi numaraya. Nasıl da oynuyor? Onu bir transfer edebilsek, en az 5 yıl şampiyon oluruz...

HÜLYA - Çok da umurumdaydı.

NİHAT - Hani su veriyordun bana? Kalk hadi!

HÜLYA - Çok beklersin. Kalk kendin al. Ya da ablamı çağır, o versin sana.

NİHAT - Ne kadar terbiyesiz oldun sen! Kalkarsam görürsün!

HÜLYA - Biraz daha bağır, belki ablam duyar da gelir. Suyunu getirir.

NİHAT - *(Yerdeki terliği Hülya'ya doğru fırlatarak)* Ye şunu kafana da, aklın başına gelsin.

(Hülya gülererek mutfağa doğru koşar. Terlik karşı duvara vurur.)

HÜLYA - *(gülererek)* Sıfır yedi yandan geçti. Iskaladın. Üzülme, bir daha ki sefere inşallah.

DÖRDÜNCÜ SAHNE

FERİDE, YILMAZ, CEMAL

Bir önceki sahneyle aynı. Yine ortalık dağınık, kıyafetler oraya buraya saçılmış. Yatağın üzerinde koyu renkli bir yatak örtüsü, örtü yerlere düşmüş. Gün ışığı perdenin aralığından içeri sızmakta. Cam açık. Rüzgar perdeyi hafif hafif havalandırıyor. Feride tuvalin karşısında tabloyu boyamaya çalışıyor. Üzerinde omuzlarını açıkta bırakacak siyah bir elbise var. Saçlarını toplayıp topuz yapmış. Tuvalin tamamı haki yeşile boyanmış. Duvardaki saat gündüz ikiyi gösteriyor.

(Feride kararsızdır, fırçaya boya alır fakat tabloya süremez, elini geri çeker, nereden başlayacağını bilemez.)

FERİDE - Buradan mı başlayayım? Aslında şöyle sağ taraftan başlasam daha mı iyi olur? Hoca da öyle derdi. “Sağdan başlayın sağdan”. Ha sağ, ha sol, ne fark eder? Solağım ben solak. Solaklar zeki olur derler. *(Gülerek fırçayı sola götürür)* Bu kez de ters oluyor... Terslik ben de biliyorum. Ahmet de öyle söylerdi zaten. Terssin sen ters, annene çekmişsin...*(Fırçayı tablonun ortasına hızlı hızlı sürmeye başlar)* Bak şimdi oldu... Biraz daha... Biraz daha...

(Feride yaptığı şekle bakar, beğenir, hızla devam eder.)

FERİDE - Dememiş miydim ben? Eskiden çok güzel resimler yapardım diye. Salondakini de ben yapmışım. Yeniden yapacağım, bir an önce bitireceğim bunu. Sonra yenisini yapacağım, sonra başka bir tane daha yapacağım... Unutacağım geçmişimi, yeni bir başlangıç yapacağım... Tertemiz bir sayfa açacağım..

(Tuvalin üzerinde haki yeşili hakimdir ve bir kadın silueti belirmeye başlar, bir şarkı mırıldanır)

FERİDE - Bir kadın ki yaşamayann

Bir kadın ki varolmayann

Bir kadın ki hayal olann

Belki de sen, belki de benn

FERİDE - Haki yeşili elde etmek için biraz daha kahverengi kullanacakmışım. Sanki ben bilmiyorum. Bak, buldum işte istediğim rengi.

(Boyamaya devam eder.)

FERİDE - *(pencereye bakarak)* Sen misin ressam ben mi? Karışma benim işime. Ben ne yapacağımı biliyorum... Hep böyle inatçıymışım güya, burnumun dikine gidermişim. Bu yüzden mutlu olamamışım.

FERİDE - Bundan sana ne? Diğerleri de senin gibi, herkes kendi istediği olsun istiyor. Feride'nin istekleri olamaz. O dünyanın en lüzumsuz insanı çünkü. Halbuki ben sadece mutlu olmayı istedim...

FERİDE - Gerçekleri duymak acı gelirmiş insana. Ben mutlu olmak isteseymişim bir çocuk doğurmuşum. Yapamamışım işte. On dakikalık bir acıya tahammül etmemek için doğurmamışım. Mutluluk acıyla kardeşmiş... Herkes bir şey söylüyor da, gerçekten benim derdimle ilgilenen yok.

FERİDE - Çocuk mudur önemli olan? Çocuksuz da sevgi olmaz mı, mutluluk olmaz mı? İçimde bir can taşımaya hazır değilim, ruhumun bir parçasını ona vermeye hazır değilim. Neden anlamak istemiyorlar beni? Bedenim kendi ruhuma dar gelirken nasıl onda başka bir beden, başka bir ruh taşıırım.

(Elindeki fırçayı bırakır, pencereye doğru gider. Pencereden dışarıya bakar. Karşı apartmana bakarak konuşur.)

FERİDE - Orada mısın? Ben de resmime devam ediyordum. Ara verdim biraz. Senin söylediklerini düşünüyordum...

FERİDE - Sana hak veremiyorum ama. Kendimi önemsemem suç mu?

(Dinler.)

FERİDE - Mademki Ahmet mutluluğunu bir çocukla artırmak istemiş, bunun nesi mi kötü? Ben sadece kendimi düşünen bencilin teki miyim?

FERİDE - O çocuk istemekle haklı, ben doğurmamakla bencil mi oluyorum? Doğuracak olan bensem eğer, benim isteyip istemediğimin de bir önemi olmalı. Niye kimse beni anlamıyor? Sen de anlamıyorsun. Ben kimden destek alacağım, derdimi kime anlatacağım?

(Bir süre dışarıyı dinler, duyduklarına başını sağa sola sallayarak tepkiler verir.)

FERİDE - Sen de böyle söyleme lütfen. Mutlu muydum ki, elimden kaçtı? Ne yaşadığımı ben bilirim. Sana da anlattım ya! Diyorum ya, sevgilisini neredeyse eve getirecekti. Hani sevgi, hani saygı? Bu adama bir de çocuk doğurmamı istiyorsunuz. Yokk, hiç kusura bakmayın... O bebeğin bir suçu, günahı yok.

(Susar.)

FERİDE - O istediğini yapsın, gezsin dolaşsın sevgilisiyle. Hatta evlensin, çok istediği çocuğu da yapsın...

(Dışarıyı dinler.)

FERİDE - Tabi, baba olmak onun da hakkı. Ne yazık ki, ben şu an hazır değilim! Niye anlamak istemiyorsun? Beni eleştirmekten vazgeç.

(Camı sıkılır, saçlarıyla oynar)

FERİDE - Bunca şeyden sonra, sevgi mi kalır Allah aşkına? Seviyordum ama bitti.

FERİDE - Sevmiyorum dedim sana!...

FERİDE - Neyse ben işime geri döneyim. Bu tablo benim için çok önemli.

(Camı kapatır, tablosunun başına geri gelir.)

FERİDE - Kime göre haksızım? Size göre mi? Varsın olsun, işte bıraktım geldim, ne hali varsa görsün. İsteddiğini eve getirsin, istediğinden çocuk yapsın!

(Feride'nin tablosundaki kadına benzeyen silüetin gövdesinde başka bir kadının daha izleri belirir.)

FERİDE - (Bağırarak) O aldattı diye ben miyim suçlu? Eğer bir suçlu varsa, o da Ahmettir!

(Fırçayı tabloya daha sert vurur, az sonra içeriye babası girer.)

CEMAL - Feride? Kiminle konuşuyordun, bağırışlar duydum.

FERİDE - Karşı apartmandaki eski bir arkadaşım.

CEMAL - Hatırlayamadım. Neyse koltukta uyuyakalmışım, sesine uyandım. Ne yapıyorsun sen?

FERİDE - Bir tablo yapmaya çalışıyorum.

CEMAL - Yapabiliyor musun bari? Unutmamış mısınız?

FERİDE - Unutmuşum tabi. Yaptıkça aklıma geliyor ama. Elim çok acemi. Olsun, gittikçe daha iyi olacak.

CEMAL - (düşünceli) Okulunu bitirmiş olsaydın, şimdi kolaylıkla bir iş bulabilirdin. Hatırlıyorum da okuldayken iyi çizerdin.

FERİDE - Ben şimdilik bir işte çalışmak istemiyorum. Biraz daha kafa dinlemek iyi gelecek bana.

CEMAL - Böyle nereye kadar? Çalışmadan olmaz kızım. Görüyorsunuz, artık benim bir işim yok. Yeni bir iş kuracağım ama ona da para lazım.

FERİDE - Belki ileride çalışabilirim. Şimdi değil ama. Benim bir an önce bu tabloyu bitirmem lazım.

CEMAL - *(onu dinlemez)* Nihat'a mı özeniyorsun yoksa? Bu çocuk kime çekti bilmem, akşama kadar televizyonun karşısında pinekliyor. Senin durumunda ondan farklı değil ya sen de bu odadan çıkmıyorsun.

FERİDE - Baba benim bir amacım var. Bu tabloyu bitirdiğimde annem iyileşecek.

CEMAL - *(anlamamış)* Kim iyileşecek dedin?

FERİDE - Annem baba, annem.

CEMAL - Nereden uydurdun bunu? Olur mu öyle şey?

FERİDE - Evet baba inanıyorum buna, bu bittiğinde annem düzelecek ve eve gelecek.

CEMAL - *(alaylı)* Güldürme beni! Ne ilgisi var bunun annenin deliliğiyle. Kızım galiba sen de kafayı üşütüyorsun.

FERİDE - Baba rica ederim böyle söylemeyin.

CEMAL - Kızım senin başka işin yok mu? Hurafe uyduruyorsun kendi kendine. Gerçeği kabul etmeniz zor ama reddetmeniz de anlamsız.

FERİDE - Baba benim annem deli değil.

CEMAL - Kızım, annenizin iyileşmesini ben de çok istiyorum. Ama bu böyle bir resimle olacak iş değil. Onu ancak doktorlar iyileştirir.

FERİDE - Olsun baba. Bakarsın bu tablo onu kendine getirir.

CEMAL - Hiç öyle şey olur mu? Annen aldığı ilaçlardan baygın baygın yatıyor. Nerede onda bunu göreceğiz göz?

FERİDE - Öyle deme baba. Buna bakmak için açar gözünü benim annem.

CEMAL - Eee, sen bilirsin. Ama gerçeğe dönsen iyi olur. Deli bir sanmıştım, meğerse yuvası buradaymış. Allah bilir, kendi kendine konuşuyordu.

(Cemal kaptıyı çarpıp çıkar, Feride ardından bakar bir müddet. Sonra kalkıp perdenin aralığından dışarıyı gözetler. Tekrar yerine oturur)

FERİDE - Kim ne derse desin? Bitireceğim bunu, bitirdiğim gün annemin iyileştiği gündür! *(paleti ve fırçayı eline alır)* Üfff... Dikkatimi toparlayamıyorum... Bir rahat bırakmadılar beni... Yapamıyorum işte... Çıldıracağım... Deli kimmiş göstereceğim sana baba! Kendin akıllısın sanki, annemi delirten sensin! Senin zırvalıkların, senin hoyratlığın! Seni kapatsınlar hastaneye seni!...*(Fırçayı gelişigüzel vurmaya başlar)*... Yapmamalıyım, durmalıyım, bozacağım yoksa...*(fırça tutan elini diğeriyle tutar)* Sakin

olmalıyım... İzin veremem, yenilemem öfkeme...

(Kapı çalınır.)

FERİDE - *(kendi kendine)* Yine sesimden rahatsız oldular galiba.

(Kapı tekrar çalınır)

FERİDE - Tamam sustum işte.

(Yılmaz içeriye girer)

YILMAZ - Kuzum, beni kapıda ağaç ettin.

(Feride önce onu tanıyamaz, ayağa kalkar, şaşkındır.)

FERİDE - Siz? Siz kimsiniz?

YILMAZ - Feride, aşk olsun yani. Uzun zaman oldu görüşmeyeli ama yine de unutulmayı hak etmedim.

FERİDE - Yılmaz? Sen misin? Bu ne büyük bir sürpriz!

(Yılmaz Feride'ye sarılır.)

YILMAZ - Yılmaz ya, Yılmaz. Kız nasıl da unutmuşsun beni?

FERİDE - Yok unutmak değil de, oda biraz loş ya ondan olacak. Bir anda seçemedim yüzünü.

YILMAZ - *(gülerek)* Hadi öyle olsun. Bu önemli anı, tanıdın tanımadın tartışmasıyla dolduracak değilim. Bugün Hülya uğradı bana, senin eve geldiğini söyledi. Ben de hemen seni görmeye geldim. Seni görmeyeli çok uzun zaman oldu, özlemişim.

FERİDE - *(üzgün)* Evet, geleli bugün on gün oldu.

YILMAZ - Şimdi seni soru yağmuruna tutmak istemiyorum. Bunlardan yeterince sıkılmışsındır. Nasılsın? Keyfin iyi mi? Bir sıkıntın varsa her türlü yardıma hazırım bilmiş ol.

FERİDE - İyiyim, çok sağ ol, eksik olma. Okulda da böyleydin, hiç değişmemişsin. Hemen yardıma hazırsın. Teşekkür ederim ama yardıma ihtiyacım yok.

YILMAZ - Biz eski arkadaşız Feride. Eğer bir sıkıntın olur da bana söylemezsen darılırım. Sana zor gelir şimdi baba evinde yaşamak.

FERİDE - Yok canım ne zor gelmesi? İyiyim ben merak etme. Asıl sen kendinden bahset, ne yapıyorsun sen?

YILMAZ - Bildiğin gibi ben okuldayken iyi çizemezdim. Bazen ödevlerimi sana yaptırırdım hatırlıyor musun? Eee dedim kendi kendime, madem çizemiyorsun, iyi çizenlerinkini sergile bari. Açtım kendime bir galeri. Şimdilik idare ediyorum.

FERİDE - Senin adına çok sevindim.

YILMAZ - (*Feride'nin gözünü içine bakarak*) Evlenmedim de...

FERİDE - Yaa, halbuki kızlar peşinden koşardı, nasıl oldu da evlenmedin?

YILMAZ - Gönül işi bu güzelim, aşk lazım, sevgi lazım. Öyle ha deyince olmuyor.

FERİDE - Şimdiye kadar hiç mi karşına çıkmadı aşık olacağın biri?

YILMAZ - Çıktı aslında çıktı, ama bir başkası benden erken davranıp onu kaptı.

(*Sessizce*) Ama işte ilahi adalet onu bana geri verdi. Boş ver şimdi. Olan olmuş, şimdi gelecek güzel günleri düşünmeliyiz.

FERİDE - (*üzgün*) Güzel günler mi?

YILMAZ - Umutsuz olma lütfen. Asma yüzünü. Tabi ki güzel günler var...

FERİDE - Güzel günler hep başkaları için var.

YILMAZ - (*Feride'nin elini tutar*) Hayır efendim senin için de mutluluk uzak değil.

(*Feride elini Yılmaz'ın elinden çeker, tuvalin başına gider. Yılmaz tabloyu fark eder ve onu incelemeye başlar*)

YILMAZ - Bunu sen mi yapıyorsun?

FERİDE - Evet, üç gün oldu başlayalı. Ama unutmuşum biliyor musun, bayağı zorlanıyorum...

YILMAZ - Feride, ne unutması yahu? Bu inanılmaz güzel bir kompozisyon. Tamam ben iyi yapamam ama resimden iyi anlarım.

FERİDE - (*gülümser*) Sevindim beğenmene. Anneme hediye edeceğim onu.

YILMAZ - Ciddi misin sen? Bunun hemen nakite dönüştürebilirim.

(*Tabloyu iyice inceler.*)

FERİDE - (*bozulur*) Yok, teşekkür ederim. O benim için çok önemli.

YILMAZ - Annen ne yapacak bunu Allah aşkına?

FERİDE - Onun sayesinde annem iyileşecek.

YILMAZ - (*kendi kendine*) Mükemmel bir sürrealist çalışma. Tam Muhsin Bey'in aradığı gibi.

YILMAZ - (*Feride'ye*) Annen mi iyileşecek? Annen hasta mı?

FERİDE - Evet, biraz rahatsız ama az kaldı düzelmesine.

YILMAZ - Geçmiş olsun ama bunun onun iyileşmesiyle ne ilgisi var?

FERİDE - Olmaz olur mu? Annem resmi çok sever. Hele de benim tablolarımı.

YILMAZ - Ona yenisini yaparsın, elin o kadar yetenekli ki.

FERİDE - Hayır efendim. Bu annem için.

YILMAZ - Bak sana para da lazımdır şimdi. Ver bana galeriye koyayım. Hem baban da dükkanı kapatmış.

(Tam bu sırada Cemal içeri girer)

CEMAL - Neyi paylaşamıyorsunuz? Sesiniz salona geldi.

YILMAZ - Cemal Bey, sen bir şey söyle bari. Ben Feride'yi ikna edemiyorum.

CEMAL - Konu nedir? Bir söyleyin hele.

FERİDE - Yılmaz, ben son sözümü söyledim. Niye uzatıyorsun?

YILMAZ - Cemal Bey, bakın şu tablonun sanatsallığına. Benim bir müşterim var. Tam da böyle bir şey arıyordu.

CEMAL - Oğlum, ben anlamam öyle sanat manat.

YILMAZ - Anlayanlar var Cemal Bey... Bu tablo ne kadar para eder bir bilseniz?

CEMAL - *(şaşkın)* Ne! Para mı? Doğru mu söylüyorsun sen?

YILMAZ - Tabi, sürrealist bir resim bu. Şimdilerde bunun çok alıcısı var. Galeriye koyduğum gün satarım bunu.

FERİDE - Unut bunu Yılmaz.

CEMAL - Ne kadar paraya satılır bu?

FERİDE - Baba bunu satmayacağım.

YILMAZ - Nereden baksan, bir 30 bin kağıdı var.

CEMAL - Ne diyorsun sen?

(Cemal daha yakından inceler tabloyu.)

FERİDE - Yılmaz, ziyaretin bittiyse gidebilir misin?

YILMAZ - Aşk olsun Feride. Sana yardımcı olmaya çalışıyorum ben. Duygusal olma. Para lazım size.

FERİDE - İstemiyorum senin yardımını. Beni rahat bırak.

CEMAL - *(kendi kendine)* İyi para, iyi para.

YILMAZ - Ben gidiyorum Cemal Bey, rahatsızlık verdim. Bak Feride, fikrini değiştirirsen ara beni.

FERİDE - Fikrim değişmeyecek. Güle güle sana.

CEMAL - Dur oğlum, nereye gidiyorsun. Bir konuşalım şöyle enikonu.

YILMAZ - Görüyorsunuz, Feride konuşacak bir şey bırakmadı.

CEMAL - Kusuruna bakma onun, haliyle canı sıkın kızımın.

FERİDE - Baba lütfen uzatmayın. Satmayacağım onu.

CEMAL - Kızım niye böyle söylüyorsun? Görmüyor musun ne kadar sıkıntı içindeyiz?
O annenden çok, bizim işimize yarar.

YILMAZ - Tabi ki! Hasta kadınla bunun ne ilgisi var, hala anlamadım.

FERİDE - Siz bunu anlayacak ruha sahip değilsiniz.

CEMAL - Bak kızım, halimiz kötü diyorum sana. Bu para bizi düzlüğe çıkarır. Açarız onunla bir emlak dükkanı.

FERİDE - Asla olmaz.

CEMAL - Yaparsın yenisini, elini almıyoruz ya senden.

FERİDE - Annemin iyileşmesi senin emlak dükkanından daha mı önemsiz baba?

CEMAL - Ben önemsiz demedim yavrum. Ama annenin yatak parasını peşin ödedim ben. Daha en az bir ay daha orada. Annen eve gelince sıkıntımızı görsün ister misin? Açarız dükkanımızı, yaparız hemen birkaç iş. Annen gelince rahat eder. Sen de yeni bir tablo yapmış olursun o eve gelene kadar.

FERİDE - Neden anlamak istemiyorsunuz? Bu tabloyu ne kadar çabuk bitirip anneme hediye edersem o da o kadar çabuk iyileşecek. Lütfen ısrar etmeyin ne olur.

CEMAL - Kızım, öyle olsaydı doktorlara ne gerek vardı? Keşke dediğin gerçek olsa da bir tabloyla annen iyileşecek olsa. Ben de sizin kadar istiyorum onun iyileşmesini. Yok öyle bir şey ama. Vazgeç artık buna inanmaktan. Gerçeğe dön lütfen.

FERİDE - Ben inanıyorum onun iyileşeceğine. Bu önemli değil mi?

YILMAZ - (*sessizce*) Feride iyice tuhaflaşmış, nasıl da inanmış buna.

CEMAL - (*sinirli*) O annense, ben de senin babanım. Neden beni hiç düşünmüyorsun? Sıkıntıdayım diyorum sana, bu tablodan gelecek paraya ihtiyacımız var. Ama sen tutturmuşsun annem de annem. Ben kimim, ben neyim bu evde? Neden sözümü dinlemiyorsun?

FERİDE - Dinliyorum baba dinliyorum ama sen de beni anla lütfen. Bu tablo annem için. Belki sonra senin için de bir tane yaparım.

CEMAL - Kocanla anlaşamadın eve geldin, sesimi çıkarmadım. Bu öyle her ailenin kabul edeceği bir şey değil. Başka bir baba olsa, seni eve almazdı. Git kocanla anlaş otur evinde derdi. Ama ben ne yaptım? Seni eve aldım, sana destek oldum. Yaptıklarımın karşılığı bu mu? Baban olarak senden ufacık bir şey istiyorum. Olmaz diyorsun. Ben senin için ne laflara katlanıyorum. Kızı anlaşamadı geri geldi diye

arkamdan söylenmedik laf kalmadı. Yok efendim, karılık yapamamışsın yok kocan seni evden atmış. Bir babanın kızı için söylenen bu sözlere katlanması mümkün mü? Ben katlanıyorum işte. Bunlara karşılık senin yaptığın ayıp kızım, hem de çok ayıp!

(Feride çok üzgündür, neredeyse ağlayacak)

FERİDE - Baba size laf mı getiriyorum? Böyle olmasını hiç istemezdim. Çok üzgünüm. Giderim evden, kimse rahatsız olmasın yeter ki. Şimdi rica ediyorum gidin odamdan.

(Odanın bir köşesine büzülür, ağlamaya başlar.)

FERİDE - Gidin... Gidin...

(İkisi birbirine bakar ve odadan çıkarlar.)

CEMAL - Tamam be! Deli bu deli! Gel oğlum gidelim.

YILMAZ - Vay be Feride kafayı yemiş, yazık! O güzelim kız ne hale gelmiş.

BEŞİNCİ SAHNE

FERİDE, HÜLYA, AHMET, NİHAT

Feride'nin odası. Diğer sahnedeki gibi yine oda oldukça dağınık. Açık çekmeceler, yere dökülen çamaşırlar, kıyafetler, dağınık kitaplar...Perde kapalı, içeride loş ışık var. Duvardaki saat gündüzün üçünü gösteriyor. Feride tuvalin karşısında dikkatlice resim yapmakta. Tablo seyirciye dönük. Bir kadın bedeni içinde başka bir kadın daha var ve kolları, bacakları, saçları, elleri başka başka yerlerde. Arada sağ tarafında duran sehpadan suyunu alıp içmekte. Şarkı mırıldanır.

FERİDE - Bir kadın ki yaşamayann
Bir kadın ki var olmayann
Bir kadın ki hayal olann
Belki de sen, belki de benn..

(Şarkıyı tekrarlarlarken Nihat içeri girer)

FERİDE - Bir kadın ki yaşamayan...

NİHAT - Kolay gelsin abla? *(tabloyu işaret ederek)* Ne durumda?

FERİDE - Rahat bıraksalar daha çabuk bitireceğim. Biraz daha işi var, gölgelemelerini yapıyorum.

NİHAT - Yılmaz'ın söylediğine göre sanatsal değeri çok yüksekmiş.

FERİDE - *(sinirle)* Bana onun adını anma. Ruhsuzun tekidir o. Ticaret kafasıyla düşünüyor, benim üzerimden kazanacağı parayı hesaplıyor. Ona göre her şeyin bir fiyatı var.

NİHAT - Senin gibi ince bir ruha sahip değil herkes. Onun böyle düşünmesi çok normal, adamın işi bu.

FERİDE - Canım ya, arkadaşlık dostluk nerde kaldı? Bunların da değeri parayla mı ölçülür?

NİHAT - Abla artık hiçbir şey çocukluğumuzdaki gibi değil. Paran yoksa, sen de yoksun.

FERİDE - Para falan istemiyorum, ben huzur istiyorum.

NİHAT - İşte! Paran varsa huzurun da var.

FERİDE - Öyle değil maalesef, uzaktan davulun sesi hoş geliyor. Öyle olsa ben mutlu olurum.

NİHAT - Bence de öyle değil ama ne yazık ki düzene yenik düşüyoruz.

(Dış kapıdan zil sesi gelir, Feride kakmaya yeltenir.)

NİHAT - Hülya salondaydı, o kapıyı açar.

FERİDE - Tabii, eğer ayıksa.

NİHAT - *(gülümseyerek)* Olabilir. Aman, boş ver. Bize kim gelir?

FERİDE - Belli olmaz, bazen arkadaşım Gülcan geliyor.

(Hülya içeri girer)

HÜLYA - Abla eniştem geldi.

(Feride ve Nihat şaşkındır.)

NİHAT - Onun ne işi var burada?

HÜLYA - Ne demek abi? Karısı var burada, daha ne olsun? Belki de almaya geldi. Ne karışıyorsun?

FERİDE - Demek geldi ha...

NİHAT - Abla, istiyorsan söyleyeyim gitsin.

HÜLYA - Saçmalama abi!

FERİDE - Yoo, gelsin.

NİHAT - Ben kalabilirim.

HÜLYA - Yok daha neler.

FERİDE - Yok... Yok, sen de çık...

NİHAT - Tamam abla, sen bilirsin. Ama içerideyim haberin olsun. Bir şey olursa hemen çağır.

FERİDE - Yok canım, ne olacak?

NİHAT - Ne bileyim? Onun işi belli olmaz.

HÜLYA - Uzatma abi, enişteme ayıp oluyor. Bekliyor kapıda. Ben çağırıyorum

FERİDE - Çağır gelsin.

(Hülya eniştesini çağırmaya gider, Nihat yüzü asık dışarı çıkar. Feride üstüne başına çeki düzen verir, omuzlarını kaldırır, dik durmaya çalışır. Ahmet girer.)

AHMET - Merhaba. Nasılsın?

FERİDE - Eee, iyiyim, evet iyiyim.

AHMET - İyi, sevindim buna.

(Feride tabloyu boyamaya devam eder, onunla ilgilenmiyormuş gibi yapar.)

FERİDE - Sen nasılsın? Hayırdır, bu taraflarda işin mi vardı?

AHMET - İyiyim sağol. Yok, işim yoktu. Senin için geldim.

FERİDE - *(şaşıır)* Benim için mi?

AHMET - Yaa, evet senin için.

FERİDE - Ben iyiyim, gördüğün gibi resim yapmaya başladım. Biliyor musun? Bunu annem için yapıyorum.

AHMET - *(ilgileniyor gibi tabloya bakar)* Öyle mi? Güzel bir şeye benziyor. Biliyorsun ben pek anlamam.

FERİDE - Çok emek veriyorum ona, bütün günümü alıyor. Bir an önce bitirmek istiyorum.

AHMET - Bitirirsin sen.

FERİDE - Bana kalsa çoktan bitirecektim. Evde durum her zaman müsait olmuyor.

AHMET - Anlıyorum, zor tabi...

FERİDE - Yine de sağ olsunlar, bana hep destek oldular.

AHMET - Ha, öyle mi?... Niye geldiğimi söyleyecektim.

FERİDE - Tabi destek oluyorlar. Hele bir görsen Nihat'ı, ablam diyor da başka bir şey demiyor. Babam da öyle. Bak burası Hülya'nın odası, nasıl da mutlu odasını benimle paylaştığı için.

AHMET - Feride... Şey söyleyecektim...

FERİDE - *(onu duymamazlıktan gelerek)* Yine de insanın kendi evi gibi değil.

AHMET - Ben şey için geldim...

FERİDE - Ne, ne için?

AHMET - Dün... Hülya aradı beni.

FERİDE - Hülya mı? Neden aramış seni?

AHMET - Seni çok seviyor, senin burada olmandan çok mutluymuş ama, merak etmiş ne zaman eve döneceksin diye?

FERİDE - Yaa, demek onun için aradı.

AHMET - Kardeş işte, düşünüyor. Ama...

FERİDE - *(hayal kırıklığı içinde)* Bana hiç söylemedi, haberim yoktu.

AHMET - Benim geliş nedenim bu değil.

FERİDE - Ben burada gayet iyiyim. Annem de hastaneden taburcu olursa, daha iyi olacağım.

AHMET - Ben şey demeye geldim...

(Ahmet cebinden bir zarf çıkarır, elinde tutar.)

FERİDE - O ne Ahmet?

AHMET - Feride... Biz on yıldır evliyiz.

FERİDE - Daha da evli kalabilirdik...

AHMET - Biliyorum, sana ihanet ettiğimi düşünüyorsun.

FERİDE - *(Şaşkın)* Düşünüyorum değil, bu açıkça ortada değil mi?

AHMET - Haklısın, haklısın da... İnsanların beklentileri zamanla değişiyor.

FERİDE - Herkesin beklentisi var, önemli olan karşılıklı anlayış.

AHMET - Biz artık birbirimize anlayışımızı kaybettik. Yani aramızda bir şeyler bitti, yok oldu.

FERİDE - Öyle oldu.

AHMET - Ben de diyorum ki, birbirimizi daha fazla yıpratmadan...

(Feride tabloyu boyamayı bırakır gururlu bir tavırla Ahmet'in sözünü keser.)

FERİDE - Eve dönmeyi düşünmüyorum.

AHMET - *(Zarfı uzatır)* Ben boşanmak istiyorum.

(Feride şaşırır, bir müddet öylece kalakalır. Sonra acemi hareketlerle kendini toparlamaya çalışır)

FERİDE - Demek boşanmak istiyorsun.

AHMET - İkimiz için de en iyisi bu.

FERİDE - En iyisi ha! Sana bir çocuk vermedim diye yapıyorsun bunları değil mi?

AHMET - Feride, bu benim en doğal hakkım. Ben baba olma istiyorum.

FERİDE - Tabi hakkın... *(kendi kendine)* Bebek... Bebek....

AHMET - Evet, mahkemeye başvurdum. Bütün işlemleri hallettim.

FERİDE - Çok nazıksın.

(Bu sırada Hülya içeri girer, belli ki kapıdan onları dinlemiştir.)

HÜLYA - Enişte, sen ne diyorsun ya? Sen ablamı seviyorsun, ablam da seni seviyor. Ne boşanması? Babam kıyameti koparır vallahi.

AHMET - Hülya, müdahale etmezsen sevinirim. Bu ablanla benim aramda.

FERİDE - *(kendi kendine)* Bana bebeğim derdi...

HÜLYA - Ne demek karışma! Görmüyor musun ablamı, seni ne kadar çok seviyor? Saçma sapan bir şey yüzünden boşanılır mı? Daha yaşıyorsunuz genç, biz ablamı ikna ederiz. Yaparsınız bir çocuk!

AHMET - Maalesef geç artık, benim hayatımda başka birisi var. Bir an önce boşanmalıyım.

HÜLYA - Bak, bak enişte. Ben ablamı ikna ederim. *(Aceleyle Feride'ye döner)* Abla, ne var sanki bir çocuk yapmakta. Bak annem üç tane doğurmuş. İnsan bu yüzden boşanır mı yahu? Sen eniştemi seviyorsun, yazık etmeyin sevginize.

FERİDE - *(sinirli)* Hülya kes sesini!

AHMET - İşte kağıtlar, bunları imzalayacaksın.

HÜLYA - Kesmiyorum hanımefendi, kesmiyorum! Rahatı bozulan sen değilsin, benim! Evdeki her şeye karışıyorsun. Yok geç kalktın, yok geç yattın! Odama el koydun, resim saçmalıklarınla ortalığı doldurdun! İnadın yüzünden benim başıma gelene bak. Altı üstü bir çocuk. Tutturdun doğurmayacağım diye. Kadınsın abla kadın, doğuracaksın tabii!

AHMET - Bir imza o kadar, ikimiz için en iyisi.

FERİDE - *(bağırarak)* Haddini aşma Hülya! Bana destek olacağına söylediğin sözlere bak. Kardeş kardeşe bunu yapar mı? Utanç verici! Benden izinsiz niçin Ahmet'i aradın? Neden beni küçük düşürüyorsun? Sana ne yaptım ben? Niye bana düşmansın?

HÜLYA - *(yüksek sesle)* Bağırıp haklı olmaya çalışma! Yalan mı söyledim? Bal gibi de seviyorsun onu. İnkâr etme! Eve geldin, huzurumuzu kaçırdın. Odaya kapanıp dışarı çıkmıyorsun. Yaptığın da bir iş olsa bari! Tablonun satılmasına bile izin vermedin. Ondan sonra, vay efendim benim kardeşliğim, vay efendim benim düşmanlığım. Sende baba sevgisi, kardeş sevgisi olsaydı, tablonu satar bize yardımcı olurdu.

(Bağırtılar üzerine Nihat de odaya girer.)

NİHAT - Ne oluyor burada Hülya? Ne bağırıyorsun?

AHMET - Ne çok uzadı bu iş. Bir imza, bir imza.

FERİDE - Ahmet'i o aramış Nihat, o aramış. *(Hülya'ya dönerek)* Seninle kardeş olduğuma utanıyorum!

HÜLYA - Yoo, asıl senin gibi bir ablam olduğu için utanan benim!

NİHAT - Hülya kendine gel, terbiyesizlik yapma! Birisi bana söyleyecek mi burada ne olduğunu?

AHMET - Şey... Boşanmak istiyorum, dilekçeyi getirdim.

NİHAT - (*şaşkın*) Boşanmak mı? İyi, iyi. Doğru bir karar, ablam daha fazla incinmesin.

HÜLYA - Abi, sen ne diyorsun ya? Niye destek oluyorsun buna? Ooo, ablam eve tamamen kazık çaktı o zaman.

FERİDE - (*gözleri dolar*) Meğer herkese yük olmuşum.

NİHAT - Ne yükü abla ya, aldırma ona sen. Sen bizim için çok değerlisin.

HÜLYA- Kendi adına konuş. Senin için değerlidir tabi. Kullanacak birini buldun, bırakır mısın hiç?

NİHAT - Abla, sen boş ver onu. (*Hülya'ya*) Hülya eminim senin için de öyledir.

AHMET - (*iyice sıkılır*) Ne imzaymış bu ya, bir alamadık şunu.

HÜLYA - Öyle değil abi, öyle değil! Siz ikiniz de çıldırmışsınız. Bıktım sizin zırvallıklarınızdan, ne haliniz varsa görün!

(*Hülya kapıya yeltenir.*)

NİHAT - (*Hülya'yı iki omzundan tutar ve sallar*) Aklını başına topla! Bir daha ağzından ablama karşı kötü bir laf duyarsam, gebertirim seni! Çık git şimdi buradan!

HÜLYA - (*inatla*) İkiniz de delisiniz! Annem gibi!

(*Nihat Hülya'ya bir tokat atar.*)

HÜLYA - (*ağlamaklı*) Abi...

(*Herkes şaşkındır, Hülya ağlayarak çıkar. Bir müddet sessizlik olur. Sessizliği Ahmet bozar.*)

AHMET - Ne diyorduk?

NİHAT - Kusura bakmayın. Üzgünüm. Bu kez çok ileri gitti.

FERİDE - (*üzgün*) Ahmet senin önünde de hiç hoş olmadı. Kusura bakma.

AHMET - Yok canım, ne kusuru. Siz onun gençliğine verin, diline geleni söylüyor.

NİHAT - Yanlış bizde. Küçük dedik, tepemize çıkarttık.

FERİDE - Annemin yokluğu onu da çok üzüyor.

AHMET - Neyse, gençlik işte..(*zarfı gösterir*) Şuna bir baksaydık.

NİHAT - Bu ne saygısızlık. İyice zıvanadan çıktı.

FERİDE - (*zarfı Ahmet'in elinden alır*) Seni de beklettik. İmzalayayım, bitsin bu iş.

NİHAT - Neyse. Evet abla, imzala gitsin.

(*Feride imzalar ve Ahmet'e verir, Ahmet aceleyle onu cebine yerleştirir.*)

AHMET - (*sevinçle*) Herhangi bir şeye ihtiyacın olursa çekinmeden beni arayabilirsin.

NİHAT - Sağol, ben varım. Sana ihtiyaçı olmaz.

FERİDE - Teşekkür ederim. Nihat, bizi biraz yalnız bırakır mısın?

(Nihat çıkar, Feride perdenin önüne gider, Ahmet'e sırtını döner.)

FERİDE - Hamile mi?...

AHMET - Evet... İki aylık...

FERİDE - Senin adına sevindim. Mutluluklar...

AHMET - Teşekkür ederim. Sana da mutluluklar... *(Tabloyu göstererek)* Kolay gelsin, inşallah annen iyileşir... *(Çıkar)*

(Feride tablonun önüne gider, uzun uzun ona bakar)

BİRİNCİ PERDENİN SONU

İKİNCİ PERDE

ALTINCI SAHNE

FERİDE

Feride'nin odası. Gece lambası odayı loş ışığıyla aydınlatmakta. Feride yatakta yatmış, yorganı da tepesine kadar çekmiş öylece duvara bakıyor. Koltuğun üzerine yığılı kıyafetler, yerde çoraplar, gazeteler, çamaşırlar... Tuvalin önünde boyalar, fırçalar yere dağılmış. Tablo seyirciye dönük. Kompozisyondaki kadın silüetleri belirgin. Oda her zamanki gibi dağınık, perde yarı kapalı. Pencere açık. Duvardaki saat, gece dördü gösteriyor.

FERİDE - Uyuyamıyorum. Uyuyamıyorum. Şu an kocamı başka bir kadınla yatarken düşünmek... Eski kocam demem gerekirdi, değil mi? Çıldırılmamak elde değil...

FERİDE - Kız hamile, kız hamile!... Benim yapamadığımı yaptı, hamile kaldı. Kim bilir Ahmet ne kadar mutludur? Hep bir çocuk isterdi, sonunda muradına erdi. Ben kılımı kıpırdatmadım.

(Feride yüzünü pencereden tarafa döner.)

FERİDE - Kendime inanamıyorum! Bir celsede boşandım, olacak iş mi? Ahmet'i sevdiğim besbelliyken, boşanmayı nasıl kabul ettim?... Gurur yaptım tabi ki. İmzaladım hemen... Bana başka çare bırakmadı ki. Nasıl da kararlıydı boşanmaya?

(Yorganı üstünden atar.)

FERİDE - İki saattir aynı şeyleri söyleyip duruyorum.

(Feride kalkıp açık olan pencerenin önüne gider, başını pencereden çıkarıp sağı solu kolaçan eder.)

FERİDE - *(karşı tarafa doğru)* Orada mısın? Uyuyordum, pencere açık olunca rüzgar sırtıma vurdu da uyandım. Sen niye uyumadın?

(Dinler.)

FERİDE - Senin de uykun kaçtı demek... Ben iyiyim, gayet iyiyim... Yalan mı söylüyorum? Korkaklığımdan yorganın altından mı çıkmıyorum? Gerçeklerin ağır falan geldiği yok. Nereden çıkarıyorsun bunları kuzum? Hangi gerçekten bahsediyorsun sen?

Ne gerçeği? Hepimizin gerçeği farklı. Sen ben olabilir misin, ya da ben sen olabilir miyim?

(Feride sehpanın üstünden bardağı alır ve pencerenin önünde suyu içer.)

FERİDE - Genç yaşta insan düşünemiyor, bir hevesle evleniyor işte. Her genç kız gibi, benim de evlilik hayallerim vardı. Nereden bilebilirdim Ahmet'in vefasız olacağını... Sana göre var olan sevgi, bizi bir arada tutmaya yetmedi. O sevgi nerede? Demek ki gerçek değilmiş! Şimdi karşıma geçmiş, gerçekler ağır geldi diyorsun? Hangi gerçek?... O dündü, dünse artık bugün değil. Dünkü sevginin bugüne bir faydası yok. Sevgi tükendi, gerçek değişti.

FERİDE - İnsanların değişebileceği gibi gerçeklerde değişebilir...

FERİDE - Ne demek sadece insanlar değişir! İnsan değişir de gerçek sabit kalır mı hiç? Gerçek de değişti.

FERİDE - Onların ortak gerçeği mi varmış? İnanırdın mı sen de? *(Alaylı)* Çıkar üzerine kurulu bir çocuk gerçeği!

FERİDE - Şimdi her şey güllük gülistanlık olabilir. Hepsi gelip geçici... Mutsuzluğun üzerine mutluluk inşa edilemez.

FERİDE - Evet, para da onlarda düdüğ de... Sonuçta benim gerçeğim farklı olsa ne olur. Sen de haklısın. Ama ne yapabilirim?

FERİDE - Onu affedemedim. Sadakatsizliğinin üzerine saadet inşa edemedim...

(Feride sinirlenir.)

FERİDE - İnadım mahvetmişmiş beni! Ne yapsaydım, bile bile kalsa mıydım o evde? Hazır olmadığım halde çocuk mu doğursaydım? Niye kimse bana, sen çocuk istiyor musun diye sormuyor? Ben neyim, ben kimim? Benim kararlarıma saygı duyun artık!...

(Feride hem karşı tarafı dinler, hem perdenin ucuyla oynar.)

FERİDE - O konuyu açma ne olur. Bugün hiç havamda değilim. Çocuk istemiyorum diyor ama ona nasıl güveneyim. Erkeklerin hepsi aynı değil mi? Bir gün gelecek, o da isteyecek. Onunla ilgilenemem şimdi. Söyle ona bir müddet aramasın beni...

FERİDE - Korkak değilim. Dimdik ayaktayım! Sadece sırası değil, o kadar. Söyleyeceklerin bittiyse gidiyorum ben!...

FERİDE - Kaçmıyorum! Niye kaçacakmışım ki? Görmüyor musun, tablo yapıyorum. Rahat bırak beni.

(Feride bir hışımla perdeyi çeker, tablosunun önüne gider, fırçayı ve paleti eline alır,

tabloyu boyamaya çalışır.)

FERİDE - *(kendi kendine)* Ne zamana kadar kaçacakmışım? Ne zamana kadar sığınacakmışım resimlere? Bu aptal tabloyla acımı unutmaya çalışıyormuşum!

FERİDE - Bir taraftan da Metin sıkıştırıyor. Çocuk istemiyorum, yeter ki benim ol diye. Hem boşanmışım, artık bir sorun da kalmamış. Bu ne yahu? Ruhumu daraltıyorlar... Birlik olup beni yıkmak istiyorlar. Bak şu Gülcan'ın söylediğine. Güya güzelliğimden eser kalmamış, harabeye dönmüşüm! Bu laflara karnım tok benim.

(Aniden ayağa kalkar, dimdik durur, kendini baştan aşağı süzer.)

FERİDE - Beni yıkmaya kimsenin gücü yetmez. İşte ayaktayım, hem de dimdik! Boşandım ve bu konuyla ilgili bir şey duymak istemiyorum artık. Çocukmuş, kocaymış, sevgiliymiş! Çoktan unuttum bunları.

(Tekrar yerine oturur ve fırçasını eline alır.)

FERİDE - Benim için sadece annem önemli. Sadece annem! Tabiat, kanun, kural! Herkes bir şeyleri kendine hak görüyor...*(Çocuklaşır)* Feride'nin istekleri olamaz, çünkü o daha bebek...*(kendine gelir)* Tablomu bitirmeliyim! Annemi iyileştirmeliyim! Sonra, evet sonra, bana gülenlerin karşısına çıkıp ben güleceğim, hem de kahkahalarla.
(Kahkahalar atar.)

YEDİNCİ SAHNE

YILMAZ, CEMAL

İşlek bir cadde. “Yılmaz Galeri” tabelası asılı bir sanat galerisi. Önünde lüks arabalar var. Galerinin sağında camekan bir giriş kapısı. Kapıda güvenlik görevlisi. Duvarlar tablolarla dolu. Bütün resimler camekanlı bölmelerin içinde. İleride odanın sonuna doğru lüks eşyalarla döşeli bir bölüm. Masa ve deri koltuklar. Masanın üzerinde sanat dergileri, telefon, laptop gibi aksesuarlar..Yılmaz, başında ressamların kullandığı bir şapka, boynunda fuları elinde de piposu laptopunu karıştırmakta. Birkaç sanatsever sergilenen tablolara bakıyor, galeride geziniyor. Cemal içeriye giriyor, dosdoğru Yılmaz’ın yanına gidiyor, Yılmaz onu görünce ayağa kalkıyor, el sıkışıyorlar.

YILMAZ - Oo hoş geldiniz Cemal Bey? Nasılsınız?

CEMAL - Hoş bulduk evladım. Ben iyiyim sen nasılsın? İşler nasıl?

YILMAZ - İyiyim sağolun, idare ediyoruz. Feride nasıl?

CEMAL - Nasıl olsun evladım. Pek iyi değil.

YILMAZ - O gün de hiç iyi gözüküyordu. Halbuki ben yardımcı olmak istemiştim.

CEMAL - Biliyorum evladım biliyorum. Sen onun kusuruna bakma, kolay değil. Kocasından ayrıldı. Etkilendi kızcağız. Bir yandan da annesi, iyice sinirleri bozuk.

YILMAZ - Önemli değil, biz onunla eski arkadaşız. Onu öyle görmek beni çok üzdü doğrusu.

CEMAL - Beni de bir baba olarak çok üzüyor, yardımcı da olamıyorum. Şöyle elimde birkaç kuruş olsa biraz kafa dinlemesi için onu bir tatile gönderirdim. Aslına bakarsan buraya geliş nedenim de Feride’nin tablosuyla ilgili. O gün tablonun iyi para edeceğini söylemiştin değil mi?

YILMAZ - Evet, en az 30 bin eder, müşterisi hazır.

CEMAL - *(sevinçle)* Öyle mi? Bu çok güzel. Onun karşı çıktığını biliyorum ama o şu an sağlıklı düşünemiyor, biraz duygusal davranıyor. Bizim o paraya çok ihtiyacımız var. Tabi paranın büyük kısmını onun için kullanacağım.

YILMAZ - Yani tabloyu satacak mısınız?

CEMAL - Evet, annesine vermeden önce onu evden çıkarmalıyız.

YILMAZ - Yanlış anlamadıysam işbirliği öneriyorsunuz.

CEMAL - Bu işten sizin de kazancınız olacak.

YILMAZ - (*düşünüür*) Peki bu nasıl olacak? Tabloyu evden nasıl çıkaracağız? Daha önce bunu düşünmüş olmalısınız, planınız ne?

CEMAL - İşte, ben de buraya onu konuşmaya geldim. Bu iş o kadar kolay olmayacak. Çünkü Feride hiç evden çıkmıyor, hatta odasından bile.

YILMAZ - Onu evden uzaklaştırmanın bir yolunu bulmalıyız.

CEMAL - Geceleri bile doğru dürüst uyumuyor.

YILMAZ - (*Durur*) Annesi onun için çok önemli değil mi?

CEMAL - Evet. Onun eve dönüş hayaliyle yaşıyor, tutunduğu tek şey o.

YILMAZ - Bu güzel işte.

CEMAL - Ne oldu?

YILMAZ - Annesini ziyaret etmeye yok demez herhalde.

CEMAL - (*gözleri ışıldar*) Demez! Evet, evet demez.

YILMAZ - Kendimi kötü hissettim şimdi. Gerçi bu onun iyiliği için.

CEMAL - Tabi canım bu onun iyiliği için. Ama bir sorun var.

YILMAZ - Ne gibi bir sorun?

CEMAL - Annesinin ziyaret yasağı var.

YILMAZ - Aysel Hanım'a mı? Niye?

CEMAL - Kapalı bir odada tutuluyor, sadece doktorlar ve hemşireler girebiliyor.

YILMAZ - Yazık, çok yazık.

CEMAL - Etrafa saldırıyor.

YILMAZ - Peki, Feride bunu biliyor mu?

CEMAL - Tabi biliyor.

YILMAZ - Ömrünün sonuna kadar o odada tutulacak değil ya. Çıktığını söyleriz ona. Ziyaretine gider.

CEMAL - Söyleriz söylemesine de, eğer annesine gidip onu göremezse daha kötü olmaz mı?

YILMAZ - Cemal Bey, iş yapıyoruz burada. Duygusal davranacaksa bu iş olmaz.

CEMAL - Doğru söylüyorsunuz. (*Kendi kendine*) Dükkanı da tam bulmuşken.

YILMAZ - Bir şey mi dediniz?

CEMAL - Haklısınız diyordum. Hem böylesi Feride için en iyisi.

YILMAZ - Önemli olan Feride'nin işine yaraması. Maksat ona yardımcı olmak. Yoksa gördüğün gibi burası tablo dolu.

CEMAL - Ama kızımınkinin sanatsal değeri yüksek.

YILMAZ - Ee, ben de onu diyorum zaten. Annesinin boş duvarını süsleyeceğine değerinin bilineceği bir sanatseverin duvarını süslesin. Zevk, paraya dönüşsün.

CEMAL - Tabi, hasta kadın ne yapsın tabloyu. Onun tabloyu göreceği hali mi var Allah aşkına? Feride'ninki de iş yani. Neymiş, anneme vereceğim de annem iyileşecek. Yok daha neler.

YILMAZ - Feride okuldayken de annesine bir tablo yapmıştı hatırladığım kadarıyla. Yanılıyor muyum?

CEMAL - Yanılmıyorsun doğru, şu an o tablo salonumuzu süslüyor.

YILMAZ - (*hayıflanır*) İçli kızmış şu Feride.

CEMAL - (*sinsice*) Öyledir benim kızım.

SEKİZİNCİ SAHNE

NİHAT, FERİDE, CEMAL, HÜLYA

Feride salonda koltukta oturmuş, bacak bacak üstüne atmış, üstteki ayağını sallar ve öylece duvardaki tabloya bakar. Saçları dağınık, üstünde koyu renk uzun bir elbise, ayaklarında siyah terlikler. Perdeler kapalı. Yemek masası toplanmamış, sandalyeler gelişigüzel masanın kenarında durmakta. Koltuğun üzerinde kıyafetler..

(Nihat odasından çıkar, salona girer. Feride onun geldiğinin farkında değildir. Nihat ablasının onu fark etmediğini, tabloya daldığını görür.)

NİHAT - Abla, iyi misin?

(Feride duymaz.)

NİHAT - Abla, hu hu sana diyorum.

FERİDE - *(dalgın)* Hı, hı ne oldu? Bir şey mi dedin?

NİHAT - Evet sana dedim. Sen iyi misin?

FERİDE - İyiyim ne oldu ki?

NİHAT - Dalmışsın, çıkarana aşk olsun. Geldiğimi fark etmedin.

FERİDE - Tabloya bakıyordum.

(Nihat tablonun önüne gelir.)

NİHAT - Çok güzel bir çalışma. Annem de senin gibi karşısına geçer, saatlerce ona bakardı.

FERİDE - Ah sevgili anneciğim! Sanattan anlar benim annem. Biliyor musun? Okuldayken bu tabloyu bir ders için yapıyordum ama annem çok beğenince ona hediye ettim. Hoca sorunca da “anneme hediye ettim” demiştim. Tabi o dersten de çakmıştım.

NİHAT - Biliyorum, bilmez miyim? Annemin sevincini unutabilir miyim? Nasıl da sevinmişti kadıncağz. Bunu kutlamak için baklavalara açmıştı, konu komşuya dağıtmıştı. Ev bir anda komşularla dolmuştu, her gelen tabloya bakıp bir şeyler söylemişti. Ne gülmüştük ama.

FERİDE - *(gülümser)* Gülmemek elde miydi? Hepsi akademiden mezun gibiydiler.

NİHAT - Merak etme, az kaldı. Yine hep beraber olacağız.

FERİDE - Az kaldı, değil mi Nihat? Sen de inanıyorsun annemin iyileşeceğine değil mi?

NİHAT - Tabi ki inanıyorum ablacığım. Tabi ki... (*Karnını ovuşturarak*) Abla bir çay mı içsek?

FERİDE - Çay mı? Demlerim şimdi.

NİHAT - Yemeği sindiremedim de.

FERİDE - Özlemişsin benim yemeklerimi. Yedikçe yiyorsun. Seni gidi seni.

NİHAT - Özlenmez mi abla? Annemi aratmıyorsun vallahi.

FERİDE - Yoo, en güzel yemekleri annem yapar. Onun yemeklerinin yanında benimkilerin lafı olmaz.

NİHAT - Merak etme, seninkilerde altta kalmaz.

FERİDE - Keşke şimdi o da burada olsaydı.

NİHAT - Olacak abla, yakında o da olacak.

FERİDE - Herkese inat, her şeye inat iyileşecek benim annem.

(*Nihat ablasının yanına gider, saçlarına dokunur*)

FERİDE - Saçlar... saçlar...

NİHAT - Saçların çok güzel, ipek gibi...

FERİDE - Beyaz saçlar...

NİHAT - Beyaz mı?

FERİDE - Giderek siyahlaştı...

NİHAT - Ne siyahlaştı abla, anlamadım.

FERİDE - Daha mı açık renk olsaydı?

NİHAT - Ne diyorsun abla ya? Anlamıyorum seni?

(*Feride ayağa kalkar, tablunun önüne gider*)

FERİDE - Bak, bu tabloda kadının saçları beyazmış. Şimdi yaptığım tabloda ise siyah.

NİHAT - Ee, içinden öyle yapmak gelmiş demek ki.

FERİDE - Tuhaf.

NİHAT - Tuhaf olan ne?

FERİDE - O kadın şimdi mutsuz.

NİHAT - Bir resim o abla. Tamam sen yaptın ama boş ver şimdi bunları.

FERİDE - Hiç mutlu olmadı mı yoksa? Yazık. (*düşünür*) Olmuştu değil mi? Bir zamanlar mutluydu.

NİHAT - Üff abla dediklerinden bir şey anlamıyorum.

FERİDE - Mutsuzum, Nihat mutsuz.

NİHAT - Aman abla, böyle düşünme. Ben varım ya...

(Cemal bu sırada elinde bira şişeleriyle eve gelir.)

CEMAL - Yemeği yediniz mi? Karnım açlıktan zil çalıyor.

NİHAT - *(sessizce)* Bir selam ver önce. Biz yedik ama daha bir şeyler var.

CEMAL - Çok yoruldum çocuklar, çok.

(Feride tekrar tabloya dalar.)

NİHAT - Hayırdır baba? Ne yaptın da yoruldun?

CEMAL - Senin gibi evde pineklemiyorum. İş peşinde koşuyoruz.

NİHAT - *(imalı)* Gören de işadamı sanır.

CEMAL - Göreceksiniz, şunun şurası bir haftaya kadar dükkanı açarım. Sonra gelsin paracıklar.

NİHAT - Kolay mı dükkan açmak? O işlere para lazım, sen rüya görüyorsun.

CEMAL - Bir hafta sabret, rüya mı gerçek mi anlarsın.

NİHAT - Pembe hülyalara daldığına göre yine çok içtin. Eve para bulamıyorsun ama içkiye verecek paran çok.

CEMAL - Sen mi veriyorsun parasını! İçerim kime ne? Adam ol da, eve parayı sen getir! Senin için dışarıda erkek olmak, evde kadın olmak değil!

NİHAT - Baba çok oluyorsun!

CEMAL - Ne babası! Gücüne mi gitti? Öyle değil mi? Kaç yaşına geldin, bir işe girip de adam gibi çalışmadın. Annen varken annenle, Feride geldi Feride'yle akşama kadar lak lak ediyorsun. Oğlum, sen erkeksin biraz dışarı çık. Erkeklerin arasına karış.

NİHAT - Baba sen saçmalıyorsun. İş bulamadım doğru, ama niye dışarıda aylak aylak dolaşayım. Senin gibi meyhane köşelerinde ne idüğü belirsiz insanlarla vakit geçireceğime evde ablamlarla kalırım daha iyi. Erkekliğime gelince. Senin gibi erkekliğimi ispatlamaya meraklı değilim. Senin erkekliğin sana, benimki bana.

CEMAL - Ee kes be, çok uzattın.

(Elindeki bira kutusunu açmaya çalışır)

CEMAL - Benim gibi birinin senin gibi sümsük bir oğlu olsun. Hayret doğrusu.

NİHAT - *(sessizce)* Olmaz olsaydı.

CEMAL - Hani yemek vardı?

NİHAT - Var dedik işte, masada!

CEMAL - Masada olduğunu görüyorum. (*Feride'ye bakarak*) Ben de kızım babasına yemek hazırlar diye bekliyordum.

NİHAT - Görmüyor musun ablamı? Onun bizimle ilgilenecek hali mi var?

CEMAL - Üff ya, annesi bir taraftan, bu bir taraftan. Sana söyleyeyim bu da yakında tımarhaneye gider.

NİHAT - Sus baba sus! Sen ne diyorsun? İnsan kendi kızı için böyle bir laf eder mi?

CEMAL - Eder, bal gibi de eder. Şuna bak şuna, daldı gitti yine. Babası mı geldi yoksa eve sokaktaki biri mi, hiç umurunda değil. Hey kızım uyan uyan, baban geldi!

(*Feride babasının ona seslenmesi üzerine ayılır.*)

FERİDE - Baba, bana mı seslendin?

CEMAL - Üsküdar'da sabah oldu kızım. Bu ne hal yahu! Gelip gidiyoruz haberin yok, uykuda gibisin!

FERİDE - Yorgunum biraz.

CEMAL - Tabloyu yapmaktan geceleri de uyumuyorsun.

FERİDE - Zamanla yarışıyorum çünkü.

CEMAL - (*sinsice*) Bitti mi peki?

FERİDE - Bitti sayılır. (*Akluna gelmiş gibi*) Niye soruyorsun ki?

CEMAL - Aşk olsun kızım. Niye sormayayım ki? Ben senin baban değil miyim?

FERİDE - Tabi baba. Ama ne bileyim, annemin iyileşeceğine inanmıyorsun da.

CEMAL - İnanıyorum inanmasına da yine de tabloya çok ümit bağlamamak lazım. Doktorlar zaten gerekeni yapıyor. Ben de size bununla ilgili mutlu bir haber getirmiştim. Buna çok sevineceksiniz.

FERİDE - Annemle mi ilgili? İyileşti mi yoksa?

NİHAT - Mutlu haber mi? Senden mi? Bir haftaya kadar dükkan açacaksın, bunu dinlemiştik.

CEMAL - Nihat, yorumlarını kendine bırak istersen. O konu beni ilgilendiren bir şeydi. Fakat bu daha çok sizi ilgilendiren bir şey.

FERİDE - Tablomla ilgili bir haber değil umarım.

CEMAL - Kızım, bunu da nerden çıkardın? Yok öyle bir şey, o konu benim için kapandı. Satıp satmama kararı senin. Aslında ben size bir müjde vereceğim.

FERİDE - Tablomu satmam ki.

CEMAL - Tamam yahu tamam, tekrarlayıp durma. Tablonu satan yok.

NİHAT - Neymiş bu müjde?

CEMAL - Bugün annenizin durumunu öğrenmeye hastaneye gittim.

(Feride ve Nihat babalarına kulak kesilir.)

FERİDE - Ne, anneme mi gittin?

NİHAT - Doğru mu söylüyorsun baba?

CEMAL - Evet, doğru söylüyorum.

FERİDE - Eee nasılmış, görebildin mi?

NİHAT - Nereden aklına geldi de annemi görmeye gittin?

CEMAL - Sizin annenizse benim de otuzbeş yıllık karım.

NİHAT - Aklına çok geç geldi.

FERİDE - Nihat, dur şimdi. Ee, baba gördün mü onu? Biz de görebilir miyiz?

CEMAL - Göremedim, ben gitmeden bir saat önce koridorda dolaştırmışlar. Her gün böyle bir iki saat çıkaracaklarmış.

FERİDE - Ziyarete açık mı peki?

CEMAL - Henüz servise çıkarmamışlar ama, ziyaret saatinde görüşe müsaade ediyorlar.

NİHAT - Hangi saatlerde çıkarıyorlar?

FERİDE - Yarın gitsek görebilir miyiz?

CEMAL - Doktor vizit gezdikten sonra çıkarıyorlarmış, ama siz erken gidin. Ne olur, ne olmaz.

FERİDE - Evet, doğru söylüyorsun. Gün doğar doğmaz kalkmalıyız Nihat.

NİHAT - Abla, acaba bizimle konuşur mu?

FERİDE - Bilmem, ama olsun bizi görmesi bile ona iyi gelir. Yalnız olmadığını anlar.

CEMAL - Nasıl, mutlu bir haber miymiş?

NİHAT - Hala şaşkınım, bu çok güzel bir haber. Artık her şey daha iyiye gidecek.

FERİDE - Teşekkür ederim baba. Bu haber bana hayat verdi. Annemi o kadar özledim ki. Onun bize, bizim de ona ihtiyacımız var.

CEMAL - Haklısınız çocuklar, hepimiz perişan olduk.

NİHAT - Boşuna evi dişi kuş yapar dememişler.

FERİDE - Her kuş yapamıyor ama...

NİHAT - Erkek kuş adam olmayınca dişi kuş ne yapsın.

CEMAL - Neyse, yemeğimi yiyeyim.

FERİDE - Kusura bakma, unuttuk senin yemeğini. Hemen hazırlarım.

(Feride kalkar, masadaki tencereden tabağa yemek koymaya çalışır)

CEMAL - Yok kızım ben sana takıldım.

FERİDE - Bir şey olmaz, zaten yemek hazır. Sadece tabağa koydum.

NİHAT - Abla ben çok heyecanlıyım.

FERİDE - Ben de, ben de. Tablo bitmeye yakın annem de iyileşmeye başladı. Dediğim gibi Nihat. Hislerimde yanılmamışım.

NİHAT - Evet, doğru. Çok inanarak yaptın onu. İçindeki özlemi ona akıttın. Sen mthişsin abla.

(Bu sırada Hlyya içeri girer, hepsi dnip ona bakar. Hlyya onlara bakmadan odasına girer.)

NİHAT - *(alaylı)* Abla bir de şu kızın iyileşmesi için bir tablo yapsan.

FERİDE - O iyileşmek istemiyor, halinden memnun.

CEMAL - Onun yaşadığı gibi yaşamayı kim istemez. Hiçbir şey umurunda değil. Dünya yansa bir tutam otu yanmaz.

NİHAT - Bu kızda hiç akıl yok.

CEMAL - Bu evde kim de var ki?

NİHAT - Baba!

CEMAL - Tamam bir şey demedim. Ağzım alışmış ne yapayım.

DOKUZUNCU SAHNE
FERİDE, NİHAT, HÜLYA

Evin salon bölümü. Her şey yerli yerinde. Perdeler açık. Koltukların üzerinde minderleri var. Çiçekler sulanmış, yaprakları dik duruyor. Sandalyeler masanın kenarında muntazam halde sıralı. Köşede sehpanın üstü toplu. Hülya'nın odasının kapısı aralık.

(Nihat ve Feride yüzleri asık içeri girer.)

NİHAT - Bu kadar da olmaz yahu! Böyle bir konuda yalan söylenmez ki.

FERİDE - İnanamıyorum, inanamıyorum!

NİHAT - Dünkü sırtışılarından belliydi yalan söylediği.

FERİDE - Neden ama neden? Bu düşmanlık niye?

NİHAT - Hastalıkla dalga geçilir mi? Hem bu senin karın yahu, karın.

(Feride salondaki tablonun önüne gelir. Koltuğa yığılır gibi oturur.)

FERİDE - Anneciğim, merak etme iyileşeceksin sen.

NİHAT - Bu adam iyice abarttı. Anlamadığım şey, niye yalan söyledi?

FERİDE - *(kendi kendine)* Sen deli değilsin.

NİHAT - Bizimle dalga mı geçmek istedi acaba?

FERİDE - *(kendi kendine)* Ben de deli değilim, sence deli miyim?

NİHAT - Ne kadar da sevinmiştik annemi göreceğiz diye.

FERİDE - *(kendi kendine)* Küçük bir işim kaldı.

NİHAT - Baba bizi ne hallere düşürdün, rezil olduk herkese.

FERİDE - *(kendi kendine)* İmzamı atacağım o kadar. Hayır sen benim imzamı atamazsın. Birazdan kalkar atarım. Yarın da alır götürürüm hastaneye.

NİHAT - Beni boş ver ama ablama da mı acımadın? Ne hale geldi kızcağız.

(Nihat ablasına döner.)

FERİDE - Elleme dedim sana. Git, rahat bırak beni.

NİHAT - Ne oldu ki?

FERİDE - Niçin üstüme geliyorsun? Seni çağırmadım, niye geldin?

NİHAT - İyi misin sen? Abla ne oluyor?

(Feride kendine gelir.)

FERİDE - Yok, bir şey. Tabloma imzamı atayım, bir an evvel bu işkence bitsin.

NİHAT - Atarsın biraz sonra. Otur, biraz dinlen, kendine gel. Yüzün iyice soldu senin.

Emin misin iyi olduğuna?

FERİDE - Anneme çok üzülüyorum.

NİHAT - Sonu iyi olacak merak etme, üzme artık kendini. *(sinirli)* Babam elbette bunun hesabını verecek!

FERİDE - Lanet olsun ona!

(Feride birden hiçkırta hiçkırta ağlamaya başlar.)

NİHAT - Abla, lütfen ağlama. Annem düzelecek, inan bana.

FERİDE - Neden hiçbir şey yolunda gitmiyor? Neden mutlu olamıyoruz, neden gülemiyoruz?

(Nihat ablasına sarılır.)

NİHAT - Olacak hepsi olacak, biraz daha sabır.

FERİDE - Artık sabrım kalmadı, bittim ben.

NİHAT - Bırakma kendini, annemin bize ihtiyacı var.

FERİDE - Ya annem hiçbir zaman düzelmezse. Ya babam haklıysa.

NİHAT - Babam haklı maklı değil! Çıkar bunu aklından! Biz annemin düzeleceğine inanıyoruz ve öyle de olacak.

FERİDE - Annemin yokluğuna daha fazla dayanamayacağım, gücüm kalmadı.

NİHAT - Bak yarına kadar sabret, yarın tabloyu götürürüz.

FERİDE - Evet, evet yarın tabloyu götürelim.

NİHAT - Rica ederiz doktorlardan, asarlar onu annemin duvarına.

FERİDE - Asarlar değil mi Nihat? Müsaade ederler değil mi?

NİHAT - Asarlar abla asarlar. Yeter ki sen bir gün daha sabret.

(Nihat Feride'nin saçlarını okşar.)

FERİDE - Başka şansımız mı var?

NİHAT - İyi düşün iyi şeyler olsun.

FERİDE - Son günlerde o kadar sarsıcı şeyler yaşadım ki bu dediğin biraz zor.

NİHAT - Hepsi geçecek abla hepsi geçecek. Sen bana güven. Ben her zaman yanımdayım.

FERİDE - Babamın, kocamın yapmadığını sen yaptın. Hakkını nasıl ödeyeceğim? Hep

yanımda oldun.

NİHAT - O nasıl söz abla? Tabi ki yanında olacağım.

FERİDE - Herkes senin gibi değil. Kim ne kadar faydalanırım diye düşünüyor.

NİHAT - Ben herkes değilim...

(Hülya odasından gelir, onlarla konuşmadan sehpanın üstünden bir kitap alır ve gider.)

NİHAT - Biz ne haldeyiz, bu kız ne halde. Hülya! Hülya!

(Hülya cevap vermez.)

NİHAT - Şeytan diyor ki git ağzını burnunu kır. Bizi adam yerine koyduğu yok.

FERİDE - Rahat bırak onu, onun bağırışlarını dinleyecek durumda değilim.

NİHAT - Tokatı yedi ya. Aklı sıra konuşmuyor benimle.

(Odadan dolap kapağının kapanması, mobilya sürtünmeleri gibi sesler gelir. Feride, Nihat'ın yanından ayrılarak başka bir koltuğa geçer.)

FERİDE - Elim kolum kalkmıyor. Kenara bir imza atacağım o kadar.

NİHAT - Aklında bu varken rahat edemeyeceksin. Kalk da bir an evvel at imzanı.

Sonra paketleyelim onu, yarına hazır olsun.

(Hülya valizleri elinde salona gelir. Feride ve Nihat şaşırır.)

NİHAT - Ne bunlar? Ne yapıyorsun sen?

(Hülya ona aldırmaz, tekrar odaya girer. Nihat merakından kalkar peşinden gider.)

FERİDE - Bir gün kaldı, bir gün.

(Nihat odadan çıkar.)

NİHAT - Saçmalama Hülya! Hiçbir yere gidemezsin.

HÜLYA - Gidiyorum, rahat edersiniz.

FERİDE - Nereye gidiyorsun? Bu da nereden çıktı?

HÜLYA - Huzurlu olacağım bir yere. Bir dakika daha kalamam burada.

NİHAT - Hülya kendine gel! Burası senin evin.

HÜLYA - Evet benim de evimdi ama siz sadece sizinmiş gibi davrandınız.

FERİDE - Sana bir şey diyen yok ki. Nereye gidiyorsun?

HÜLYA - *(sinirli)* Benim düzenimi alt üst ettin abla! Al buyur şimdi oda senin. İstedığın gibi kullanabilirsin. Hatta abim de bu odaya taşsın. Gece de ayrılmayın, beraber uyuyun.

FERİDE - Hülya, kardeşim neler söylüyorsun sen?

NİHAT - İyice manyaklaştı bu kız.

HÜLYA - Ben ne dediğimi gayet iyi biliyorum. Kalk kalk, bak her şeyi sana bıraktım.

(Feride kalkıp odaya geçer.)

NİHAT - Hülya bak iyice sinirleniyorum. Bırak o valizleri, geç içeri.

HÜLYA - Sen bana karışamazsın.

(İçeriden Feride'nin çığlığı gelir, koşarak dışarı çıkar)

NİHAT - *(korkuyla)* Ne oldu abla?

FERİDE - *(dehşet içerisinde)* Nereye koydun tabloyu? Çabuk söyle ne yaptın onu?

(Hülya şaşırır.)

HÜLYA - Ben ne yapacağım senin salak tablonu?

FERİDE - Yalan söyleme. Nereye gizlediysen çabuk çıkar. Daha sabah buradaydı.

Nihat, ne olursun yardım et.

NİHAT - Hülya ne yapmaya çalışıyorsun sen? Sana ait olmayan bir şeyi nasıl alırsın?

HÜLYA - Yahu ne saçmalıyorsunuz? Ben ne yapayım onu. Ben almadım diyorum size.

FERİDE - Sen aldın, sen aldın! Maksadın beni cezalandırmak!

HÜLYA - Almadım! Almadım! Buyurun bakın.

(Feride hemen atılır, deli gibi valizleri boşaltmaya başlar. Hülya ona engel olmaya çalışır. Nihat koşarak odaya girer, elleri boş döner.)

HÜLYA - Saçmalamayın, ne yapıyorsunuz siz? Senin tablon bu valize sığar mı? Kafayı mı yediniz?

NİHAT - Nereye koydun o zaman, çabuk söyle?

FERİDE - *(bağırarak)* Nerede? Nerede?

HÜLYA - Yeter be! Yeter! Yok diyorum. Bırak valizimi, her şeyimi dağıttın.

NİHAT - Sen almadıysan uçmadı ya bu? Sabah biz giderken evdeydi.

FERİDE - *(çılgın gibi)* Nihat lütfen bulalım onu, ne olur bulalım. Yılansın sen yılan!

HÜLYA - Sensin yılan!

(Hülya ablasının boşalttıklarını bir taraftan toplar.)

HÜLYA - Bu evde yaşanır mı? İyi ki evi terketmeye karar vermişim.

FERİDE - Nihat! Tablonun yerini söylemeden gitmesine izin verme.

NİHAT - Tablo bulunmadan hiçbir yere gidemezsin.

HÜLYA - Çattık ya. Siz manyak mısınız? Ben ellemedim diyorum size, kafanız basmıyor mu?

NİHAT - Terbiyesizleşme!

HÜLYA - Kusura bakma terbiye sınırlarını çoktan aştık.

(Bu sırada telefon çalar. Hepsi susar.)

NİHAT - Alo? Alo? Evet doğru. Buyurun... Ya... Vah, vah... Gelelim mi?... Çok sağolun, annemiz size emanet, ne olur onu iyileştirin. Ben en kısa zamanda geleceğim. Sağolun...

FERİDE - Ne oldu? Anneme bir şey mi oldu?

NİHAT - *(üzgün)* Durumu ağırlaşmış, uyutmaya başlamışlar.

FERİDE - Ne diyorsun sen? *(ağlamaya başlar)* Annem benim!

NİHAT - Hülya, Allah aşkına söyle şu tablonun yerini, yoksa ablam kendini iyice kaybedecek.

HÜLYA - Ben bir şey yapmadım diyorum size.

FERİDE - Annem, annem! Annemi istiyorum ben! Öldü de söylemiyorlar mı yoksa?

NİHAT - Yok abla, yok. Biraz kötülemiş o kadar.

FERİDE - Artık iyileşemeyecek.

(Feride birden Hülya'ya saldırır.)

FERİDE - Annemin katili sensin! Sen ne biçim bir insansın! Nefret ediyorum senden!

HÜLYA - Bırak beni! Bırak beni!

(Nihat aralarına girer.)

NİHAT - Abla ne olur sakın ol! Annem ölmedi, annem yaşıyor, lütfen sakın ol!

HÜLYA - Sen tımarhaneliksin! Babam doğru söylüyordu, sen anneme çektin. Sen de çıldırdın.

NİHAT - Ah baba ah, bunlar hep senin eserin!

FERİDE - Öldüreceğim seni! Yılan!

HÜLYA - Sen kendine bak. Beyin özürlü!

NİHAT - *(aklına bir şey gelmiş gibi)* Babam, babam nerede?

HÜLYA - Cehennemin dibinde.

NİHAT - Bir dakika! Bir dakika! Abla kendine gel!

FERİDE - Nihat bırak beni!

NİHAT - Evet, şimdi anladım her şeyi. Kesin artık! Abla beni dinle!

FERİDE - *(Hülya'ya)* Nefret ediyorum senden.

HÜLYA - Ben de bayılmıyorum sana.

NİHAT - Tabloyu babam almış olmasın.

FERİDE - Babam mı?

NİHAT - Tabi, bir haftaya kadar dükkan açacağını söylemişti.

FERİDE - Bunun tabloyla ne ilgisi var?

NİHAT - Parayı nereden bulacaktı? Tabi ki tabloyu satacaktı. O yüzden bizi evden çıkardı.

FERİDE - (*şaşkın*) O yüzden annem hakkında yalan söyledi.

(*Hülya eşyalarını toplayıp valize koyar.*)

HÜLYA - Nihayet suçlanmaktan kurtuldum. Babam da amma akıllıymış.

NİHAT - Sonunda bunu da yaptı. Aşağılık herif!

(*Feride çılgın gibi salonda dolanmaya başlar.*)

FERİDE - Tablom, tablom! Tablomu istiyorum ben!

HÜLYA - Çıldırıldı bu, bir an evvel gitmeli buradan.

NİHAT - Abla, babam gelsin hesabını sorarız.

FERİDE - Babam, babam! (*bağırmağa başlar*) Allah kahretsin böyle babayı! Gözü paradan başka bir şey görmeyen aşağılık baba. Gelin gelin! Baba görün! Kızının tablosunu satan babayı görün!

(*Hülya eşyalarını toplar ve çıkar.*)

NİHAT - Alçak, şerefsiz. Ne hale getirdi bizi.

FERİDE - Nihat! Kardeşim! Bulmalıyız tabloyu. Yoksa annemi kaybedeceğiz.

NİHAT - Nasıl bulacağız ki, babamın eve gelişini beklemek zorundayız. Kim bilir ne yaptı onu?

FERİDE - Annemi kaybedersek yaşayamam ben! Nefesim daralıyor Nihat! Ne olur yardım et. Tablomu istiyorum, annemi istiyorum.

NİHAT - Lütfen bırakma kendini. Gel şöyle otur. Ben sana su getireyim.

(*Nihat, Feride'yi koltuğa oturtur, mutfağa gider.*)

FERİDE - Anne! Anne! (*Hıçkırarak ağlamaya başlar*). Engel olamadım anne, engel olamadım. O senin tablondu, o senin ilacındı. Kötüler etrafımı sardı anneee.

(*Nihat elinde bir bardak suyla gelir, Feride'ye içirmeye çalışır.*)

FERİDE - O bizim babamız olamaz, o insan değil. Lanet adam!

NİHAT - Bu işte kesin Yılmaz'ın parmağı var. Babamın aklına satma fikrini o soktu.

FERİDE - Ne olursa olsun babam yapmamalıydı bunu. Yapmamalıydı. O annemindi.

NİHAT - (*yumruklarını sıkarak*) Halledeceğiz, hele bir babam gelsin.

FERİDE - Ne yapacağız şimdi, babamın eve gelişini mi bekleyeceğiz? Ya satmışsa onu? Ya geç kaldıysak?

(*Aceleyle ayağa kalkar.*)

NİHAT - Abla ne olur sakın ol.

FERİDE - Sakin olmak mı? Ne diyorsun sen? Annem ölüyor Nihat, annem! Babamın yüzünden annem ölüyor! İmdat! İmdatttt!

NİHAT - Kurbanın olayım abla. Kendine gel. Annem iyi, annem iyi.

FERİDE - İyiymiş. Yalan söyleme. İyi olsaydı telefon etmezlerdi.

NİHAT - Yemin ediyorum iyi, inan bana.

FERİDE - Kimseye inanmıyorum, hiç kimseye! Hiçbir şeye!

NİHAT - Bana da mı? Ben sana yalan söyler miyim?

FERİDE - Niye söylemeyesin? Babam da yalan söyledi, Ahmet de, Yılmaz da! Çünkü hepimiz erkeksiniz! Hepiniz sadece kendinizi düşünürsünüz.

NİHAT - Rica ederim beni onlarla bir tutma.

FERİDE - Niye bu kadar yakınımdayım? Vardır senin de bir çıkarın, muhakkak vardır. Beni yalnız bırak.

NİHAT - Saçmalamaya başladın.

FERİDE - (*ağlamaya devam eder*) Ne yapsam boş, annem ölecek! Anneciğim! Ne olur beni de yanına al! Ben de seninle gelmek istiyorum, beni yalnız bırakma. Ne olur anne! (*Bakışları durgunlaşır*) Beni kucağına al anne, korkuyorum!

NİHAT - Abla, abla! İyi misin sen?

FERİDE - (*korkuyla*) Babamı istemiyorum, babamı istemiyorum! Sen gel anne, sen gel!

NİHAT - Eyvah! Annem gibi konuşmaya başladı. Delirecek mi acaba? Delirirse ne yapacağım ben? Eyvahlar olsun, eyvahlar olsun.

FERİDE - Kötüsün senn! İğreniyorum senden! Gitme anne, gitme! Bırakma bizi!

(*Nihat kalkar, bir şeyler yapmak ister gibi dolanır.*)

NİHAT - Ne yapsam acaba? Hastaneyi arasam da gelip alsalar mı?

FERİDE - Ahmet sen mi geldin? Ben çocuk doğuramam Ahmet. Israr etme, hazır değilim. Anne yardım et. Ben çocuk doğuramam.

(*Nihat ablasını omuzlarından kavrayarak sarsar.*)

NİHAT - (*ağlamaklı*) Abla! Abla! Ne olursun kendine gel. Seni de kaybetmek istemiyorum.

FERİDE - Ahmet neden anlamak istemiyorsun, bedenim bir bebek taşıyamaz. O kadar gücüm yok. Canımı yakma, incitme beni.

NİHAT - Benim ben Nihat! Duymuyor musun beni!

FERİDE - Bir çocuk için değer mi her şeyi alt üst etmeye. Ahmedim, doğru söyle, o kadın kim?

NİHAT - Tamamen kapattı kendini. Ah ablacığım ah. Beni bazı şeyleri yapmaya mecbur bırakma. Bir an önce çık bu krizden.

FERİDE - Kendim için mi yapacağım, senin için mi? Yapamam Ahmet, ne olur üstüme gelme. Hem o kadının kim olduğunu hala söylemedin?

NİHAT - (*Telefonu eline alır*) Başka çarem kalmadı. (*Numarayı çevirir*) Alo? Psikiyatri kliniği mi? Ben Aysel Çeker'in oğluyum. Doktoruyla görüşebilir miyim? Hayati bir mesele, çok acil...(*Bekler*)

FERİDE - (*sinirle*) Kimdi o kadın dedim? Beni kandıramazsın, sevgilindi değil mi? Beni nasıl aldatabilirsin? Bunu hak edecek ne yaptım?

NİHAT - Doktor bey, doktor bey! Ben Nihat, Aysel Çeker'in oğluyum, ablam krize girdi. Şu an durum çok kötü. (*Dinler*) Psikolojik bir travma yaşadı. Ne olur gelin alın. Hiç iyi değil, annem gibi kendine bir zarar vereceğinden korkuyorum. Çok teşekkür ederim. (*Telefonu kapatır.*)

FERİDE - Geldiğim gibi gitmesini de bilirim. Çok istediğin çocuğa da sahip olabilirsiniz, ben yokum artık.

(*Feride ayağa kalkar, şarkı söylemeye başlar.*)

FERİDE - Bir kadın ki yaşamayan

Bir kadın ki var olmayan

Bir kadın ki hayal olan

Belki de sen, belki de benn...

(*Feride odasına doğru gider. Nihat oturup başını avuçlarının arasına alır.*)

NİHAT - Seni de kaybettik abla, seni de. Annem de sen de terk ettiniz beni. Beni yapayalnız bıraktınız. Sizsiz ne yaparım ben.

(*İçeriden Feride'nin sesi gelir.*)

FERİDE - (*bağırarak*) Bu acıya daha fazla dayanamayacağım! Anne yanına geliyorum.

(Açılan bir pencere sesi duyulur.)

NİHAT - *(koşarak)* Ablaa! Dur yapma!

(Duvardaki tablo düşer.)

ONUNCU SAHNE

FERİDE, DOKTOR, AYSEL, NİHAT, HEMŞİRE

Hasta odası. Odanın penceresinin hem içinde hem dışında demir parmaklık var. Pencereden hastanenin bahçesi görülüyor. Hastane bahçesinde çam ağaçları ve oturma bankları. Odanın bir kenarında bir yatak ve yatağın kenarında plastik bir sandalye. Kapının kenarında koridora bakan küçük bir pencere. Onun da parmaklıkları var. Tavanda güvenlik kamerası. Feride beyaz çarşafların serili olduğu yatakta yatıyor, gözleri açık karşısındaki tabloya bakıyor. Evin salonundaki tablo duvarda asılı. Ayaklarından ve kollarından yatağa bağlı. Tablonun önünde sabit bir noktaya bakarak konuşur.

FERİDE - Kendimi öldürecektim de ne olacaktı, acılarımın ağırlığından kurtulabilecek miydim?... Bu seni neden ilgilendiriyor ki? Gereksiz yere yorma beni Gülcan. Geldiğinden beri bu lafları tekrarlayıp duruyorsun. Buna ne zaman son vereceksin?

...

FERİDE - Ahmet'in geri dönmeyeceğini ben de biliyorum. Hem onun geri dönmesini isteyen kim? Ben o kadar gurursuz da değilim aciz de. Bunları da nereden çıkarıyorsun? Bunun Ahmet'le bir ilgisi yok dedim sana. Annem Gülcan, annem çok hasta... Sen benim çektiğim acıyı bilemezsin. Onun yokluğuna dayanacak gücüm kalmadı. O yoksa, hayatın da bir anlamı yok. Acımı bilmeden konuşma!

FERİDE - Karşıma geçip en kolay yolu seçtin diyorsun! Çıkış arıyorum çıkış. Anlamıyor musun? Ne yapsaydım, bütün bunlara kayıtsız mı kalsaydım? Ne Hülya gibi kendimi dışarıya atabilirim, ne de babam gibi alkolik olabilirim. Ben de böyle bir insanım.

...

FERİDE - (*sinirli*) Annem bahane mi! Bütün mesele Ahmet'in beni boşaması mı? İyice saçmaladın! Bunu nasıl söyleyebilirsin? Acılarıma tanık oldun. Beni çılgına çeviren annemin yokluğu. Kaç kez söyledim sana. Neden başka sebepler arıyorsun? Neden bana inanmıyorsun? Bu mu senin arkadaşlığın?...

FERİDE - Serzeniş değil bunlar! Sen de herkes gibisin işte! İşine geldiği gibi

konuşuyorsun, hepinizin niyeti beni çıldırtmak.

...

FERİDE - Beni çıldırtmakla elinize ne geçecek! Bunu bana değil kendinize sorun. Kime ne yaptım ki herkes bana düşman? Beni eziyorsunuz, benden faydalanmaya çalışıyorsunuz. Feride'yi Feride diye seven annemden başka biri var mı? Yok! Yok! Annem bahane değil, anladın mı bahane değil!

FERİDE - İsteddiğini düşünmekte özgürsün. Ama gerçek bu, bunu bil... (*Düşünür*) Asıl Ahmet beni terk etmek için bahane uydurdu. Bunu hiç söylemiyorsun. Beni eleştireceğinize biraz da onu eleştirin. O çok mu haklı?

FERİDE - Böyle olmasını ben mi istedim? Ne ilgisi var? Çocuk olmazsa mutluluk olmaz mı? Mutlu olmanın yolu, çocuk sahibi olmaktan mı geçer? Anlayamıyorum, hiç anlayamıyorum sizleri.

...

FERİDE - Bu o kadar kolay değil. Ondan hoşlanıyorum. Evet, bu doğru. Ama o da acele ediyor. Sabırsız davranıyor... Çocuk istememesi güzel tabi. Kafam karışık. Ne yapacağımı bilmiyorum...

FERİDE - Ahmet'in bıraktığı yaraları sarmadan onunla nasıl birlikte olayım? İyi biri olduğunu biliyorum. Hem şimdi annem de hasta. Önce o iyileşsin. Bu durumda onunla gidemem. Anla beni.

(*Feride gözlerini tablodan alır, sağa sola bakınır, ellerini kollarını bacaklarını hareket ettirmeye çalışır.*)

FERİDE - Ahmet'i de sevmiştim... Beni çok incitti...

FERİDE - Metin farklı mı? Evet, çocuk istemiyor. Ama şimdilik. Ya o da Ahmet gibi ileride tutturursa. Beklemek lazım. Ona göre her şey basit. Gel gidelim buradan, yeni bir hayat kuralım diyor. Hayat o kadar basit değil ne yazık ki...

(*Yatakta döner durur.*)

FERİDE - Ahmet çocuk istedi, korkaklığımdan yapmadım. Babam tabloyu istedi, saçma inançlarımdan onu satmadım. Yılmaz aşkı istedi, onu reddettim. Nihat beni annemin yerine koydu, onu incittim. Metin'e de bağlanmaktan korkuyorum öyle mi? Bütün başıma gelenlerin sebebi bunlar mı? Bu onların haklı olduğunu gösterir, değil mi? Sevmek dediğin çaba ister, öyle köşemde kös kös oturup manasız resimler yapmamla olmaz yani.

...

FERİDE - Her şeye laf söyle ama tablolarıma söyleme. Onlar benim hayat kaynağım, gün ışığım, yaşam soluğum. Onlar olmasaydı bütün bu acılara nasıl katlanırdım. Ruhum hangi limanda teselli bulurdu. Hangi yeryüzünde nefes alırdım... Herkes düzenbaz, herkes yalancı, herkes ikiyüzlü. Bir tek onlar dost.

FERİDE - (*sinirle*) Tablolarımın yaşamadığını da kim söylüyor? Kim bana onlardan daha yakın? Hiç kimse! O senin dediklerin dost mu sanki? Ben tablolarımı hiçbir şeye değişmem. Başkaları gibi paraya düşkün değilim. Sorun tablolarım da değil, çocuk da değil zaten. Para para! Uğruna eş, çocuk, onur satılan para! Ben paraya yenik düştüm, paraya!

(*Feride kalkıp yatakta oturmaya çalışır, başaramayınca yılgınlıkla yatağa bırakır kendini.*)

FERİDE - Düzene ayak uydurmamı bekleme benden? Bir şeyi değiştirmek istediğim yok. Beni rahat bırakın yeter. Ben onlar gibi düşünemem. Ben Feride'yim çünkü. Kız kardeşimin ya da babamın nesine bakacağım Allah aşkına. Hayatın tadını çıkarmak için ben de mi içeyim?... Böyle düşündüğüm için buradayım. Evet haklısın...

FERİDE - Annem, annem... Annem de buradaydı değil mi? En son kötü olduğuna dair bir telefon gelmişti. (*Etrafına bakınarak*) Gülcan ben kaç gündür buradayım?

FERİDE - O kadar çok mu oldu? Ölmek istiyordum niye engel oldunuz... Nihat, Nihat engelledi bunu.

(*Pencerenin arkasından doktorlar içeriyi izler.*)

FERİDE - Her tarafımdan çivilemişler beni yatağa. Böyle bağlıyken nasıl başarabilirim bunu? Çöz beni.

(*Feride ağır hareketlerle yüzünü cama doğru döner.*)

FERİDE - Başarısızlığım iradesizliğimden mi? Babam doğru söylüyordu demek ki, ben anneme benzemişim. Bak kendimi öldüremedim bile. (*Bir müddet düşündükten sonra*) Acaba iradem mi zayıf, yoksa yüksek hassasiyetlerim mi var? Ne fark eder neticede bu hastanedeyim, bu yataktayım ve deliyim...

FERİDE - Tamam, senin dediğin gibi olsun. Annemle ben deliyiz. Mutsuzuz biz. Peki diğerleri deli değil de, çok mu mutlular? Değil işte değil! Onlar burada değil diye akıllı sayılmazlar. Onlar da, maskenin altındaki deliler.

FERİDE - (*kendi kendine*) Nihat, niye ölmeme müsaade etmedin? Lanet olası dünyada

nefes bile alamıyorum. *(Kollarını bacaklarını bağlardan kurtarmak ister ama başaramaz.)* Bunlara bağlı olarak yaşayamam ben. Tam da resim yapmaya başlamışken ellerimi kullanmayı yasaklamak! Ne bu büyük bir işkence! Benim ilacım resim! Onsuz ben bir hiçim!

FERİDE - *(Gözlerini kapatarak ve yavaşça)* Kokuşmuş ilişkilerin içinde olmak istemiyorum. Her şey çok manasız, her şey anlamını yitirmiş. Annemi de kaybettim. Sebebim yok artık.

...

FERİDE - Ne için silkinmeliyim, ne için ayağa kalkmalıyım? Metin için mi? Aynı sona yeniden gelmez miyim, bir hiç için yaşamaya değer mi? Kimseyi istemiyorum. Beni rahat bıraksınlar. Söyle onlara Gülcan. Çözsünler beni, resim yapmak istiyorum.

FERİDE - Kimsenin sevgisine ihtiyacım yok dedim sana. Metin'e de söyle, unutsun beni. Bana boyalarımı, fırçalarımı versinler yeter.

FERİDE - Deliysen resim yapamaz mıyım? Doğuştan yetenekliyim ben. Ellerime kollarıma prangalar vurabilirler ama ruhuma asla. Ruhumda çizerim! *(Bağırmaya başlar)* Çözsünler beni. Daha fazla dayanamayacağım. Çağır doktorları! Çözün beniiiiii!

FERİDE - Evet, tek amacım resim yapmak...

(Konuşmaları hırıltıyla dönüşmeye başlar, kendin kurtarmaya çalışır.)

FERİDE - Yine başlama! Ben varım da anneme bir faydam oldu mu? Bir çocuğum olsaydı bana ne faydası olacaktı ki. Bak annemin yanında olamadım bile. Anneciğim dört duvara baka baka çıldırdı. *(Ağlayarak)* Anneee, anneee! Beni de yanına al! Bırakma beniiiiii!

...

FERİDE - *(yalvararak)* Sen de durma orada gel yardım et bana! Göster arkadaşlığını! Kurtar beni buradan.

FERİDE - Yalvarırım çöz beni! Her tarafıma iğne batırıyorlar. Çivi çakıyorlar beynime. Canım acıyor, canım acıyor.

FERİDE - Ne taş kalplisin! Hiç insafın yok senin. Nefes alamıyorum diyorum sana. Ne olur çöz beni.

(Feride iyice kontrolünü kaybeder, gözleri büyür, kendini yatakta oradan oraya atar, kendini kurtarmaya çalışır.)

FERİDE - Hayırrrrrr! Deli değilimmm! Bana deli diyenler deli!! Doktorlarrrr!
Hemşirelerrr! Çözün beniii!

FERİDE - Git buradan!! İstemiyorum seni! Alçaksın sen!

FERİDE - Zehir var senin dilinde!

(Feride duvardaki küçük pencereye döner, gözleri orada birini arar gibidir. Camın önünde, ona bakan doktorları görür.)

FERİDE - *(Bağırarak)* Lütfen çözün beni! Çıkarın beni bu odadan! Bununla daha fazla kalamayacağım!!

(Feride krize girer, bilinçsizce her tarafı titremeye ve kasılmaya başlar. Ağzından köpükler çıkar. Gözlerini yine tabloya diker.)

FERİDE - *(zorlukla çıkardığı bir sesle)* De-de- follllll! De- de- de- follll bura-dannnn!
Elleme onu! Bı- bı- rak onu! Dokunma ona!

(Kendini iyice zorlayarak bir elini bağdan kurtarır.)

FERİDE - Dokunma ona! Seni ellerimle öldüreceğimmm! Boğacağım seni! Sensin beni delirtennn!

FERİDE - *(ayaklarını çözmeye çalışarak)* Şeytansın sen! Boğacağım seni!

(Tam bu sırada doktorlar, hemşireler ve hasta bakıcılar girer. Nihat ve annesi kapıda belirir. Hasta bakıcı onların içeri girmesine izin vermez. Hasta bakıcılar Feride'yi tutarak tekrar yatağa yatırır. Onu bağlamaya çalışırlar. Feride var gücüyle ellerinden kurtulmaya çalışır.)

FERİDE - Bırakın beni! Bırakın Beni! Onu bağlayın, o deli! Tablomu bırakın!
Dokunmayın ona!

DOKTOR - Hemşire hanım hemen bir iğne yapın!

(Hemşire zorlukla iğneyi yapar.)

FERİDE - Canımı yakmayın, canımı yakmayın! Nefret ediyorum sizden! Hepinizden!

DOKTOR - Lütfen sakinleşin Feride Hanım.

(Feride iğnenin etkisiyle yavaş yavaş sakinleşir. Nihat ve annesi gözleri yaşlı kapıda durur.)

FERİDE - *(sessizce)* Git! Pis şeytan! Dokunma tabloma!

(Feride uyuyunca Nihat, annesini alarak içeri girer.)

AYSEL - Yavrum! Seni böyle görmek mi nasip olacaktı bana?

DOKTOR - Ne yazık ki Aysel Hanım. Onun hastalığı sizinkinden daha ileri bir

safhada. O bir şizofren.

NİHAT - Anne! Merak etme iyileşecek.

DOKTOR - Tedavisi biraz uzun sürebilir. Ama endişeniz olmasın, o düzelecek. Siz de duydunuz. Hayali karakterlerle yaşıyor.

NİHAT - Evde ara sıra odasından sesler gelirdi, manasız laflar ederdi. Demek hayalimiş.

DOKTOR - Yine de çok şanlıyız, kötü şeyler olmadan onu hastaneye yatırabildik.

AYSEL - Kızımı iyileştirin doktor. Ah benim güzel kızım, ah benim bahtsız kızım...

DOKTOR - Merak etmeyin. Onu tedavi edeceğiz. Bize güvenin.

NİHAT - Anne, senin yokluğun onun sinirlerini iyice bozdu. Ayrılmayalım yanından, destek olalım ona.

(Aysel duvardaki tablonun yanına gider, önünde dikilir ve ona bakar.)

DOKTOR - Anneniz yeni taburcu oldu. Onu hastane ortamından uzak tutmalıyız.

NİHAT - Nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

DOKTOR - Annenizi üzmemeye dikkat edin. Feride de bir müddet bu odada kapalı kalmak zorunda. Bugün kısa bir süre için onu görmenize müsaade ettik.

NİHAT - Hem annem, hem ablam için yaptıklarınıza minnettarım.

DOKTOR - Rica ederim. Biz görevimizi yapıyoruz. Hemşire hanım, çıkalım odadan. Hastamız uyuyor, onu rahat bırakalım.

NİHAT - Anne, gidelim istersen.

DOKTOR - *(Aysel'e dönerek)* Aysel Hanım! Onu yalnız bırakalım.

NİHAT - Anne! Sana söylüyorlar.

(Aysel söylenenleri duymaz, tabloya dalmıştır.)

DOKTOR - *(Aysel'in yanına giderek)* Aysel Hanım! Aysel Hanım!

AYSEL - *(irkilerek)* Efendim doktor bey?

DOKTOR - Güzel bir tablo. Kızınız çok yetenekliymiş.

AYSEL - Öyledir benim güzel kızım.

DOKTOR - İsterseniz bu tabloyu evinize götürebilirsiniz.

AYSEL - Yok, onun burada kalması daha iyi olur. Kızımın ona benden daha çok ihtiyacı var.

DOKTOR - Siz nasıl isterseniz. Şimdi gitme vakti. Kızınız uyuyor.

AYSEL - Gidelim, rahatsız etmeyelim onu.

NİHAT - Evet, anne gidelim.

(Hepsi beraber odadan çıkar. Feride bebek gibi beyaz çarşafların içerisinde ellerinden kollarından ve bacaklarından bağlı olarak uyur)

-son-

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

“ÇIĞLIK” OYUNUNDAKİ “GERÇEKÇİ”LİKLE NECİP FAZİL’İN “GERÇEKÇİ”LİĞİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Necip Fazıl’ın oyunlarında gerçekçi tiyatroya örnek gösterilecek en önemli nokta, karakterlerinin iç ve dış çatışmalarıdır. Benim yazdığım oyunda öncelikle merkeze aldığım da bu husustur. Başkarakterim olan *Feride*’nin önce kendisiyle, sonra evliliğiyle, annesiyle, babasıyla, kardeşleriyle ve de parayla ilgili sorunları vardır. Hayat gerçekleri yüzüne vurdukça o bunların altından kalkamayacaktır ve yavaş yavaş delirecektir. Özellikle kocasının çocuk isteyip kendisinin istememesi, sorunlarının başlangıcı olur. Kocasını çocuk konusunda ısrar edince bu sorun giderek büyür ve evliliğinin yıkılmasına sebep olur. *Feride* inatla kararından dönmez çünkü kendisinin bu görevi yerine getiremeyeceğine inanmıştır. Tutunacak dal arar ve zihninde çocuk istemeyen hayali bir sevgili yaratır. İnsanların ona saygı göstermesini ister. Onun isteklerinin hiçe sayılması, ihmal edilmesi, hor görülmesi, onun etrafına olan güvenini kaybetmesine neden olur. Bir taraftan da, onun bu yıkılışından, üzüntüsünden faydalanmak isteyen düzen insanları vardır. *Feride* yetenekli bir ressam olduğu için yaptığı tablolar çok değerlidir, fakat arkadaşı ve babası işbirliği yaparak onun için manevi değeri yüksek tablosunu satar. Onların kurnazlığına yenilir. İnanıldığı şeyin başkaları tarafından yerle bir edilmesi onun çıldırmasına yol açar.

Necip Fazıl’ın *Bir Adam Yaratmak, Tohum, Para, Künye, Reis Bey, Parmaksız Salih* adlı oyunlarındaki başkarakterler diğer karakterlerden farklı olarak toplumda yer edinmiş, kişilikli, fakat kendileriyle çatışmaları olan karakterlerdir. *Feride* de bu karakterler gibi hem kendisiyle, hem çevresiyle çatışma içindedir. *Feride*’nin kocasından, ailesinden ve arkadaşlarından saygı görmemesi, hor görülmesi, onu içsel çatışmalara sürükler. Kendi dünyasında yaşarken ondan hep bir şeyler istenmesi ve

onun bu istekleri karşılayamaması onun etrafıyla çatışmaya girmesine neden olur. Kocasıyla olan sorunlarının altından kalkamaz ve babasının evine döner. Annesinin hastanede yatmasından dolayı kendini iyice yalnız hisseder. Babası ve kız kardeşi onu hor görür, yine babası ve arkadaşı *Yılmaz* ondan faydalanmak ister. Erkek kardeşi *Nihat*'in onu yalnız bırakmama çabaları da boşa çıkar. Çünkü *Feride* iç meselelerini, genellikle yalnız başınayken, iç sesi diyebileceğimiz kendi uydurduğu bir karakterle konuşarak paylaşır. Tablonun satılması ve annesinin durumunun kötüleşmesiyle beraber *Feride*'nin yalnızlığı artar ve bunu kaldıramayıp intihar etmeye kalkışır.

Feride'nin dışsal çatışmasını sağlayan karakterler, Necip Fazıl'daki gibi sistemin yarattığı karakterlerdir. *Feride*'nin kişisel olarak onlarla sorunu yoktur, onların sisteme adapte olmasıyla açığa çıkan maddiyatla ilgili sorunları vardır. Herkes paranın peşindedir. Babası çalışmadan oturduğu yerden para kazanmak, bir anlamda yırtmak için emlak dükkânı açmak ister. Bu sebepten dolayı gizlice *Feride*'nin tablosunu satar. *Yılmaz* için her şeyin para ölçüsünde değeri vardır, tablonun satılması için *Feride*'nin babasıyla işbirliği yapar. Kız kardeşi ise babasından para aşırır, çalışmaz sadece tüketir. Kocasıyla olan derdi ise kendi bedenini sömürmek istememesinden dolayıdır. Bedeninde taşıyacağı varlığa kendi iradesiyle karar vermek ister. Bir başkasının bedeni üzerinde söz sahibi olmasına karşı gelir. Kocasının açtığı sevgi boşluğunu hayali sevgilisiyle doldurmak ister, ama ona da güvenemez.

Feride'nin etrafındaki karakterleri gerçekçi tiyatronun evrensel karakterlerine yakınlaştırmak için, onları iyi ve kötü yönleriyle birlikte ele almaya çalıştım. Babası, *Feride*'nin tablosunun annesini iyileştirmeyeceğini bilir. Onu buna ikna etmeye çalışır. Kızının bu haline üzülür. *Hülya*'nın ablasını istememesinin nedeni, onun evde her şeye müdahale etmesidir. *Hülya*, annesinin yokluğu, babasının alkolikliğinden faydalanarak kendi çıkışının bulmuştur. Kendi özgür alanında hareket etmektedir. *Feride*'nin eve gelişiyle onun düzeni bozulur. *Feride* kendisini, bir yerde annesinin yerine koyar. *Hülya* kendine göre haklı olarak, onun evden gitmesi için her yolu dener. *Nihat*'in, *Feride*'nin

yanında yer alması, sadece onu çok sevdiğinden değildir. Annesinin evden gitmesiyle birlikte, evin sorumluluğu onun üstüne kalmıştır. Annesinin boş bıraktığı yeri, *Feride* eve gelince doldurur. *Nihat* de, onu kullanır, evin sorumluluğunu onun üstüne yıkar.

Necip Fazıl, karakterlerinin sonunu kaderlerine bırakır, onların kendi iradelerini kullanmalarına izin vermez. Karakterlerine tek bir çözüm sunar, alternatif yoktur. Gerçekçi tiyatronun karakterlerine aykırı bir şeydir bu. Ben *Feride*'yi yaşadığı bunalımlı hayattan çıkarmak için başka çözümler sundum. Onun iç çatışmasını oluşturan, çocuk doğurmak istememesi meselesini, ondan çocuk istemeyen bir adamı karşısına çıkararak yaptım. Ama o bu çözümü göremedi. Saplantı haline getirdiği kocasını ve kocasının onu aldatmasını hiçbir zaman unutmadı. Erkeklerle olan güvensizliği de onun, ondan çocuk istemeyen hayali sevgilisi *Metin*'i görememesine neden oldu. Bir tarafta çocuk isteyen bir tarafta istemeyen adamı aynı anda onun karşısına çıkarmamın bir sebebi de, iki karşı görüşü zihninde çarpıştırmak ve onun iç aksiyonunu ortaya çıkarmak içindi.

Necip Fazıl'ın bütün oyunlarında başkarakterler erkektir ve sorunlar genellikle erkekler üzerinden verilmiştir. Ben ondan farklı olarak başkarakterimin bir kadın olmasını istedim ve oyunun bütün dramatik gerilimini de kadınların iç dünyasında kendileriyle ve kadınlıklarıyla ilgili çatışmaları üzerinden vermeye çalıştım. Sahne başlarında yaptığım ayrıntılı dekor tasvirleri Necip Fazıl'ın derinlikli perspektif anlayışına gönderme yapmak içindir. Gerçekçi tiyatrodaki sahnede yer alan her şeyin bir işlevi vardır. Gündelik hayattakine benzerdir. Soyutlamaya gidilmez. Sahnedeki eşyaların renkleri, tablo, duvardaki saat aslında sahnedekilerin de başka bir tablo gibi, ya da başka bir tablonun bir parçası gibi göstermek isteyişimdir. İzleyici üzerinde, sahnede gördüklerini bir tablonun önünde onu inceliyormuş hissi yaratmak istedim. Seyirci kendi evinden, odasından, salonundan bir parçayı sahnede görerek gerçeğe yaklaşır. Ayrıca sahnenin düzenli ya da karışık olması *Feride*'nin zihinsel manada yaşadığı karmaşaya da işaret eder. *Feride*'nin, tablolarındaki kadınları, bir bedende

yaşayan çift kadınlar gibi tasvir etmesini, izleyicinin seyir eyleminde çift kişilik farkındalığı yaratmak için yaptım. *Feride*'nin zihninin kurgu bir karakter üretmesin dolayı, onun sürekli pencerenin dışına konuşması, hem izleyicinin seyir eylemini zenginleştirmek, hem de kurgu karakteri izleyiciye gerçekmiş gibi göstermek açısından yapılmıştır.

“ÇİĞLİK”LA ÇİĞLİK ÇİĞLİĞA

Necip Fazıl'ın tiyatrosuyla ilgili olarak yaptığım bu incelemenin asıl amacı, onun, Batı'nın gerçekçi tiyatrosu karşısında biçim ve içerik anlamında nerede durduğunu saptamak içindi. Bu saptamadan sonra benden istenen şey ise, Necip Fazıl'ın Batı'dan eksik aldığını düşündüğüm unsurları, benim, gerçekçi tiyatro ölçütlerini kullanarak yazacağım bir oyunda tamamlamaktı. Necip Fazıl'ın oyun yazarken başvurduğu teknikleri kullanarak bir oyun yazmak demek bir anlamda onun ruhuna girip, onun hissettiklerini de kâğıda dökmek gibi geldi bana. Çünkü bu incelemenin bir amacı da, Necip Fazıl gibi idealist birinin Batı'nın gerçekçi normlarını, gerçekçi oyun yazarken neye dönüştürdüğünü ve nasıl algıladığını anlamaktı. Bu nedenle, onu sadece teknik manada analiz etmedim, metinlerinin içine sinmiş fikirleri de açığa çıkarmaya çalıştım. Onun fikirleri, yazdıklarını teknik olarak da etkilemiştir çünkü. Tabi ki benim yazdığım oyun, tamamen benim deneyimlerimden, benim gözlemlerimden, benim hissedişimden ve benim dünyayı algılayış biçimimden yazılmıştır. Benim oyunum için Necip Fazıl'dan etkilendiğim en önemli nokta ise, onun *Hüsrev* karakterindeki iç aksiyondur.

Başkarakterim nasıl biri olacak diye düşünürken, onu iç çatışmaları fazla olan biri olarak tasarlamam gerektiğini anladım. Çünkü iç çatışmalar, insanın beynini kemiren bir kurt gibidir, dış çatışmaları yok etseniz bile ruhunuzu yok edemeyeceğinizden, iç çatışmanız sabit kalacaktır. Benim başkarakterimin iç

çatışmaları oyunun sonunda onun felaketine yol açmalıydı, kendi kendisiyle hesaplaşma içinde olacağı için bu hesaplaşmadan galip çıkmamalıydı. Ondaki gerilimi açığa çıkarması için karşısına bir iç ses koymaya karar verdim. Bu iç sesin başkarakterin hayalinde yarattığı kurgu bir karakter olacak olması, çatışmanın odağının belli olması açısından izleyicinin seyir eylemini kolaylaştıracaktı. Başkarakter kendi kendisiyle kavga eden, yüksek hassasiyetleri olan, çocuk ruhlu, sadık, kırılğan, duygusal biri olmalıydı. Onun karşısına koyacağım hayali karakter de onun tam aksi, kavgacı, bencil, inatçı, maddeci biri olmalıydı ki, sürekli bir tezatlık sağlansın ve aksiyon ortaya çıksın. Ayrıca başkarakterimin hassas yapısına karşılık, kendi kişiliğinin hiçe sayılması ve maruz kaldığı kaba davranışlar onun dış çatışmalarına sebep olacaktı. İşte iç çatışmaları fazla olan *Feride*'nin doğuşu böyle oldu.

İlk sahne *Feride*'nin kocasını terk edip eve gelişiyle başlar. O eve geldiğinde, ilk olarak onun kocasıyla olan sorunlarını ve annesinin hastalığını vurguladım. Meseleyi hemen açmamın amacı Necip Fazıl'ın kullandığı teknik gibi, ilk sahnede meseleyi ortaya koyma ihtiyacı hissettiğim içindir. *Feride* eve geldiğinde süt dökmüş kedi gibidir. Babası onun eve geri gelmesine imalı dokundurmalarında bulunur, *Feride* ona olan saygısından sesini çıkarmaz. Suçlu olduğunu düşünüp alttan alır. Ne zaman ki babası onun tablosunu satmaya kalkar, annesi hakkında kötü konuşur o zaman *Feride*'deki gerilim yavaş yavaş yükselmeye başlar. *Yılmaz*'ın ve babasının, odasından gitmesini ister. Kız kardeşiyle de aynı durumu yaşar. Kız kardeşi onun evdeki varlığından rahatsız olur, odasını onunla paylaşmak istemez ve oyunlar düzenleyerek onun evden gitmesini ister. Bunu fark eden *Feride*, hayal kırıklığına uğrasa da, onu anlamaya çalışır. Fakat *Hülya*'nın tabloyu sakladığını düşündüğünde bağırmaya başlar, ona saldırır. Acizliğinden *Nihat*'ten yardım ister. Normalde *Feride*'nin karakterine yakışmayan, onunla uyuşmayan davranışlar bunlar. Kendisi için hayati öneme sahip olan bir durumda kendini kontrol edemez ve kuyruğuna basılmış kedi gibi kıyameti koparır, ondan hiç beklenmeyen tepkiler verir. *Feride*'nin gerilimi günden güne artar, gerilim tablosunun satılması ve annesinin kötüleşmesiyle en üst seviyeye çıkar. Oyundaki tempoyu yavaş yavaş artırmayı ve onun delirme anını beklemesi için seyirciyi

koltuğunda sürekli rahatsız etmeyi yeğledim. Ve izleyicinin baştan beri beklediği sahneyi gerilimin doruk noktasına ulaştığı anda *Feride*'nin çıldırmasıyla vermeyi uygun buldum.

Feride'nin ruhunda çatlakların olduğunu, karakterinin zayıf olduğunu ve annesine benzediğinin altını oyun başladığından beri devamlı olarak çizdim. Onun hastalığının teşhisini oyun sonuna kadar sakladım ama bir ruh hastalığının olduğunu da oyunun başından beri açık ettim. Şizofren bir karakterin davranışlarını, kör göze parmak sokmak şeklinde değil de, bunları küçük hareketlerle ima etmeye çalıştım. Bunu daha çok kendi kendisiyle konuşması ve bazen kendini dış dünyaya kapatması şeklinde verdim. Aşırı tepkilerden ve argo bir dil kullanmaktan özellikle kaçındım. Normal şartlarda ruh hastası olan birisi argo konuşabilir, ruhundaki aykırılıktan ötürü diline geleni pervasızca söyleyebilir. Ama Necip Fazıl'da böyle bir dil kullanımı yok. O *Hüsrev*'in buhranlı halini keskin bir dil kullanarak vermiş. Necip Fazıl daha çok, sivri diliyle arı gibi sokan biri. Ben de bu keskin dilin *Feride*'deki karşılığını, özellikle onun kurgu karakteriyle konuşmaları esnasında kullandım. Kurgu karakter *Gülcan* üstüne geldikçe, o ruhundaki labirentte sıkışır, çıkamayacağını anlayınca bu kez o saldırıya geçer, sözleriyle kendi haklılığını kanıtlamaya çalışarak ağzına ne gelirse söyler. *Gülcan* ondaki aksiyonu ortaya çıkarmak için daha fazla üstüne gider, *Feride* kendini çıkışsız hissettiğinde doktorlardan yardım ister. Beklediği yardım gelmeyince kendinden geçerek çıldırır. Delirdiği anda konuşmaları değişir, ağzı köpürür ve hırlamalar içinde ağzından laflar dökülür. Oyunun bu sahnesini, bir delinin nasıl delireceğini, o an nasıl davranacağını, kendinden nasıl geçeceğini kendimi bir deli gibi hayal ederek, bir anlamda *Feride*'yle empati kurarak yazmaya çalıştım.

Kendisinin çocuk istememesi karşısında kocasının bu konuda ısrarcı olmasını ve bu sebeple aldatılmasını gururuna yediremez *Feride*. İçinde kopan fırtınaları tablo yaparak yatıştırmaya çalışır. Kendine çocuk istemeyen hayali bir sevgili bile uydurur. Oyundaki diğer karakterler de aslında zaaflarının esiridir ama onlar da ilgilerini başka

şeylere yansıtarak bunu gizlemeye çalışırlar. Bastırılan bu duygular başka bir zamanda başka bir yerden açığa çıkar. *Nihat* annesine aşık bir erkek çocuğudur. Annesi hastaneye yatınca, annesinin yerine ablasını koyarak bütün ilgisini ablasına yönlendirir. Ablasının kocasından ve babasından nefret etmesinin altında, aslında onun oidipüs kompleksi olması vardır. *Yılmaz* da *Feride*'ye aşıktır. *Feride* tarafından reddedilince hıncını almak için çareyi onun tablosunu satmakta bulur. Babası *Cemal*'in alkolikliğinin altında parasızlık vardır, içerek derdini unutmaya çalışır. *Feride*'nin kocası *Ahmet*, *Feride*'yi aldatmasına gerekçe olarak çocuk sahibi olma isteğini gösterir. Annesi, yıllarca kocasının kötü muamelesine ve parasız kalmalarına ses çıkarmayarak dertleri içine atmıştır. Sonrasında bunları taşıyamayınca, patlama noktasına gelerek delirmiştir. Aslında hepsinin ruhunda bir defekt vardır ve hepsi ilgisini başka bir nesneye yansıtarak normal olmaya çalışır. Bütün karakterlerin bu şekilde hareket etmelerinin nedeni, benim onlara hareket imkânı sağlayan istekler yüklememdir.

Feride'den sonra, en çok *Nihat* karakteri üzerinde durdum. Neredeyse bütün sahnelerde *Feride*'yle birlikte ona da yer verdim. O, *Feride*'nin gerilimini boşaltması ve yeni bir gerilime hazırlanması için emniyet subabı görevi üstlenir. Niyeti her ne kadar onu kullanmaksa da, *Feride*'ye destek olur, *Feride*'nin en kötü anlarında onun yanında yer alır. Onun incinmesine göz yumamaz, babasına bir şey diyemez ama kardeşine tokat atar. Annesine olan aşkını *Feride*'ye yansıtır ama bunu kendisine bile açıklayamaz. Kendisine olan öfkesini *Hülya*'nın imalarına sert tepkiler vererek yenmeye çalışır. Ablasına deliliği yakıştırmaması onun deli olmadığına inancından değil, eğer ablası da hastaneye yatırılırsa yalnız kalacağı korkusundandır. Bu da onun *Feride* gibi annesine çektiğini, ruhunun zayıf olduğunu gösterir.

Sahne başlarına dekor yazarken, Necip Fazıl'ın gerçeğe yakın dekor tasvirinden etkilenerik ince ayrıntılara inmeye çalıştım. Orta halli bir ailenin evini düşünerek sahneyi tasarladım. Salonda eşyaların konumlanması, yerdeki halı, telefon, odadaki dağınık yatak, duvardaki tablo ve saat, dolaplar sanki hep orada varlarmış

hissini uyandırır. Bazı eşyaları sahne içerisinde işlevsel hale getirdim. Mesela duvara asılı olan tablodaki kadın tasviri, hem *Feride*'nin, hem annesinin yaşadığı ruh bunalımlarını, duvardaki saat de tablonun biteceği zamanı ve bundan dolayı da annesinin hakikaten iyileşip iyileşmeyeceği anı akla getirir. Ayrıca *Feride*'nin kılık kıyafeti, saçının dağınıklığı onun gibi saplantılı birinin ruhsal durumunu işaret eder. Bütün bunlar izleyicinin daha önceki seyir deneyimlerine, izleyicinin imgelemindeki ruh hastası kadın imajına seslenir.

Oyundaki aksiyonu, karakterlerin hareketleriyle değil de sözleriyle vermeye çalıştım. Necip Fazıl gibi ben de sözün kuvvetine yaslanmak istedim. Söz, eylem olmadan, tek başına kendisinin anlatıcısıdır burada. Bu tekniğe, özellikle kurgu karakter *Gülcan* ve *Feride* arasındaki diyaloglarda, iç aksiyonu sağlaması açısından gerek duydum. *Gülcan* hayali bir karakter olduğundan ona yöneltilen tepkinin bedensel bir hareket olarak değil sözsel bir eylem olması gerekiyordu; her ne kadar o *Feride* için yaşayan bir karakter olsa da. Ama *Feride*'nin çıldırma sahnelerinde, hem söze hem eyleme aynı derecede önem verdim. *Feride* evde kendini kaybettiğinde *Hülya*'ya saldırır. Hastanede çıldırdığında *Gülcan*'a saldırmak ister ama yatağa bağlı olduğundan bunu yapamaz. Çılgılık atarak izleyiciyi yerinden hoplatır.

Feride'nin çıldırma anında gözlerinde korku belirir Korkan bir insanın benim imgelemimde çağrıştırdığı şey Edward Munch'un "Çılgılık" adlı tablosundaki kadının yüzündeki korku ifadesidir. *Feride* çılgılık attıkça onun gözünde de aynı ifadeyi gördüm. Ve oyunuma "çılgılık" adını vererek seyircinin de *Feride*'yle bu deneyimi yaşamasını ve çılgılık çılgılığa kalmasını istedim.

KAYNAKÇA

- Aristoteles. **Poetika**, Çev: İsmail Tunalı, Remzi Kitabevi, İstanbul, Ocak 2001
- Bergson, Henri. **Gülme**, Çev: Yaşar Avunç, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, Ekim 1996
- Bozok, Hüsamettin. Henrik İbsen, Büyük Münhane Üzerinde, **Türk Tiyatrosu Dergisi**, Sayı:203, 1 Nisan 1947
- Çoşkun, Sezai. Necip Fazıl'ın Tiyatroları Üzerine Bir İnceleme, **Hece Dergisi Özel Sayısı**, Sayı:97, Hece Yayıncılık, Ocak 2005
- Duran, Burhanettin. Kısakürek'in Siyasi Fikirleri Üzerine Bir Değerlendirme, **Hece Dergisi Özel Sayısı**, Sayı:97, Hece Yayıncılık, Ocak 2005
- Güçbilmez, Beliz. **Zaman/Zehir/Zuhür, Gerçekçi Türk Tiyatrosunda Minyatür Olgusu**, Deniz Kitabevi, Ankara, Aralık 2006
- Günaydın, Selma. Necip Fazıl'a ve Sanatına Yöneltilen Eleştirilere Toplu Bakış, **Hece Dergisi Özel Sayısı**, Sayı:97, Hece Yayıncılık, Ocak 2005
- Emre, Ali. Duygulu ve "Çile"li Bir Adam Yaratmak: Necip Fazıl Şiirinde "Lirik" ve "Trajik", **Hece Dergisi Özel Sayısı**, Sayı:97, Hece Yayıncılık, Ocak 2005
- İbsen ,Henrik. **Yaban Ördeği** Çev:Faruk Ersöz, Cumhuriyet Yayınları, Aralık 2000
- Karakoç, Sezai. Bir Adam Yaratmak, Diriliş, sayı:14 Kasım 1970, **Türk Edebiyatında Necip Fazıl Kısakürek**, Der: Osman Selim Kocahanoğlu, Ağrı Yayınları, İstanbul, 1983

Kısakürek, Necip Fazıl. Bir Adam Yaratmak, Türk Tiyatro Dergisi, s.82, 15.2. Teşrin 1937, **Hece Dergisi Özel Sayısı**, Sayı:97, Hece Yayıncılık, Ocak 2005

Kısakürek, Necip Fazıl. **Bir Adam Yaratmak**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, Ekim 2007

Kısakürek, Necip Fazıl. Önsöz Yerine, Necip Fazıl'ın Tiyatro Üstüne Söyledikleri, **Para**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, Nisan 2007

Kısakürek, Necip Fazıl. **Tohum**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, Nisan 2005

Kısakürek, Necip Fazıl. **Künye**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, Ağustos 2007

Kısakürek, Necip Fazıl. **Parmaksız Salih**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, Şubat 2006

Kısakürek, Necip Fazıl. **Reis Bey**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, Aralık 2005

Levend, Agah Sırrı. Tohum (Eserler ve Şahsiyetler) 1935, **Türk Edebiyatında Necip Fazıl Kısakürek**, Der: Osman Selim Kocahanoğlu, Ağrı Yayınları, İstanbul, 1983

Nutku, Özdemir. **Dünya Tiyatro Tarihi I**, Mitos-Boyut Yayıncılık İstanbul, Mayıs 2000

Nutku, Özdemir. Söylevci Bir Yazar, **Türk Edebiyatında Necip Fazıl Kısakürek**, Der: Osman Selim Kocahanoğlu, Ağrı Yayınları, İstanbul, 1983

Okay, Orhan. **Üstad Necip Fazıl Kısakürek'in Şiiri**, Suffe Kültür Saat Yıllığı-Necip Fazıl Armağanı, Haziran 1984

Orçan, Mustafa. Geçiş Dönemi Aydınlarının "Çile'si", **Hece Dergisi Özel Sayısı**, Sayı:97, Hece Yayıncılık, Ocak 2005

Özdalga, Elizabeth. Necip Fazıl Üstüne Bir Deneme, **Toplum ve Bilim Dergisi**, Birikim Yayıncılık, Sayı:74 İstanbul 1997

Sağlık, Şaban. Tiyatro Yazarı Olarak Necip Fazıl, **Hece Dergisi Özel Sayısı**, Sayı:97, Hece Yayıncılık, Ocak 2005

Safa, Peyami. Necip Fazıl'ın Tohumu", Tan Mecmuası 31 Teşrin'i Evvel 1935, **Tük Edebiyatında Necip Fazıl Kısakürek**, Der: Osman Selim Kocahanoğlu, Ağrı Yayınları, İstanbul, 1983

Şener, Sevda. **Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi**, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, Şubat 2000

Tarancı, Cahit Sıtkı. Necip Fazıl ve Piyesi" Kurun Gazetesi, 4.11.1935, **Tük Edebiyatında Necip Fazıl Kısakürek**, Der: Osman Selim Kocahanoğlu, Ağrı Yayınları, İstanbul, 1983

